

**DOSTOPNOST
IN KONKURENČNOST
EVROPSKIH AVDIOVIZUALNIH DEL
IZ MAJHNIH JEZIKOVNIH OKOLIJ**

Wagner-Hatfield,
zanj Jean-François Furnémont, Asja Rokša - Zubčević

DOSTOPNOST IN KONKURENČNOST EVROPSKIH AVDIOVIZUALNIH DEL IZ MAJHNIH JEZIKOVNIH OKOLIJ

Wagner-Hatfield,

zanj Jean-François Furnémont, Asja Rokša - Zubčević

ZVEZA DSFU

SLOVENSKI
FILMSKI
CENTER
JAVNA
AGENCIJA
SLOVENIAN
FILM
CENTRE

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

086:351(4)

FURNÉMONT, Jean-François

Dostopnost in konkurenčnost evropskih avdiovizualnih del iz majhnih jezikovnih okolij / Jean-François Furnémont,
Asja Rokša-Zubčević ; [prevod Urban Tarman]. - Ljubljana : Zveza društev slovenskih filmskih ustvarjalcev - ZDSFU, 2022

ISBN 978-961-95874-0-9

COBISS.SI-ID 115115523

POVZETEK

Študija o dostopnosti in konkurenčnosti evropskih avdiovizualnih (AV) del iz majhnih jezikovnih okolij je nastala po naročilu Slovenskega filmskega centra (SFC) kot prispevek tako k doseganju enega od ciljev, ki si jih je Republika Slovenija zastavila kot predsedujoča Svetu EU v drugi polovici leta 2021: spodbujanje konkurenčnosti evropskega filma ter jezikovne in kulturne raznolikosti v AV produkciji, kakor tudi k aktualnim razpravam, kako izboljšati zakonski okvir, v katerem deluje slovenski AV sektor.

Študija s konceptualnim aparatom majhnih jezikovnih okolij in s pomočjo izbranih primerov (2. poglavje) raziše trg in trende javnih politik v EU (3. poglavje). Pregled velikih evropskih trgov, kot so francoski, poljski in španski, s poudarkom na orodjih, s katerimi si lahko pomagajo tudi majhne države, se osredotoča na nedavni razvoj politik, kot sta prednostna podpora mednarodnemu uspehu poljskega filma in vključitev ciljev AV politike v nacionalno digitalno agendo. Posebna pozornost je namenjena Franciji: njeni politiki podpore nizkopračunskim in neodvisnim produkcijam, prepletu kulturnih in gospodarskih ciljev ter široki avtonomiji, ki jo ima nacionalni filmski in AV sklad. Preučevani primeri kažejo odzivnost in prožnost filmskih politik ter visoko stopnjo intervencionizma, ki je zaradi velikosti trga kot politična usmeritev v velikih državah bolj uspešen kot v majhnih.

V 4. poglavju je poglobljeno predstavljenih in analiziranih šest majhnih držav in skupnosti, katerih filmska politika velja za uspešno ali obetavno, četudi so jezikovno omejene na manjše število govorcev ali podrejene drugim tržnim restrikcijam. To so: francosko in nizozemsko govoreči del Belgije, Islandija, Irska, Litva in Luksemburg. Vsi primeri so preučeni preko analitične mreže, ki se osredotoča na: politični in upravljavski okvir (še posebej na organizacijo upravljanja sektorjev); tržne in industrijske trende; opis glavnih skladov in subvencij; obstoj davčnih spodbud, naložbenih obveznosti in dajatev; prisotnost drugih orodij in dejavnikov, ki prispevajo k uspešnemu nacionalnemu AV ekosistemu.

V 5. poglavju je iz preučevanih primerov izpeljana primerjalna analiza. Med ključnimi ugotovitvami so:

- Vlade so pri razvoju nacionalne AV industrije večinoma proaktivne, za uresničevanje tako kulturnih kot ekonomskih ciljev uvajajo širok nabor politik in ukrepov, ki jih izvajajo različne javne in druge institucije.
- Uspešne javne politike presegajo logiko socialnega korektiva in podpore nišnemu umetniškemu ustvarjanju, ki ga ni mogoče tržiti. Javne sklade obravnavajo kot investicijo v kreativno industrijo, pri čemer stremijo tako h krepitvi njene konkurenčnosti kakor tudi ohranjanju njene kakovosti in kulturnega pomena.
- Prevladujoče javno financiranje in že uveljavljene podporne sheme ne zagotavljajo konkurenčnosti ter uvajanja novosti, ki jih prinašajo tehnološki razvoj, nove oblike AV ustvarjanja in spremembe v vzorcih potrošnje.
- Uspešne produkcijske ekosisteme podpirajo javne politike, ki so prožne ter se hitro odzivajo na nenadne tržne spremembe in nove trende.
- Najuspešnejše majhne filmske industrije so model upravljanja od zgoraj navzdol preoblikovale v bolj participativnega. Za učinkovito prilagajanje stalno razvijajočemu se AV sektorju je ključnega pomena sodelovanje vseh zainteresiranih strani v sektorju, tako javnih kot zasebnih.
- Finančni okviri in instrumenti, ki podpirajo tuje naložbe in koprodukcije, lahko bistveno prispevajo k izvozni učinkovitosti in splošni blaginji majhne AV industrije.
- Davčne spodbude, kot so sheme povračil in zlasti olajšave (denimo »tax shelter«), sodijo med najpomembnejše mehanizme za privabljanje tujih (ko)produkcij.

- Gostovanje produkcij pozitivno vpliva tako na domačo AV industrijo kot na druge gospodarske panoge, predvsem na turizem, pa tudi na gostinstvo, promet, tehnične storitve nasploh.
- Tuje produkcije, zlasti velikih evropskih produkcijskih hiš ali Hollywooda, so ponavadi večje od filmskih projektov majhnih držav, zato lahko prinesejo večje neposredne in posredne davčne prihodke, zaposlovanje filmskih strokovnjakov in zaslužek drugim podjetjem, ki zagotavljajo storitve na filmskih lokacijah, prav tako koristi občinam in državljanom. Pozitivno vplivajo tudi na usposobljenost lokalnih producentov in tehničnih ekip, saj intenzivnejša produkcija pripomore h krepitvi njihovega strokovnega znanja in spretnosti.
- Izvozni potencial nacionalnih AV sektorjev lahko povečajo javne podporne sheme za različne AV formate in oblike ustvarjanja, kot so na primer TV igrani filmi in vedno bolj videoigre.
- K ohranjanju živahnega AV sektorja pomembno pripomore gradnja podpornega okolja za razvoj talentov (skladi, mentorstvo, ponudba izobraževanj) in infrastrukture (vozlišča, inkubatorji), ki jih potrebuje digitalna kreativna industrija.

Primerjalna analiza pokaže, da so najpomembnejši dejavniki, ki v okviru državne politike, upravljanja in financiranja razvoja nacionalne AV produkcije spodbujajo in podpirajo njeno trajnost, rast in kulturni pomen, naslednji:

- Prožnost in prilagodljivost javnih politik.
- Vključujoče in participativno oblikovanje in izvajanje politik.
- Usklajen medresorski ali medministrski pristop.
- Raznolikost mehanizmov financiranja glede na različne formate, tehnologije in faze ustvarjanja.
- Razpoložljivost davčnih spodbud.
- Pravno in regulativno okolje, ki je uporabnikom razumljivo in preprosto.
- Izvoz izvirne lokalne produkcije.
- Vključevanje v mednarodne (ko)produkcije.
- Tuje (ko)produkcije, ki se snemajo v državi.
- Razpoložljivost filmske infrastrukture, vključno s postprodukcijskimi zmogljivostmi.
- Inovativne oblike AV ustvarjanja.
- Razvoj talentov.

V 6. poglavju so na osnovi teh ugotovitev podana priporočila za Slovenijo, ki upoštevajoč njen kontekst in specifične izzive, s katerimi se sooča, med drugim vključujejo:

Politični in upravljavski okvir

- Model sektorskega upravljanja je treba posodobiti, da se zagotovi večjo udeležbo industrije, strokovnih združenj in drugih zainteresiranih deležnikov tako pri oblikovanju politike kot pri sprejemanju odločitev. Cilj je široka in živahna razprava med industrijo, stroko, filmsko agencijo in vlado.
- Vlada mora v tesnem sodelovanju s filmsko agencijo, industrijo in strokovnimi združenji pripraviti nacionalno strategijo in akcijski načrt za razvoj AV sektorja. Podobno kot islandska filmska politika 2020–30 bi moral ta načrt pripoznati AV produkcijo kot pomembno gospodarsko panogo ter zajeti vse strateške vidike, posamezne ukrepe in vlogo vsakega deležnika.
- Nacionalno filmsko agencijo (SFC) bi bilo treba preoblikovati iz državno nadzorovanega upravljavca proračunskih sredstev, namenjenih predvsem kinematografskim delom z visoko kulturno-umetniško vrednostjo, v razvojno filmsko agencijo, ki podpira in spodbuja umetniško ustvarjanje ter privablja naložbe (npr. po zgledu screen.brussels in Screen Ireland). Za doseg obeh ciljev je ključno, da zakonodajna reforma podpre neodvisnost ter institucionalne in človeške vire SFC.

- Za porast tržne konkurenčnosti in tujih naložb je treba odpraviti administrativna bremena in zagotoviti filmskim ustvarjalcem podporo znotraj zakonodajnega in regulativnega okvira. V ta namen bi bilo treba ustanoviti medresorsko delovno skupino, odgovorno za usmerjanje in usklajevanje dejavnosti, dodeljenih ministrstvom za kulturo, finance, gospodarstvo, javno upravo, izobraževanje, okolje, delo, notranje zadeve in zunanje zadeve ter reprezentativnemu združenju (mestnih) občin. Irska usmerjevalna skupina je dober zgled takšne delovne skupine.
- Davčne, zakonodajne in upravljalvske reforme je mogoče spodbujati s strateškim in kolektivnim prizadevanjem filmskih ustvarjalcev, kar potrjuje primer Litve. Za reforme, ki podpirajo interese samo nekaterih skupin, je manj verjetno, da bodo vodile do splošne revitalizacije AV sektorja. Pristojno ministrstvo in SFC bi morala organizirati redne skupne posvete z reprezentativnimi slovenskimi združenji po zgledu Islandije, kjer se vlada in interesne skupine filmskih ustvarjalcev vsaka štiri leta dogovorijo o filmski politiki za naslednje obdobje.

Sistem financiranja

- Na današnjem zahtevnem, nenehno razvijajočem se AV trgu je pomembno ohraniti prožen in raznolik sistem financiranja, ki sledi tehnološkim novostim in spremembam potrošniških navad, torej podpira ustvarjanje na različnih platformah, v različnih fazah (razvoj, produkcija, postprodukcija) in formatih. Za čimbolj natančno opredelitev prednostnih nalog in potencialov je treba pri tem tesno sodelovati in se povezovati z industrijo, vključno z ustvarjalci.
- Sistem dodeljevanja javnih sredstev mora upoštevati tako (kulturno-)umetniške kot gospodarske cilje. Luksemburg je dober primer, kako majhna država z enim samim sistemom financiranja upošteva tudi merila, kot so distribucijski in eksploatacijski potencial projekta, njegova tržna strategija itd.
- Podpora izvirnim in visokokakovostnim formatom, ne le količina podprtih projektov, povečuje verjetnost mednarodne prepoznavnosti, torej tudi izvoza in naložb. Poudarek vsake razpršene sheme financiranja bi moral biti na razvojni in scenaristični fazi, prav tako na izobraževanju in usposabljanju.

Spodbujanje naložb

- Da bi zagotovili rast in konkurenčnost AV trga, je treba vedno omejena javna sredstva v majhni državi, kot je Slovenija, nujno dopolniti s sistemi zunajproračunskega financiranja. Vlada bi morala sprejeti širšo paleto ukrepov za privabljanje zasebnih (tujih) naložb ter spodbujati koprodukcijske priložnosti.
- Oblikovanje močne blagovne znamke Slovenije kot filmske destinacije zahteva izvedbo medsektorskih pobud in tesnejše sodelovanje s turistično panogo, tudi s podpisom memoranduma. Cilj je spodbujanje tujih naložb, ki lahko vodijo k višjim AV proračunom, boljši kakovosti in produktivnosti.
- Oblasti, odločevalci in ponudniki storitev na lokalni ravni bodo boljše ozavestili pomen AV industrije in izkoristili priložnosti, ki jih ponuja, če se pripravi nacionalno kampanjo o gospodarskih učinkih filmskega ustvarjanja v lokalnem okolju.
- Da bi povečali udeležbo slovenskih filmskih ustvarjalcev v mednarodnem koprodukcijskem sistemu, je treba zvišati skupna letna sredstva za celovečerne igrane, dokumentarne in animirane koprodukcije z manjšinskim slovenskim deležem.
- Promocijo in trženje v tujini bi bilo treba okrepiti z organizacijo strokovnih dogodkov, namenjenih mreženju in predstavitvam producentom, hkrati pa promocijska sredstva porazdeliti ne samo filmom, temveč tudi serijam in drugim žanrom z velikim izvoznim potencialom.

- Razmotriti je treba možnosti oblikovanja davčnih spodbud, vključno z davčnimi olajšavami, za zasebne vlagatelje v kreativno industrijo.
- Da bi zagotovili njeno vzdržnost in privlačnost, je treba obstoječo shemo denarnih povračil stalno pregledovati in po potrebi revidirati.

Okrepitev lokalne produkcije

- Poudarek na izvirnih in visokokakovostnih formatih, ne le na količini podprtih projektov, povečuje verjetnost mednarodne prepoznavnosti, torej tudi izvoza in naložb. Javno financiranje se mora zato bolj osredotočiti na razvojno in scenarijsko fazo, vključno z naložbami v izobraževanje in usposabljanje.

Pobude za regionalno sodelovanje

- Študija navaja primere uspešnih programov čezmejnega sodelovanja bodisi držav širše regije z zgodovinskimi in kulturnimi vezmi sosednjih regij iz različnih držav. Združevanje ne samo virov, temveč tudi idej, talentov, povezav itd. lahko močno izboljša produkcijo izvirnih vsebin in projektov višje kakovosti ter zagotavlja večjo stabilnost virov in prihodkov.
- Postopke, obrazce in drugo dokumentacijo, zahtevano na razpisih filmskih agencij v regiji, je treba prilagoditi in uskladiti – tako se zmanjšajo upravna bremena in neskladja med pristopi regionalnih filmskih agencij, hkrati pa omogoči učinkovitejše in uspešnejše kandidiranje za sredstva ter boljše združljivost shem financiranja.

Infrastruktura

- Konkurenčna prednost v okolju, kjer si številne evropske države z različnimi pobudami prizadevajo postati filmsko središče, je lahko ponudba »vse na enem mestu«, ki omogoča, da celotna produkcija ostane v državi in si s tem zniža stroške potovanja, prevoza, sodelovanja z več snemalnimi ekipami itd.
- Poleg preprostega in hitrega dostopa do različnih lokacij je treba še naprej razvijati tehnično infrastrukturo, tudi najsodobnejše objekte in storitve za (post)produkcijo.
- Slovenske filmske lokacije bi bile bolj prepoznavne in tudi dostopne, če bi SFC pripravil nacionalni seznam stavb in lokacij v javni in zasebni lasti, primernih za snemanje.

Talenti, zaposlovanje, veščine

- Vlada in SFC bi si morala bolj prizadevati za neformalno izobraževanje ter mednarodno izmenjavo znanj in izkušenj.
- Poleg usposabljanj in podpor, povezanih z ustvarjalnim procesom (npr. urjenje »skript doktorjev« oz. priprava in izpopolnjevanje scenarijev), bi morali biti AV strokovnjakom na voljo tudi izobraževalni menedžerski programi (razvoj poslovnih modelov in strategij, financiranje, pravna vprašanja, trženje in komuniciranje, prodaja itd.).

Inovacije

- Bistven del uspešnih AV politik manjših držav je podpora novim in inovativnim oblikam AV ustvarjanja (transmedijska dela, videoigre, razširjena resničnost, posebni učinki ...), vključno z razvojem novih poslovnih modelov, npr. spodbujanje kulture zagonskih naložb in pomoč pri vzpostavljanju vozlišč.

AV dediščina

- Preučevani primeri potrjujejo, da je možno za ohranjanje in revitalizacijo AV dediščine poleg javnih sredstev za digitalizacijo uporabiti še druge državno podprte ukrepe, vključno s splošnimi ali specializiranimi storitvami VOD, vzpostavljenimi prav v ta namen.
- Ukrepi lahko poleg podkvot za dela kulturne dediščine vključujejo še druge obveznosti za radiodifuzijo in VOD, s katerimi se spodbudi tako naložbene obveznosti kot finančno podporo AV produkciji, ustvarjeni z arhivskim gradivom.

Zadnje, 7. poglavje povzema glavne ugotovitve študije glede oblikovanja EU politik, ki naj se na AV področju v prid ohranjanja kulturne raznolikosti bolj posvečajo posebnim kontekstualnim izzivom majhnih držav, tudi z uporabo načela afirmativnega delovanja (»affirmative action«), ter več vlagajo v čezmejno AV sodelovanje in zaveznitva.

Poda tudi priporočila, namenjena institucijam EU, kako še naprej razvijati in krepiti AV sektor, hkrati pa spoštovati in ohranjati izviren značaj evropske kulturne raznolikosti, saj ga prav ta dela izjemno konkurenčnega.

Najpomembnejše je kar najbolj podpreti čezmejne AV produkcijske dogovore, saj krepijo prepoznavnost evropskih stvaritev. Takšni dogovori ne koristijo le produkcijskim zmogljivostim in izdelkom jezikovno majhnih držav, temveč prispevajo k raznolikosti in prepoznavnosti evropskih del. Podobno bi bilo tudi razdeljevanje EU sredstev z uvedbo afirmativnega delovanja – in upoštevajoč dejstvo, da imajo (bolj) velike države članice na voljo (dovolj) zajetna sredstva – bolj uravnoteženo, še posebej za majhne države.

Poleg tega bi bilo treba na ravni EU osnovati AV svetovalno platformo, ki bi združevala različne deležnike: od nacionalnih filmskih skladov, prek medijskih regulativnih organov (pooblaščenih za kvote, naložbene obveznosti in v določenih primerih sklade za pluralizacijo medijev) do predstavnikov industrije. EU podprta platforma bi prispevala tako k bolj usklajeni razdelitvi sredstev kot k boljšemu, prepotrebneemu poznavanju tržne stvarnosti. Platformsko sodelovanje predstavnikov industrije bi še okrepilo prizadevanja Evropske komisije, da oblikuje okvire za globalno konkurenčnost industrije, hkrati pa zagotovi ustrezno in pravočasno usposabljanje AV strokovnjakov.

Ključna je tudi stalna podpora javnim medijem, saj zelo pomembno soustvarjajo evropska AV dela ter pomagajo ohranjati in podpirati sektor neodvisne produkcije. Tovrstno podporo je priporočljivo na ravni EU z večjim vključevanjem in opolnomočenjem še okrepiti.

Evropska komisija bi se morala osredotočiti predvsem na uvedbo modelov, ki evropskim AV delom na digitalnih platformah zagotavljajo hitro dosegljivost ter vidno pojavnost, in to v vseh jezikih EU.

Študija ob koncu predlaga, da se za spremljanje in poročanje o dejavnostih, povezanih s promocijo in prepoznavnostjo evropskih AV del, še dodatno okrepi Skupina evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve (ERGA).

Študija razkriva, da majhna jezikovna okolja (s svojimi omejenimi trgi) niso obsojena na nekonkurenčno domačo AV produkcijo s šibko mednarodno distribucijo. Večina evropskih držav je že spoznala, kako pomemben je AV sektor in kakšen potencial ima, da postane eden najmočnejših generatorjev gospodarske rasti, zaposlovanja, inovacij, ustvarjalnosti in umetniške odličnosti v naši vse bolj digitalni sedanjosti in prihodnosti.

Vse, kar zmorejo uspešne majhne države, zmore tudi Slovenija, če obstajajo:

- Ambicija.
- Skupna vizija oblikovalcev politik in njenih deležnikov.
- Spoštovanje talentov.
- Podpora inovacijam.
- Spodbudno in raznoliko financiranje.
- Smiselno in pregledno regulativno okolje.
- Odzivnost na hitro spreminjajoče se poslovno okolje.
- Močno čezmejno sodelovanje.
- Aktivno zagovarjanje specifičnih potreb majhnih jezikovnih okolij na ravni EU.

KAZALO

1. UVOD	12
2. MAJHNA JEZIKOVNA OKOLJA	14
2.1. IZBOR PRIMEROV	15
2.2. AV POLITIKE MAJHNIH DRŽAV	16
3. TRG IN TRENDI JAVNIH POLITIK V EU	19
3.1. SPLOŠNI PREGLED	20
3.2. TRENDI NA VELIKIH TRGIH	21
3.3. FOKUS: FRANCIJA	23
4. PREUČITEV PRIMEROV: AV POLITIKE IZBRANIH MAJHNIH JEZIKOVNIH OKOLIJ	34
4.1. BELGIJA FR (francosko govoreča skupnost)	35
4.2. BELGIJA FL (nizozemsko govoreča skupnost)	55
4.3. ISLANDIJA	70
4.4. IRSKA	80
4.5. LITVA	89
4.6. LUKSEMBURG	95
5. GLAVNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA POLITIK V MAJHNIH JEZIKOVNIH OKOLJIH	104
5.1. GLAVNE UGOTOVITVE	105
5.2. NAJBOLJŠE PRAKSE IN PRIPOROČILA POLITIK	108
6. PRIPOROČILA POLITIK ZA REPUBLIKO SLOVENIJO	111
6.1. KONTEKST IN IZZIVI	112
6.2. PRIPOROČILA	113
7. IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE AV POLITIKE EU	119
7.1. DELITEV SREDSTEV IZ SKLADA ZA »AFIRMATIVNO DELOVANJE«	121
7.2. POSVETOVALNA PLATFORMA ZA AV POLITIKO	121
7.3. SODELOVANJE AV INDUSTRIJE	122
7.4. ISKANJE IN IZPOSTAVLJENOST VSEBIN	122
7.5. SPODBUJANJE KOPRODUKCIJ	123
7.6. VLOGA JAVNIH MEDIJEV	123
7.7. NABOR USPOSABLJANJ ZA STROKOVNJAKE	123
O AVTORJIH	125

PRIKAZI IN TABELE

T 1: Evropske države – število prebivalcev, medijski sistem, jezik in kulturne vezi	17
P 1: Financiranje CNC 2020 (v mio EUR); vir: CNC	25
P 2: Finančne obveznosti v regijah 2020 (v mio EUR); vir: CNC	25
P 3: Razčlenitev prihodkov CNC 2020 (po plačnikih dajatev, v mio EUR); vir: CNC	26
P 4: Dajatve za CNC 2019–20 (po sektorjih, v mio EUR); vir: CNC	26
P 5: Naložbe izdajateljev TV programov v kinematografska dela 2018 (v mio EUR); vir: CSA	29
P 6: Število celovečernih filmov v produkciji 2020; vir: CCA	38
P 7: Skupni proračun AV sektorja 2020 (po shemah financiranja); vir: CCA	40
T 2: Produkcijska podpora 2020 (po vrstah AV del); vir: CCA	41
T 3: Subvencioniranje 2020 (po AV operaterjih); vir: CCA	41
P 8: Naložbe Wallimage 2018 in 2019 (v mio EUR); vir: Wallimage	44
P 9: Dodelitev proračunskih sredstev za Wallimage 2019 – kinematografija; vir: Wallimage	45
P 10: Dodelitev proračunskih sredstev za Wallimage 2019 – TV; vir: Wallimage	45
P 11: Razčlenitev projektov screen.brussels 2019; vir: screen.brussels	46
P 12: Shema davčnih spodbud Tax Shelter v FWB 2003–20 (po zvrsteh; skupna razdelitev); vir: CCA	47
P 13: Razčlenitev sheme davčnih spodbud Tax Shelter v FWB 2003/2004–20; vir: CCA	48
P 14: Skupne naložbe RTBF v AV sektor 2019; vir: CSA	50
P 15: Porazdelitev naložb RTBF 2019 – neodvisna produkcija; vir: CSA	51
P 16: Porazdelitev sredstev VAF/filmskega sklada (po zvrsteh); vir: VAF	60
P 17: Porazdelitev sredstev VAF/medijskega sklada 2020 (po zvrsteh); vir: VAF	60
P 18: Primerjava odhodkov VAF/filmskega in VAF/medijskega sklada 2020; vir: VAF	61
P 19: Porazdelitev sredstev programa Screen Flanders 2020 (po zvrsteh); vir: VAF	62
P 20: Upravičeni izdatki na vloženi evro v okviru programa Screen Flanders; vir: VAF	63
P 21: Delež dajatev v proračunu VAF/medijskega sklada 2020; vir: VAF	64
P 22: Naložbe distributerjev in ponudnikov VOD 2020 (po zvrsteh); vir: VAF	64
P 23: TV koprodukcija VRT in komercialnih izdajateljev TV programov 2020 (po zvrsteh); vir: VAF	65
P 24: Porazdelitev financiranja IFC 2020; vir: IFC	74
P 25: Porazdelitev nepovratnih sredstev IFC 2020/2021; vir: IFC	75
P 26: Shema povračil 2014–19; vir: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo	76
P 27: Koprodukcije Nordvision (po programskih kategorijah); vir: Nordvision	79
P 28: Izdatki za neodvisno filmsko in TV produkcijo na Irskem 2016, vir: študija Olsberg SPI in Nordcity	83
T 4: Litovska filmska industrija 2014–18; vir: LFC	91

T 5: Litovski filmi v produkciji 2009–18; vir: LFC	92
T 6: Skupni proračun LFC 2015–19 (v EUR); vir: LCF	92
P 29: Vizualizacija litovske sheme davčnih spodbud; vir: LFC	93
P 30: Dodeljena podpora FFL 2019 (po dejavnostih); vir: FFL	99
P 31: Razdelitev AFS (po zvrsteh); vir: FFL	99
T 7: Primerjava – vrste finančnih spodbud	106
T 8: Primerjava – obvezne neposredne naložbe v produkcijo ali dajatve za AV sklade	107

The background features a dark teal color with a pattern of concentric white circles centered in the upper half. In the lower half, there is a wavy, mesh-like pattern of white lines that creates a sense of depth and movement.

1. UVOD

Republika Slovenija je v drugi polovici leta 2021 predsedovala Svetu Evropske unije. Ker sta bila med njenimi cilji v času predsedovanja spodbuditi konkurenčnost evropskega filma ter podpreti jezikovno in kulturno raznolikost evropske AV produkcije, je Slovenski filmski center (SFC) naročil mednarodno študijo o dostopnosti in konkurenčnosti evropskih AV del iz majhnih jezikovnih okolij.

Njene rezultate je predstavil na AV konferenci predsedstva EU v Ljubljani in jih uporabil kot prispevek k razpravam o izboljšanju razmer, v katerih deluje slovenski AV sektor.

Ker so majhna jezikovna okolja redko v središču pozornosti mednarodnih raziskav ali AV politike, je glavni namen te študije opredeliti, katere so v takšnih okoljih najboljše prakse za spodbujanje AV produkcije, njene vidnosti, dostopnosti in konkurenčnosti.

S tem je povezan tudi cilj študije: pripraviti priporočila za Slovenijo – za povečanje njene konkurenčnosti na mednarodnem AV trgu ob hkratnem ohranjanju jezikovne in kulturne raznolikosti – ter predlagati dejavnosti na ravni EU s poudarkom na specifičnih potrebah majhnih jezikovnih okolij. In ker imajo lahko trgi, ki so premajhni, da bi sami podpirali domačo produkcijo, velike koristi od mednarodnih partnerstev, si študija prizadeva opredeliti najboljše prakse spodbujanja tujih naložb v majhnih filmskih gospodarstvih.

Primerjava podatkov, zbranih s kvantitativnimi in kvalitativnimi metodami, temelji na temah, opredeljenih z metaanalizo ključnih konceptov v povezavi s predmetom raziskave. Teme, ki omogočajo enotno shematsko primerjavo AV upravljanja, financiranja, davčnih ukrepov in drugih politik v preučevanih majhnih jezikovnih okoljih, so:

- Politika in upravljanje.
- Trg in industrija.
- Sredstva in subvencije.
- Davčne spodbude.
- Naložbene obveznosti in dajatve.
- Druga orodja in pomembni dejavniki.

Študija združuje analize dokumentov, pravnih okvirov in sekundarnih podatkov o AV trgih, javnem financiranju in drugih spodbudah. Za vsak preučen primer navajamo povzetek dobrih praks glede konkurenčnosti in dostopnosti AV del, ki nastajajo v majhnih jezikovnih okoljih. Primerjalna razčlemba držav je dopolnjena s kratkimi informacijami o politikah in trendih financiranja na velikih trgih EU: v Franciji, na Poljskem in v Španiji, s poudarkom na orodjih, ki bi lahko koristila tudi malim državam. Francija je zaradi svoje usmerjenosti v nizkoprorračunske in neodvisne produkcije predstavljena še nekoliko bolj podrobno. Sklepa poglavja so namenjena:

- Opredelitvi najboljših praks v preučevanih državah.
- Oblikovanju priporočil za Slovenijo (in druga majhna jezikovna okolja).
- Predlogom AV politik EU.

Ob zavedanju pomembnosti vprašanj, povezanih z intelektualno lastnino v AV sektorju, je obseg te študije, ki jo je naročila slovenska nacionalna filmska agencija, usklajen z obsegom dejavnosti v pristojnosti agencije.

2. MAJHNA

JEZIKOVNA OKOLJA

Za namen študije kategorija »majhna jezikovna okolja« zajema tako države kot regije. Gre torej za države, katerih uradni jezik ne uporablja veliko število govorcev. Te države so po definiciji majhne. Obravnavamo tudi dve jezikovni skupnosti v eni državi, ki imata avtonomijo pri oblikovanju AV politike.

2.1. IZBOR PRIMEROV

Razlogi, zakaj so bile države in skupnosti izbrane za preučevane primere, so naslednji:

- Francosko in nizozemsko govoreči skupnosti v Belgiji sta oblikovali raznolik nabor ukrepov za financiranje in spodbujanje kreativnih vsebin. Poleg tradicionalnega financiranja filmov z različnimi mehanizmi podpirata tudi druga igrana AV dela, zlasti TV serije. Njuna AV trga si delita nekaj podobnosti s slovenskim, saj sta majhna (4,5 oz. 6,5 mio prebivalcev) in imata določene, vendar iz kulturnih razlogov omejene možnosti vstopa na velika sosednja trga (Francija in Nizozemska). Ena od njunih izstopajočih značilnosti je uvedba finančnih in/ali naložbenih obveznosti za tuje ponudnike AV medijskih storitev (AVMS). Prav tako jima je uspelo uskladiti ambiciozne cilje AV politike z razvojem trga za AV producente, filmske ustvarjalce in ponudnike AVMS.
- Litovski AV trg ima nekaj podobnosti s slovenskim. Je približno enako velik (2,7 mio prebivalcev), nezahoden in z uradnim jezikom, ki se ne uporablja nikjer drugje v Evropi. AV spodbude namenja različnim vrstam igranih del, ne le filmu. Litovska AV industrija doživlja v zadnjem desetletju renesanso: znatno se je povečalo domače občinstvo, mednarodna prepoznavnost se je okrepila, naglo rasteta tako domača kot tuja produkcija.
- Luksemburški AV trg je manjši od slovenskega (600.000 prebivalcev) in prav tako z uradnim jezikom, ki se ne uporablja nikjer drugje v Evropi. Podporne sheme niso omejene na uveljavljanje posebnih kulturnih ciljev in niso usmerjene le v tradicionalno financiranje filmov, temveč v vse vrste igranih AV del. Država je primer dobre prakse pri spodbujanju čezmejnega kroženja, dostopnosti ter vidnosti AV del, tako evropskih kot v lokalnih jezikih.
- Islandija ima s 350.000 prebivalci najmanjši trg v vzorcu in jezik, ki se ne uporablja nikjer drugje v Evropi. Znana je po produkciji TV serij (npr. *Trapped*, *Valhalla Murders*), ki krožijo po vsem svetu (npr. Netflix, Amazon Prime), in mehanizmi za produkcijsko podporo vseh vrst igranih AV del. Je primer dobre prakse pri spodbujanju čezmejnega kroženja, dostopnosti in vidnosti AV del tako evropskih kot v lokalnih jezikih. Gostila je številne pomembne mednarodne AV produkcije, kot so *Igra prestolov* (Game of Thrones), *Vikingi* (Vikings) in *Črno ogledalo* (Black Mirror). Kot članica Nordvision omogoča tudi poglobljeno preučitev te regionalne platforme sodelovanja med skandinavskimi javnimi medijskimi podjetji.
- Irska je bila izbrana zaradi raznolikega nabora orodij AV politike, je pa tudi relativno majhna (4,7 mio prebivalcev), primerljiva s Slovenijo, z enim od svojih dveh uradnih jezikov, ki se ne uporablja nikjer drugje v Evropi. Zaradi bližine velikega trga Združenega kraljestva, s katerim si deli drugi uradni jezik, je britanski vpliv na irski AV sektor močan, medtem ko obratno ne drži. Poleg tradicionalnega financiranja filmov izvaja Irska tudi druge mehanizme produkcijske podpore vseh vrst igranih, zlasti TV vsebin. Ocenjuje se, da bo predlagana uvedba finančnih in/ali naložbenih obveznosti za tuje ponudnike AVMS neodvisnemu produkcijskemu sektorju prinesla letna sredstva v višini 25 mio EUR.

2.2. AV POLITIKE MAJHNIH DRŽAV

Povezava med majhnostjo držav in njihovimi AV politikami še zdaleč ni preprosta in jasna. Majhne države je težko konceptualizirati. Običajno je velikost prebivalstva očitna, standardna mera,¹ vendar lahko definicija temelji tudi na drugih merilih.

Puppis idr.² so s prilagoditvijo Hallinovih in Mancinijevih³ medijskih in političnih sistemov (liberalnemu, demokratično korporativističnemu in polarizirano pluralističnemu se je pozneje dodalo še postsocialističnega⁴) predlagali delitev držav glede na velikost in model.

Od (takratnih) 28 držav članic EU jih je bilo tako 7 prepoznanih za velike⁵ (Nemčija, Francija, Združeno kraljestvo, Italija, Španija, Poljska, Romunija), preostalih 21 pa za majhne – te se nadalje ločijo glede na jezik, ki si ga bodisi delijo bodisi ne s sosednjimi velikimi državami; prevladujejo majhne države brez velikih sosed.

Postsocialistične države se v sistem uvrščajo med velike ali majhne, a znotraj slednjih le kot take brez velikih sosed z istim jezikom (očitno so bili merilo samo uradni jeziki).

Klasifikacija Puppisa idr. ne upošteva razmeroma stabilnih, skozi zgodovino stkanih kulturnih in poslovnih vezi, značilnih za nekatere dele Evrope, npr. Skandinavijo, Baltik, Sredozemlje, Srednjo in Jugovzhodno Evropo, torej spregleda nekaj za našo študijo zelo pomembnih spremenljivk. Posledica pa so preveč raznovrstne skupine držav.

Za namen in natančnost študije, ki se osredotoča na majhna jezikovna okolja, predlagamo razdelitev majhnih držav na tri podskupine, tako da dodamo več spremenljivk, povezanih z jezikom, kulturo in geografijo, ki imajo pomembno vlogo pri nacionalnih AV politikah:

- majhne države, ki imajo enak ali podoben jezik⁶ z veliko državo,⁷
- majhne države, ki imajo enak ali podoben jezik z drugo/-imi majhno/-imi državo/-ami,⁸
- majhne države z močnimi regionalnimi kulturnimi vezmi z drugo/-imi državo/-ami, četudi nimajo skupnega jezika.⁹

Ta razvrstitev vključuje Islandijo in Norveško, saj je AVMS direktiva del Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP), obe državi pa sta del evropskega AV trga z usklajenimi regulativnimi okviri.

V vzorcu so majhne države/skupnosti z značilnostmi demokratičnega korporativističnega (Luksemburg, Belgija, FR in NL, Islandija), liberalnega (Irska) in postsocialističnega modela (Litva). Največja skupina, s štirimi predstavniki, je demokratično korporativistična, vendar se glede jezikovnih in kulturnih vezi razdeli na dve podskupini.

1 Puppis, Manuel (2009), Media regulation in small states, v: International Communication Gazette, let. 71, št. 1–2, str. 7–17.

2 Puppis, Manuel, Leen d'Haenens, Steinmaurer, Thomas in Künzler, Matthias (2009), The European and global dimension: Taking small media systems research to the next level, v: International Communication Gazette, let. 71, št. 1–2, str. 105–112.

3 Hallin, Daniel C. in Mancini, Paolo (2004), Comparing media systems: Three models of media and politics. Cambridge: Cambridge University Press.

4 Hallin, Daniel C. in Mancini, Paolo (ur.) (2012), Comparing Media Systems Beyond the Western World. Cambridge: Cambridge University Press.

5 Puppis (2009), str. 106, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

6 Vzajemno razumljivi jeziki ali različice pluricentričnega jezika (npr. slovaščina in češčina ali hrvaščina, srbsščina, bosanščina in črnogorščina).

7 V sosesčini ali zunaj nje, četudi zunaj EU (npr. Malta in Združeno kraljestvo, Portugalska in Brazilija).

8 Ne nujno v isti skupini, ne nujno v EU (npr. Estonija in Finska; Bolgarija in Makedonija).

9 Znotraj (npr. Češka in Slovaška) ali zunaj skupine (npr. Slovenija in Hrvaška).

T 1: Evropske države – število prebivalcev, medijski sistem, jezik in kulturne vezi

Medijski model države	Majhne države			Velike države
	Enak ali podoben jezik velikim državam	Enak ali podoben jezik drugim majhnim državam	Regionalne kulturne vezi	
Liberalni	Irska			Velika Britanija
Demokratično korporativistični	Avstrija, Belgija (Flandrija in Valonija), Luksemburg		Danska, Finska, Islandija, Norveška, Švedska	Nemčija, Nizozemska
Polarizirano pluralistični	Malta, Portugalska	Ciper, Grčija		Francija Italija, Španija
Postsocialistični		Bolgarija, Hrvaška, Estonija	Češka, Madžarska, Latvija, Litva, Slovaška, Slovenija	Poljska, Romunija

Biti majhen ne pomeni nujno stati na obrobju.¹⁰ Nekatere majhne države so na mednarodnem AV trgu zelo prepoznavne in vplivne. Med glavnimi izvoznicami AV vsebin v EU sta Danska in Švedska (vsaka s 4 % vseh vsebin v EU-27) v družbi veliko večjih Francije (28 %), Nemčije (27 %), Italije (10 %) in Španije (7 %).¹¹

Številne TV serije iz manjših evropskih držav so bile uspešno prikazane na mednarodni ravni.¹² Belgijski, irski, švedski in danski filmi se izredno dobro izvažajo v druge države EU.¹³

Nekatere majhne države so relativno močne izvoznice (gre za primerjavo obsega filmske produkcije in izvoza filmov). Belgija in Irska se ponašata z največ koprodukcijami v EU: 60 % vseh belgijskih in 53 % irskih filmov je bilo koprodukcij; nad povprečjem EU sta tudi Švedska in Danska.¹⁴

Da lahko še tako majhna država uspešno privablja tuje naložbe, dokazuje Malta: zaradi atraktivnih Malta Film Studios (z notranjimi in zunanji vodnimi površinami na obali s pogledom na naravno okolje) in velikodušnega 30- do 40-odstotnega povračila se »pogosto uvrsti na ožji seznam velikih mednarodnih produkcij, ki želijo snemati vodne prizore v nadzorovanem okolju«.¹⁵

Zdi pa se, da velikost države/skupnosti vpliva na to, kako entiteta oblikuje svoje predpise in podporne sheme. V strokovnih razpravah je moč zaslediti skupno značilnost majhnih držav: običajno sprejemajo

10 Szczepanik, Petr, Zahrádka, Pavel, Macek, Jakub in Stepan, Paul (ur.) (2020), *Digital Peripheries: The Online Circulation of Audio-visual Content from the Small Market Perspective*, Cham: Springer Open.

11 Grece, Christian (2021), str. 38, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

12 Primeri: danski Borgen, The Bridge in The Killing ter belgijski (flamski) The Outlaws, Professor T in 13 Commandments. Podobno tudi Novine, prva serija v slovenskem jeziku, ki jo je kupil Netflix, ni bila ustvarjena v Rusiji ali na Poljskem, tj. velikem slovenskem filmskem trgu, ampak v precej manjši Hrvaški.

13 Grece, Christian (2017), *The circulation of EU non-national films – A sample study: Cinema, television and transactional video on-demand*. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 64.

14 Prav tam, str. 92.

15 Evans, Chris (2021), *Malta is drawing big productions in from Sky, Apple and Universal*, 23. junij 2021, www.kftv.com/news/2021/06/23/malta-is-drawing-big-productions-in-from-sky-apple-and-universal

bolj paternalistične in intervencionistične AV politike,¹⁶ ki pa niso nujno najbolj dodelane.¹⁷ Kljub temu majhnost države ni edini dejavnik, ki oblikuje AV položaj, niti ni nujno najbolj odločilen. Tu so še drugi, od zgodovinskih, kulturnih in političnih do tistih, povezanih s splošnimi gospodarskimi razmerami v državi, s položajem AV industrije v nacionalnem gospodarstvu in z njeno izvozno zmožnostjo. Da se tržni in kulturni dejavniki prepletajo, je potrdila tudi študija Evropskega AV observatorija (EAO): podatki o izmenjavi med na eni strani nordijskimi državami ter na drugi Slovaško in Češko »kažejo, da kulturna bližina vpliva na izvoz/uvoz evropskih filmov«.¹⁸

---

16 Puppis, Manuel (2009), gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

17 Raats, Tim, Schooneknaep, Ilse Rafaëlla, and Pauwels, Caroline (2018), Supporting Film Distribution in Europe: Why is overcoming national barriers so difficult?, v: Murschetz, Paul Clemens, Teichmann, Roland in Karmasin, Matthias (ur.), Handbook of State Aid for Film: Finance, Industries and Regulation, Cham: Springer, str. 193–210.

18 Grece, Christian (2017), str. 91, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

3. TRG IN TRENDI

JAVNIH POLITIK V EU

3.1. SPLOŠNI PREGLED

Giblјive slike so že od samih začetkov odvisne od tehnike, zato je dozvetne za tehnološke spremembe in inovacije. To je še posebej pomembno v dandanašnji dobi hitrih in daljnosežnih sprememb, tudi glede distribucije (pretočni video) in uporabe (na zahtevo) ter internacionalizacije AV vsebin in povezanih storitev.

Medtem ko povpraševanje po AV vsebinah tako v svetu kot v EU strmo raste, se tradicionalni trgi soočajo s takšnimi motnjami in spremembami v kinematografski vrednostni verigi ter z menjavo že utečenih distribucijskih vlog, da si ne morejo zares obetati novih virov prihodkov za produkcijo filmov in drugih AV formatov. Zgodovinsko gledano tvorijo kinematografsko industrijo produkcija (razvoj celovečernih filmov), distribucija (logistika za razpečevanje kopij in finančno posredništvo pri zbiranju prihodkov od vstopnic) ter prikazovanje (v kinematografskih mrežah).

Doslej so modeli ustvarjanja vrednosti temeljili na kreiranju vsebin z novo estetiko. Danes so novi tehnološko in podatkovno podprti tržni akterji zmožni ustvarjati vrednost na osnovi dostopa do množičnega svetovnega občinstva, rešitev za združevanje, distribucijo, trženje in monetizacijo ter zmanjšanje stroškov produkcije in distribucije.¹⁹

V AV sektorju in njegovem medijskem ekosistemu so ključne storitve pretočnega videa (VOD). Razvijajo se hitro. A njihovi ponudniki večinoma še zmeraj niso regulirani in obdavčeni kot mediji, čeprav so, kot trdijo nekateri raziskovalci, medijske in tehnološke organizacije hkrati.²⁰ Te nove močne platforme za distribucijo vsebin – osnovane bodisi predvsem na naročniškem videu na zahtevo (SVOD), npr. Netflix, Amazon Prime, Disney+, Apple TV+, Hulu, bodisi na oglaševanju, npr. Facebook, Google in YouTube (njegova storitev Premium nima oglasov) – so oblikovale nove poslovne modele in vzorce potrošnje, ki evropski AV produkciji ponujajo tako priložnosti kot izzive.

Na omenjene spremembe se je odzvala AVMS direktiva: v katalogih ponudnikov VOD predvideva minimalno 30-odstotni delež evropskih del in njihovo obvezno izpostavljanje ter finančni prispevek ponudnikov (tudi če so v pristojnosti druge države) v nacionalne AV sklade ali neposredno naložbo v produkcijo evropskih AV del. Francija in Nemčija sta prvi, še pred sprejetjem revidirane AVMS direktive, finančne obveznosti razširili na tuje ponudnike. Sodišče EU je zavrnilo pritožbo Netflixu v zvezi z odločitvijo Evropske komisije o državni pomoči iz leta 2016, s katero je odobrila ta pravni ukrep v Nemčiji. Tako se je odprla pot za zaračunavanje prispevkov ponudnikom OTT storitev ne glede na državo izvora.²¹

Statistični podatki ob zadnjem pregledu AVMS direktive kažejo, da je bilo v povprečju že 29 % evropskih AV vsebin na voljo v storitvi transakcijskega, tj. časovno omejenega in sproti plačljivega videa na zahtevo (TVOD) v primerjavi z 21 % na SVOD, pri čemer je bil delež nacionalnih filmov EU na TVOD povprečno 9 %, na SVOD pa 5 %.²² V katalogih nelinearnih storitev je bilo več kot 60 % evropskih filmov britanskih,

19 Salvador E., Simon J.-P., Benghozi P.-J. (2019), Facing disruption: the cinema value chain in the digital age, *International Journal of Arts Management*, let. 22, št. 1, str. 25–40.

20 Fagerjord, Anders in Kueng, Lucy (2019): Mapping the core actors and flows in streaming video services: What Netflix can tell us about these new media networks, *Journal of Media Business Studies*, <https://doi.org/10.1080/16522354.2019.1684717>

21 Netflix International BV in Netflix, Inc., proti Evropski komisiji, 16. maj 2018, primer T-818/16.

22 Grece, Christian (2018), *Films in VOD catalogues: Origin, Circulation and Age*. Edition 2018. Strasbourg: European Audiovisual Observatory.

francoskih in/ali nemških, približno 50 % vseh filmov pa ameriških.²³ Podatki o blagajniških izkupičkih v kinematografih EU kažejo, da so vse do pandemije covid-19 prevladovali ameriški studijski naslovi²⁴, potem pa je prišlo do 70-odstotnega upada, saj so bili kinematografi precej časa zaprti, premiere najboljših filmskih naslovov pa taktično preložene ali odpovedane.²⁵

Po drugi strani so imeli ponudniki SVOD od zapiranja koristi, saj so ljudje poiskali zabavo doma. SVOD je desetletje hitre in znatne rasti v EU sklenil leta 2020 s prihodki 9,7 mrd EUR²⁶ (in tako postal vodila storitev VOD v EU), globalno pa po podatkih, ki jih je objavilo združenje Motion Picture Association, v 2020 dosegel 1,1 mrd EUR.²⁷ Rast trga TVOD v EU so še pospešili novi globalni in nacionalni ponudniki TVOD z naborom kinematografskih filmov.²⁸

Financiranje evropskih filmov je kljub omenjenim spremembam v glavnem enako kot pred uvedbo VOD: javno financiranje, naložbe izdajateljev TV programov, naložbe producentov, predprodaja in davčne spodbude. Razmere se od leta 2016 niso bistveno spremenile: javna filmska sredstva zagotavljajo predvsem nacionalne, zvezne in lokalne oblasti, medtem ko so industrijske dajatve večinoma naložene izdajateljem TV programov.²⁹ Iz modela prihodkovnih tokov, ki ga je pripravil EAO, izhaja, da akterji v EU vlagajo približno 17 mrd EUR v izvirne evropske vsebine (brez športa in novic), pri čemer izstopata le dva plačnika: javne radiotelevizije (42 % oz. 7,2 mrd EUR) in zasebne brezplačne radiotelevizije (37 % oz. 6,3 mrd EUR). Preostalih 21 % naj bi prispevali: zasebne plačljive TV postaje (9 % oz. 1,6 mrd EUR), filmski skladi preko subvencij in podpor (8 % oz. prav tako cca 1,6 mrd EUR), ponudniki SVOD (cca 2 % oz. 0,3 mrd EUR) in blagajniški izkupički kinodvoran (cca 2 % oz. 0,4 mrd EUR). EAO ocenjuje, da se v produkcijo evropskih kinematografskih filmov letno vložijo približno 1,9 mrd EUR prihodkov z AV končnega trga.³⁰

Ker filmska industrija prehaja iz projektnega modela (organiziranega okoli ekipe samo za čas produkcije) v poslovni model (upravljajo ga tehnološka podjetja v industrijskem ekosistemu, ki zagotavlja tudi razi-skave in razvoj ter tehnološko akumulacijo),³¹ bo posledično prišlo do sprememb tudi v financiranju filma ter v odnosu med umetniškim ustvarjanjem in tehnološkimi inovacijami.

3.2. TRENDI NA VELIKIH TRGIH

V tem podpoglavju obravnavamo primere politik, ki prispevajo k razvoju AV sektorja na velikih trgih Francije, Poljske in Španije, s posebnim poudarkom na financiranju, naložbenih obveznostih ali dajatvah,

23 Prav tam.

24 EAO (European Audiovisual Observatory) (2020), Focus 2020 – World Film Market Trends, Strasbourg: European Audiovisual Observatory.

25 UNIC (International Union of Cinemas) (2020), Annual Report 2020, https://www.unic-cinemas.org/fileadmin/user_upload/Publications/UNIC_AnnualReport_2020.pdf

26 Grece, Christian (2021), Trends in the VOD Market in the EU28. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 6.

27 Watson, R. T. (2021), Global streaming subscriptions top 1B during Covid, 18. marec 2021, <https://www.marketwatch.com/story/global-streaming-subscriptions-top-1b-during-covid-2021-03-18>

28 Grece, Christian (2021), str. 6, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

29 Talavera Milla, Julio, Fontaine, Gilles in Kanzler, Martin (2016), Public financing for film and television content. The state of soft money in Europe. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 11.

30 Fontaine, Gilles (2020), Modelling audiovisual sector revenue flows in the EU and test case on impact of COVID-19 on industry revenue. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 15.

31 Salvador idr. (2019), gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

davčnih spodbudah in povračilih ter ukrepih za reševanje težav, ki jih v letu 2021, ko študijo pišemo, še vedno povzroča pandemija covid-19. Po ocenah EAO se je leta 2020 financiranje produkcije evropskih AV vsebin znižalo za približno 10 mrd EUR, naročnine SVOD pa kljub predvideni rasti ne bodo nadomestile upada v drugih segmentih.³² Evropa torej nujno potrebuje državne podpore in nove vire financiranja. Na Poljskem, v Španiji in Franciji je moč opaziti precejšnjo odzivnost in prožnost filmskih struktur, pa tudi visoko stopnjo intervencionizma, ki je kot politična usmeritev v državah z velikim trgom bolj izvedljiv kot v tistih z majhnim.

Posebej poglobljeno smo analizirali Francijo, saj ima na filmskem področju eno najdaljših tradicij državnega intervencionizma in velik vpliv na oblikovanje politike EU. Natančneje, prva je uvedla kvote za nacionalne filme v kinematografih,³³ zavzela se je tudi za obvezne kvote evropskih AV del (najprej na TV kanalih,³⁴ potem pa, navkljub prizadevanjem nastajajoče industrije VOD tudi za nelinearne storitve)³⁵ ter skupaj z Nemčijo prva uvedla obveznosti za tuje ponudnike AV storitev. Sistem financiranja filmov, ki odraža zaščitniški odnos države do njene kulture, omogoča francoski kinematografiji, da se bolje kot katerakoli druga evropska upira hegemoniji Hollywooda.³⁶ (Za analizo in več podrobnosti o Franciji gl. 3.3.)

Poljska kinematografija se je v zadnjih letih razcvetela. AV politika je prvenstveno usmerjena v nacionalni film, njegov mednarodni umetniški in gospodarski uspeh. Leta 2020 je tako kljub omejitvam zaradi covid-19 nastalo več kot 30 celovečercerov, večina s podporo Poljskega filmskega inštituta (PISF). PISF upravlja tudi sistem spodbud: za produkcijske stroške, nastale na Poljskem, ponuja povračilo v višini do 30 % upravičenih stroškov. Sredstva prihajajo neposredno iz državnega proračuna in se razdeljujejo vse leto, dokler niso porabljena. Vsaj 10 % proračuna se namenja animirani produkciji.

Za financiranje AV vsebin so na Poljskem na voljo znatna sredstva: leta 2020 skupaj 86,1 mio EUR. Poleg PISF deluje še enajst regionalnih filmskih skladov. Kot v večini držav, analiziranih v tej študiji, imajo javni mediji osrednjo vlogo v TV sektorju, torej pomembno prispevajo k financiranju AV vsebin.

Med pandemijo se je veliko pozornosti namenilo reševanju krize v nacionalni filmski industriji. PISF je v ta namen imenoval posebno delovno skupino, vlada pa sprejela številne ukrepe, odobrila tudi dodatnih 27 mio EUR podpore iz sklada za preprečevanje krize v povezavi s covid-19³⁷ in sprejela številne druge ukrepe, ndr. uvedbo dajatve za domače in tuje storitve VOD. Dajatev se četrletno plačuje v sklad PISF in znaša 1,5 % prihodkov, pridobljenih bodisi iz naslova dostopa do storitev VOD bodisi iz oglaševanja, če so ti v določenem obdobju višji. Kakorkoli, znesek, zbran v prvih šestih mesecih, je bil nižji od prvotne ocene.³⁸

Španija bo s prenosom revidirane AVMS direktive obveznost vlaganja naložila tudi tujim ponudnikom VOD, usmerjenim na španski trg. Odločijo se lahko za neposredne naložbe v evropska AV dela ali pla-

32 Fontaine, Gilles (2020), str. 22, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

33 Broughton Micova, Sally (2013), Content Quotas: What and whom are they protecting?, v: Donders, Karen, Pauwels, Caroline in Loisen, Jan (ur.), Private Television in Western Europe: Content, Markets, Policies, Houndmills: Palgrave Macmillan, str. 247.

34 Humphreys, Peter (2009), EU Audiovisual Policy, Cultural Diversity and the Future of Public Service Broadcasting, v: Harrison, Jackie and Wessels, Bridgette (ur.), Mediating Media. New Media, Mass Communications and the European Public Sphere, Oxford: Berghan Books, str. 190–93.

35 Herold, Anna (2009), The New Audiovisual Media Services Directive: Empowering Cultural Diversity in the EU Internal Market, v: Pauwels, Caroline, Kalimo, Harri, Donders Karen and Van Rompuy, Ben (ur.), Rethinking European Media and Communications Policy, Brussels: VUBPress, str. 113.

36 Nacache, Jacqueline (2016), 'Maravalgate' and its effects: a year of debate over the funding of French cinema, Studies in French Cinema, 16:2, str. 165–78.

37 <https://pisf.pl/en/>

38 Komorowski, Marlen idr. (2021), str. 13, 32 in 55; gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

čila prispevka (dajatve) v Sklad za zaščito kinematografije (Fondo de Protección de la Cinematografía). Osnutek zakona spreminja obstoječe metode izračuna in določa prag prihodkov v višini 50 mio EUR. Ponudniki VOD, ki ga do-/presežejo, morajo v sklad vložiti 5 % svojih prihodkov, manjši ponudniki pa jih lahko porabijo tudi za nakup pravic.³⁹ V okviru neposrednih naložbenih obveznosti določa Španija tudi podkvote: vsaj 70 % naložb morajo predstavljati dela neodvisnih producentov in 40 % izvirne vsebine v uradnih jezikih Španije. Da bi sledila mednarodni konkurenci, je stopnjo povračil dvignila za pet odstotnih točk, in sicer s 25 % na 30 % za prvi milijon EUR lokalnih izdatkov mednarodnega snemanja, nato pa na 25 % (prejšnjih 20 %). Zvišala je tudi zgornjo mejo skupnega davčnega povračila za eno snemanje, in sicer s 3 na 10 mio EUR.

Španija je pripravila ambiciozno in celovito nacionalno digitalno agendo, ki zajema tudi AV sektor.⁴⁰ Eden bistvenih programskih ciljev je preoblikovanje obstoječega nacionalnega AV ekosistema, s poudarkom na dejavnostih za povečanje obsega vsebin, produciranih v Španiji, ustvarjanju novih distribucijskih in tržnih kanalov, spodbujanju industrijske dejavnosti, ki lahko ustvarja dobiček, zaščiti intelektualnih pravic ustvarjalcev in olajšanju dostopa državljanov do vsebin, ustvarjenih v Španiji. Vlada obljublja, da bo za cilje agende v obdobju 2021–25 namenila javna sredstva v višini 1,6 mrd EUR ter čim bolj zmanjšala administrativne stroške za investicije. Zaradi razmer v povezavi s covid-19 so se v praksi že začele izvajati podporne sheme za AV strokovnjake.

3.3. FOKUS: FRANCIJA

Francija ima dolgo tradicijo participativnega financiranja, med številnimi raznovrstnimi viri in podpornimi shemami pa so najpomembnejši: AV skladi, neposredne naložbe tržnih udeležencev in davčne spodbude. Poleg tradicionalno zelo močnega kulturnega cilja zasleduje sistem finančne podpore francoskim delom⁴¹ tudi ekonomskega: sektor AV in kinematografske produkcije predstavlja pomemben del francoskega gospodarstva, saj ustvari 0,8 % BDP in skoraj 300.000 delovnih mest.

Ena ključnih značilnosti francoskega sistema podpore je visoka raven obveznosti industrije: pri financiranju filmov imajo izjemno pomembno vlogo izdajatelji TV programov in ne neposredno javno financiranje, kot je praksa v večini evropskih držav. Prvič, po zakonu so izdajatelji TV programov in vsi drugi udeleženci na trgu, ki javnosti omogočajo dostop do AV del (kinematografi, distributerji, ponudniki videa, videa na zahtevo in internetnih storitev), obvezani plačevati dajatve od ustvarjenega prometa. Ker se stekajo v nacionalni AV sklad Centre National du Cinéma et de l'image animée (CNC), je le-ta finančno neodvisen, saj ga ne financira neposredno država. Mnogi se strinjajo, da je CNC prav zato sposoben zagotavljati tako obsežen nabor storitev. Drugič, izdajatelji TV programov morajo od leta 1984 obvezno vlagati v produkcijo evropskih in francoskih kinematografskih in AV del. Torej neposredno sodelujejo pri oblikovanju industrijskega in gospodarskega vidika AV in kinematografskega sektorja. Preplet participativnega financiranja s strani tržnih akterjev, javnih sredstev, naložbenih obveznosti in spodbud za

³⁹ Prav tam, str. 63.

⁴⁰ Spain, Audiovisual Hub of Europe: Plan to boost the audiovisual sector (2021). <https://portal.mineco.gob.es/RecursosArticulo/mineco/teleco/comun/ficheros/plan-de-impulso-al-sector-audiovisual.pdf>

⁴¹ Tako je bilo npr. v proračunskem letu 2018 skoraj 87 % naložb izdajateljev TV programov v razvoj produkcije kinematografskih del namenjenih delom, katerih izvirni jezik je francoščina.

zasebne naložbe je sicer zahteven, a ustvarja zelo učinkovit in trajnosten ekosistem, ki vključuje vse tržne akterje in temelji na dolgoročnih strategijah, hkrati pa se nenehno razvija in prilagaja spremembam na trgu in novim trendom. Tudi same obveznosti financiranja so bile že večkrat spremenjene, prilagojene novostim tehnološkega razvoja, AV ustvarjanja in potrošnje. Nekatere od razpoložljivih shem financiranja in davčnih spodbud ciljajo predvsem na motiviranje inovacij, ustvarjalnosti in tehničnega znanja, oblikovanje novih zaposlitvenih možnosti,⁴² krepitev konkurenčnosti nacionalne filmske produkcije in ohranjanje prihodkov v Franciji.⁴³

3.3.1. AV skladi

CNC, ustanovljen leta 1946, ima kot javna agencija ministrstva za kulturo različne pristojnosti na področju kinematografije in z njo povezanih panog (TV, video in multimedija) – glavna je financiranje. CNC zagotavlja sredstva za produkcijo vseh vrst gibljivih slik: igrane, kratke, dokumentarne filme, animacijo, TV oddaje, videoposnetke, videoigre, interaktivna dela, kot je VR, itd.

Sredstva se v obliki samodejne ali selektivna podpore razdeljuje prek več kot 90 ločenih kanalov financiranja, ki so namenjeni

- filmski industriji: ustvarjanje (pisanje ali predelovanje scenarijev), produkcija, kinematografska distribucija, eksploatacija, izvoz, razširjanje, subvencije za kratke filme;
- TV: scenarij, razvoj, pomoč za inovacije, produkcija, promocija, distribucija;
- avtorstvu izvorne glasbene podlage, sinhronizaciji in podnaslavljanju, digitalizaciji kulturne dediščine;
- videoigram: scenarij, predprodukcija, produkcija;
- digitalnemu ustvarjanju, ustvarjanju internetnih videoposnetkov, multimedijskemu ustvarjanju itd.

Leta 2020 je CNC zagotovil (brez ukrepov, povezanih s pandemijo covid-19) in razdelil skupaj 579,4 mio EUR.

Nekaj sredstev je na voljo tudi na regionalni ravni (zagotavljajo jih podnacionalni skladi, tj. regionalne direkcije za kulturo (DRAC)) ter na regionalni, departmajski ali lokalni ravni (zagotavljajo jih mesta ali občine). Namen ustanovitve DRAC skladov je utrditi kinematografski in AV sektor kot steber lokalnega gospodarskega razvoja, hkrati pa izvajati nacionalno kulturno politiko.⁴⁴

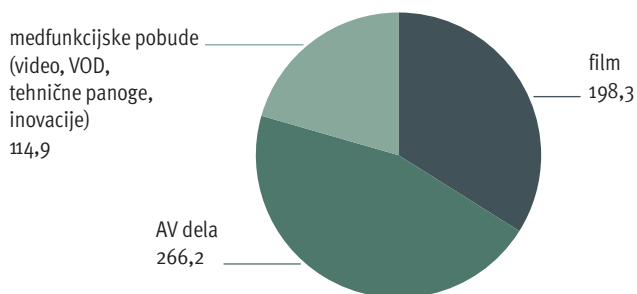
Tesno sodelovanje DRAC in CNC opredeljujejo 3-letni sporazumi, ki lahko vključujejo tudi podregionalne organe (departmaje, skupnosti, občine ...), zajemajo pa podporo ustvarjanju, pisanju scenarijev, razvoju, produkciji, olajšanju snemanj, filmski vzgoji, distribuciji, prikazovanju in filmski dediščini. V okviru sporazumov je prispevek CNC lahko fiksni ali sorazmerni (1 : 2 ali 1 : 3).

42 Eden od primerov je sprememba davčnih olajšav za produkcijo animiranih filmov, ki je v enem letu omogočila 5.000 novih delovnih mest. (EAO (2018), The financial ecosystem of the European audiovisual production, Summary of the EAO workshop, Strasbourg, 8. december 2017, Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 17.

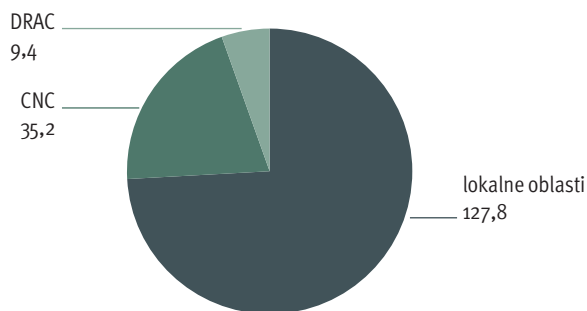
43 V letu 2020 je bilo od skupaj 783,93 mio EUR naložb v filme, producirane v Franciji, 630,68 mio EUR (80,5 %) francoskih in le 19,5 % tujih. CNC (2021), La production cinématographique en 2020, str. 5, www.cnc.fr/documents/36995/1389917/La+production+cin%C3%A9matographique+en+2020.pdf/faf8a7be-5c8f-e2cb-bce2-c90b3b6d9cc5

44 In to precej uspešno: glede na letno poročilo CNC za leto 2020 so se obveznosti države (CNC + DRAC) v obdobju 2004–20 povečale za 4-krat, lokalnih organov pa za 3-krat.

P 1: **Financiranje CNC 2020 (v mio EUR); vir: CNC**

P 2: **Finančne obveznosti v regijah 2020 (v mio EUR); vir: CNC**

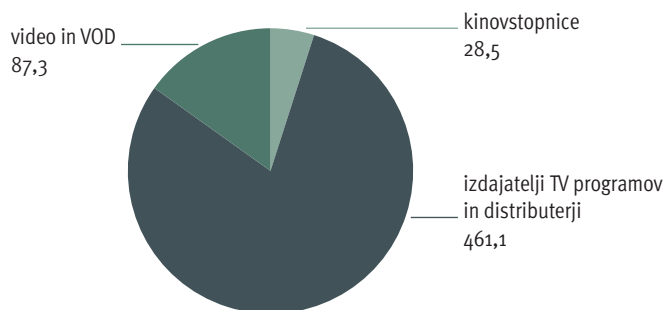
Pomoč prejmejo tudi regionalne filmske komisije (prva tri zagonška leta) in regionalni centri za filmsko vzgojo (prvo leto delovanja).

3.3.2. Dajatve

Glavni vir financiranja AV del v Franciji so dajatve, ki jih morajo plačevati tržni akterji in se v skladu s kinematografskim zakonikom stekajo neposredno v proračun CNC.⁴⁵ Trije glavni viri dajatev so: kinovstopnice, izdajatelji TV programov in distributerji ter videovsebine (fizični nosilci in VOD). Drugi – in manjši – prihodki izvirajo iz davka na dobiček iz produkcije, distribucije in izvoza kinematografskih del.

45 Code du cinéma et de l'image animée, členi 155-1 do 155-27, www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000041472736/2020-01-01/

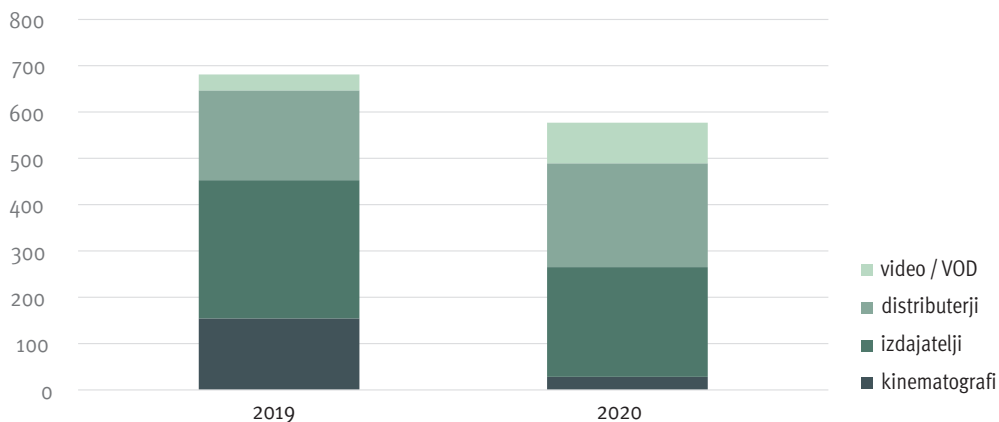
P 3: Razčlenitev prihodkov CNC 2020 (po plačnikih dajatev, v mio EUR); vir: CNC

Glede na 2019 so se prihodki CNC v letu 2020 zaradi pandemije pričakovano znižali, spremenil se je tudi delež posameznih plačnikov. Zaradi zaprtja kinodvoran in oprostitve plačila dajatev v okviru ukrepov za pomoč pri okrevanju se je izrazito zmanjšal delež kinematografskih prihodkov (za 81,5 %). Zaradi splošnega zmanjšanja prihodkov od oglaševanja se je znižal tudi prispevek izdajateljev TV programov (za 20,7 %). Po drugi strani se je zvišal prispevek distributerjev (za 15,8 %). Najbolj so se povečali prispevki ponudnikov VOD, tako zaradi zvišanja davčne stopnje z 2 % na 5,15 % (gl. 3.3.2.3.) kot rasti števila naročin med zaprtjem kinematografov.

Kljub spremembam, ki jih je povzročila pandemija, ostajajo izdajatelji TV programov in distributerji AVMS najpomembnejši vir financiranja AV del.

P 4: Dajatve za CNC 2019–20 (po sektorjih, v mio EUR); vir: CNC

3.3.2.1. Kinematografi

Za kinematografe velja mesečna dajatev, vezana na prikazane filme, v višini 10,72 % cene vstopnice z DDV: če film vsebuje pornografijo ali spodbuja k nasilju, se jo pomnoži z 1,5.

Poleg tega so dolžni plačati CNC letni strokovni prispevek v višini 0,232 % cene vstopnice brez DDV.

3.3.2.2. Izdajatelji

Za izdajatelje TV programov velja dajatev v višini 5,15 % njihovega letnega prometa brez DDV, z olajšavo v višini 10 mio EUR oz. 30 mio EUR (če nimajo prihodkov iz oglaševanja).

3.3.2.3. Ponudniki VOD

T. i. davek na video in VOD⁴⁶ temelji na letnem prometu. Plačuje se ga za storitve, ki so javno dostopne francoski družbi in posamezniku omogočajo ogled kinematografskih ali AV del na e-zahtevo. Predhodnica tega davka je leta 1993 uvedena dajatev za distribucijo fizičnih videogramov (VHS in DVD), ki je bila leta 2009 razširjena na spletno prodajo in izposojanje filmov.

Sprva 2-odstotna davčna stopnja se je leta 2020 zvišala na 5,15 %, pri delih s pornografsko ali nasilno vsebino pa na 15 %. Davek za ponudnike plačljivega VOD temelji na neto ceni dostopa do kinematografskih in AV del, torej ne vključuje prihodkov od oglaševalcev in pokroviteljev. Davek za ponudnike brezplačnega VOD pa temelji na zneskih (brez DDV), ki jih plačajo oglaševalci in pokrovitelji. Izjema so storitve za dostop do AV vsebin, katerih ustvarjalci so zasebni uporabniki, namenjene pa so delitvi in izmenjavi znotraj interesnih skupnosti – tu se davčna osnova zmanjša za 66 % in splošno olajšavo v višini 100.000 EUR.

Davka na videoposnetke in VOD so (z izjemo DDV) oproščeni zavezanci s sedežem v Franciji, ki v drugi državi članici EU že plačujejo podoben davek. Davka so oproščene tudi določene storitve, katerih glavni namen je bodisi obveščanje (in je AV vsebina drugotnega pomena) bodisi informiranje o kinematografskih in AV delih, njihovi distribuciji in promociji (denimo izvlečki ali napovedniki).

3.3.2.4. Distributerji

Odstotek dajatve, ki jo morajo plačati distributerji, je odvisen od njihovega prometa:

- 0,5 % za promet 10–250 mio EUR;
- 2,10 % za promet 250–500 mio EUR;
- 2,80 % za promet 500–750 mio EUR;
- 3,50 % za promet nad 750 mio EUR.

⁴⁶ Taxe sur la diffusion en vidéo physique et en ligne de contenus audiovisuels/Taxe Vidéo et VOD/Taxe TSV/. Člen 1609 »sexdecies B« francoskega splošnega davčnega zakonika, www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000041472728/

3.3.2.5. Drugi profesionalni prispevki

- Producenti kinematografskih del: 0,58 % prihodkov, ustvarjenih s prenosom pravic ustvarjalcev za eksploatacijo del.
- Distributerji kinematografskih del: 0,58 % prihodkov, ustvarjenih z eksploatacijo del, ki jih distribuirajo (0,68 % za distributerje pornografskih del).
- Izvozniki kinematografskih del: 0,55 % prihodkov, ustvarjenih z izvozom del.

3.3.3. Neposredne naložbe

V okviru podpore in razvoja AV in kinematografske produkcije imajo ponudniki AVMS precej natančno razdelane obveznosti glede produkcije evropskih del in s francoskim izvirnim pečatom. V skladu s francoskimi predpisi⁴⁷ prispevajo k produkciji AV del ter sodelujejo pri financiranju filmske industrije kot razvojno močnega, raznolikega gospodarskega sektorja. Sredstva se namenjajo za prednaročilo, nakup, (ko)koprodukcijo, pisanje scenarijev in razvoj TV del ter za prilagajanje del slušno ali vidno oviranemu občinstvu.

3.3.3.1. Izdajatelji TV programov

Veljavna pravila se razlikujejo glede na dve vrsti TV programa: splošnega in tematskega s poudarkom na filmu. Obstajata dve vrsti naložbenih obveznosti: v kinematografska dela in v AV produkcijo.

Pri splošnih programih veljajo obveznosti samo za tiste, ki predvajajo več kot 52 različnih kinematografskih del na leto (ali več kot 104 oddaje in ponovitve). Za produkcijo evropskih kinematografskih del morajo nameniti vsaj 3,2 % (oz. 3,5 % javne radiotelevizije) svojega čistega prometa v preteklem letu, 2,5 % tega prometa pa mora podpirati filme s francoskim izvirnim pečatom.⁴⁸

Tematski programi, ki ponujajo kinematografska dela, vložijo vsaj 21 % (oz. 26 % v primeru storitev prvega predvajanja) svojega letnega prometa v pridobitev pravic za predvajanje evropskih del, vključno z najmanj 17 % (oz. 22 % v primeru storitev prvega predvajanja) za dela, katerih izvirni jezik je francoščina.

Izdajatelji TV programov, ki več kot 20 % svojega letnega oddajnega časa namenijo AV delom,⁴⁹ morajo vsaj 14 % svojega letnega prometa (oz. 15 % izdajatelji TV programov, ki se ne razširjajo prek DTT, tj. digitalnega prizemnega prenosa) vložiti v razvoj produkcije evropskih AV del ali del v francoskem jeziku, s posebnimi podkvotami za dela kulturne dediščine in glasbene programe. Obveznost tematskih plačljivih TV kanalov, ki se osredotočajo na kinematografijo, je v celoti povezana z dediščino in zanje velja ugodnejša stopnja v višini najmanj 3,6 % letnega prometa (oz. 6 % izdajatelji TV programov, ki se ne razširjajo

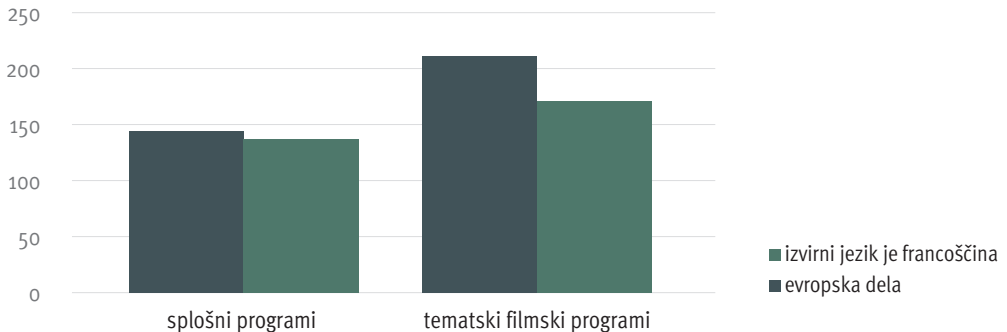
47 Pravna podlaga za neposredne naložbe je vsebovana v zakonu o svobodi komuniciranja št. 86-1067, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006068930/>, uredbi št. 2010-416, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000022145148/>, in uredbi št. 2010-747, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000022423813/>

48 Izjema je Canal+, ki mora 12,5 % svojega letnega prometa vložiti v pridobitev pravic za predvajanje evropskih del (9,5 % s francoskim izvirnim pečatom).

49 Programi, ki za AV dela namenijo manj kot 20 % letnega oddajnega časa, so oproščeni plačila, razen če njihov letni promet presega 350 mio EUR.

prek DTT). Po zakonu morajo izdajatelji TV programov doseči z regulatorjem AV medijev, CSA, dogovor o morebitnih višjih odstotkih, vezanih na njihova prikazovalna okna. Če imajo izdajatelji TV programov sklenjene posebne sporazume z organizacijami, ki zastopajo AV ustvarjalce, lahko pod določenimi pogoji izkoristijo nekatere prilagoditve.

P 5: **Naložbe izdajateljev TV programov v kinematografska dela 2018 (v mio EUR); vir CSA**

3.3.3.2. Nelinearni ponudniki

Za ponudnike storitev na zahtevo veljajo tudi obveznosti finančnih naložb,⁵⁰ če ustvarijo neto letni promet nad 5 mio EUR, če njihov delež občinstva presega 0,5 % celotnega občinstva v Franciji v določeni kategoriji storitev ter če ponujajo več kot 10 kinematografskih ali AV na leto (pormografskih in/ali nasilnih del se ne šteje). A za različne storitve VOD veljajo različni odstotki:

- ogled z zamikom 3,2 %, torej enako kot za izdajatelje TV programov, a le če prihodki že niso vključeni v TV storitve, iz katerih izvirajo. Storitve ogleda z zamikom je izvzeta iz naložbenih obveznosti za AV dela, ne pa tudi za kinematografska;
- TVOD vložijo vsaj 15 % prihodkov iz eksploatacije kinematografskih del v preteklem letu v razvoj produkcije evropskih kinematografskih del, od tega vsaj 12 % v dela, katerih izvirni jezik je francoščina. Enako velja za naložbe v AV dela;
- SVOD vsaj 20 % svojega prometa v Franciji vlagajo v financiranje produkcije evropskih kinematografskih in AV del ter del, katerih izvirni jezik je francoščina. Stopnja se poveča na 25 %, če je na letni ravni v ponudbi vsaj en celovečerni film, ki je bil v preteklih 12 mesecih predvajan v kinematografih. Razdelitev med kinematografska in AV dela določa sporazumom s CSA, pri čemer mora vsaka zvrst predstavljati vsaj 20 % vseh obveznosti.

Od 1. julija 2021 te obveznosti veljajo tudi za storitve podjetij s sedežem zunaj Francije, ki pa so namenjene francoskemu občinstvu, kot so Netflix, Amazon Prime in Disney+.

⁵⁰ Kar ureja odlok št. 2021-793 z dne 22. junija 2021 o AV medijskih storitvah na zahtevo (»odlok o VOD«), <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000043688681>

3.3.4. Mehanizmi financiranja nizkoprorračunske in neodvisne produkcije

Glavni poudarek tega sklopa je na mehanizmih podpore nizkoprorračunskih in neodvisnih produkcij ter drugih instrumentih, ki bi lahko koristili tudi majhnim državam.

3.3.4.1. Nizkoprorračunsko financiranje

Medtem ko je financiranje s samodejnimi subvencijami običajno omejeno na 50 % proračuna za produkcijo, se lahko »zahtevnim« ali nizkoprorračunskim filmom dodeli podpora v višini 60 % proračuna za produkcijo in do 70 %, če delo ni upravičeno do davčne olajšave za prenesene stroške produkcije za kinematografska dela iz 220. člena splošnega davčnega zakonika.⁵¹ Prav tako se znesek pomoči za kritje stroškov distribucije poveča s 50 % na 80 % v primeru »zahtevnih« ali nizkoprorračunskih del. »Zahtevno« delo je prvo ali drugo delo režiserja. Nizkoprorračunsko je delo, katerega skupni proračun je manjši ali enak 1,25 mio EUR.

3.3.4.2. Predujem na zaslužek

Nekatere sheme, ki jih upravlja CNC samostojno ali v partnerstvu z drugimi agencijami, so še posebej usmerjene v podporo neodvisni produkciji. Tak primer je mehanizem selektivnih brezobrestnih posojil oz. »predujem na zaslužek«, ki so ga vzpostavili leta 1960 z namenom podpirati neodvisno kinematografijo in zlasti pomagati mladim filmskim ustvarjalcem pri financiranju njihovih filmskih prvencev. O dodelitvi razpoložljivih sredstev odloča CNC na podlagi priporočila ene od filmskih komisij, ki obravnavajo zahteve predplačil. Sodelujejo tri filmske komisije: za prvence, za druge in tretje filmske projekte ter za četrte in nadaljnje filmske projekte.

3.3.4.3. Neodvisna produkcija

Neposredne naložbe izdajateljev TV programov in ponudnikov storitev na zahtevo predstavljajo pomemben vir financiranja neodvisne produkcije: vsaj tri četrtine stroškov predhodnega pridobivanja pravic ali koprodukcije filmov morajo biti namenjene razvoju neodvisne produkcije; prav tako morajo biti naložbe v AV dela v celoti ali delno namenjene razvoju neodvisne produkcije.

3.3.4.4. IFCIC

Pomemben mehanizem podpore neodvisni produkciji je Inštitut za financiranje kinematografije in kulturnih industrij (Institut pour le financement du Cinéma et des industries culturelles – IFCIC),⁵² ki sta ga leta 1983 ustanovili francoski ministrstvi za kulturo in gospodarstvo, da podjetjem, ki delujejo v kulturnem in ustvarjalnem sektorju, olajša pridobivanje bančnega financiranja. IFCIC se na področju filmske produkcije osredotoča na neodvisne filme.

51 20-odstotna davčna olajšava za filmska in AV produkcijska podjetja.

52 <http://www.ifcic.fr/>

Skoraj polovica njegovega kapitala (49 %) je v lasti francoske države in javne investicijske banke Bpifrance, 51 % pa v lasti zasebnih delničarjev, med katerimi je (ne)posredno večina glavnih komercialnih bank in posojilnih institucij s sedežem v Franciji.

IFCIC upravlja dva sklopa finančnih instrumentov: garancije in posojila.

Namen garancije je spodbuditi banke, da lažje sprejmejo tveganja, povezana z odobritvijo posojil za produkcijo: če podjetje propade, si nastalo izgubo banka deli z IFCIC. Garancije so zgodovinski instrument IFCIC in prva predvidena rešitev za pomoč pri financiranju projekta.

Od leta 2006 je IFCIC razvil tudi možnost dodeljevanja posojil majhnim in srednje velikim podjetjem v sektorju. Posojila lahko krijejo različne potrebe posojilojemalca na vseh stopnjah razvoja, vključno s kratkoročnimi posojili za produkcijo določenih projektov (v vseh fazah: razvoj, predprodukcija, snemanje in postprodukcija), pa tudi s srednjeročnimi posojili za poslovne naložbe ali rast. Posojila IFCIC za kulturna in ustvarjalna podjetja so namenjena projektom, ki zahtevajo okrepljeno podporo, denimo pri izdatkih za nematerialne, razvojne naložbe. Vendar pa še vedno prevladuje garancijska dejavnost IFCIC: leta 2020 je dosegla 451 mio EUR, tj. 90 % skupnih sredstev, v primerjavi z 52 mio EUR odobrenih posojil.

Ker jamstvena in posojilna sredstva IFCIC financira ministrstvo za kulturo oz. CNC, so do njih upravičeni le producenti in/ali distributerji, ki so sicer upravičeni do podpore CNC. Čeprav lahko podporo IFCIC koristijo tudi druge kulturne in ustvarjalne industrije,⁵³ kinematografski in AV sektor še vedno prevladuje: leta 2020 je IFCIC podprl 381 podjetij s 503 mio EUR garancij ali posojil: 171 AV in kinematografskih podjetij s 419 mio EUR ter 210 podjetij iz drugih kulturnih sektorjev s 84 mio EUR.

3.3.4.5. SOFICA

Drug pomemben, pri prepričevanju potencialnih vlagateljev pogosto tudi odločilen mehanizem za financiranje neodvisne in nizkoprorračunske produkcije so investicijske družbe, ki zbirajo zasebna sredstva za financiranje kinematografske in AV industrije – SOFICA.⁵⁴

Ne gre za koprodukcijo, temveč za finančni instrument na pobudo filmskih in AV strokovnjakov ali oseb iz bančnega in finančnega sektorja. Vlagatelji so upravičeni do 36- ali 43-odstotnega znižanja dohodnine, odvisno od vrste naložbe. Za producente je prednost, da mehanizem prispeva k denarnemu toku snemanja in zmanjšuje stroške, saj SOFICA izvede neposredna in predčasna plačila v fazi snemanja, zato ni treba najemati bančnih avansov. To je še posebej dragoceno pri neodvisnih produkcijah.

Od leta 2005 družbe SOFICA pred vsakim letnim zbiranjem sredstev s CNC podpišejo strokovni dogovor, da mora biti vsaj 50 % naložb usmerjenih v produkcije, ki nimajo finančnega vzvoda. Gre torej za ključni instrument financiranja neodvisne kinematografije, zlasti prvih in drugih filmov ter filmov, katerih proračun je nižji od 8 mio EUR.

53 Poleg filmske in AV produkcije pokriva IFCIC še vse druge kulturno-ustvarjalne sektorje: glasbo, založništvo, muzeje, galerije, knjigarne, uprizoritvene umetnosti, tisk, vizualne umetnosti, oblikovanje, kinematografske tehnične industrije, gledališče, zabavo, umetniško obrt, modno oblikovanje, videoigre in fotografijo.

54 CNC (2021), https://www.cnc.fr/professionnels/aides-et-financements/multi-sectoriel/production/les-sofica_759536

3.3.4.6. Panožna podpora

Francoska kolektivna organizacija, ki zastopa avtorje, je SACD (Société des Auteurs et Compositeurs Dramatiques) in v okviru svojega kulturnega poslanstva (financira se s 25 % prihodkov, ustvarjenih iz nadomestil za zasebno kopiranje) ponuja vrsto ukrepov in podpornih skladov za ustvarjanje in distribucijo del, dejavnosti umetniškega izobraževanja za programe profesionalizacije avtorjev. Podpora v AV sektorju vključuje:

- sklad za spletne serije – ustanovljen v sodelovanju z javnimi mediji, namenjen razvoju spletnih serij in inovativnih formatov;
- neposredno finančno pomoč avtorjem (scenaristične štipendije);
- partnerstva s festivali (mojstrski tečaj, nastopi avtorjev, predstavitve projektov v razvoju, delavnice »Kako sem sklenil svojo prvo pogodbo« itd.);
- strokovno usposabljanje, podporo akreditiranim šolam;
- podporo poklicnim organizacijam avtorjev;
- umetniško in kulturno izobraževanje, npr. delavnice animacije in zvočnih učinkov itd.

3.3.5. Davčne spodbude

3.3.5.1. Davčne olajšave

Poleg opisane sheme SOFICA so še druge spodbude, katerih cilj je zadržati izdatke filmske in AV produkcije v Franciji ter preprečiti stroške snemanja in postprodukcije v tujini, s tem pa ohraniti delovna mesta doma:

- Davčna olajšava za filme omogoča produkcijskemu podjetju, da od davka na dohodek pravne osebe odbije 20 % ali 30 % upravičenih stroškov produkcije.
- Davčna olajšava za TV omogoča produkcijskemu podjetju, da od davka na dohodek pravne osebe odbije določene upravičene stroške produkcije: za dokumentarne, igrane in animirane filme 25 %, za AV priredbe nastopov v živo pa 10 %.

Oba instrumenta sta se izkazala kot uspešna pri ohranjanju izdatkov doma: leta 2020 je 85,8 % filmov s francosko produkcijsko pobudo več kot 70 % svojih izdatkov porabilo v Franciji (leta 2003, torej pred uvedbo davčne olajšave, je bil delež takšnih filmov 73,8 %). Enako velja za davčno olajšavo za TV: igrani program, ki je bil deležen davčne olajšave, je leta 2020 v Franciji porabil 99 % sredstev (85,4 % leta 2004).

Leta 2008 so uvedli nov sistem davčnih spodbud za razvoj industrije videoiger. T. i. davčna olajšava za videoigre omogoča podjetjem iz tega sektorja, da od davka na dohodek pravne osebe odštejejo 30 % upravičenih stroškov ustvarjanja igre. Gre za enega najbolj konkurenčnih sistemov podpore za videoigre na svetu, zato je Francija še posebej privlačna za razvoj te industrije. V primerjavi s prejšnjim letom se je leta 2020 promet na trgu videoiger povečal za 11,3 %.

3.3.5.2. Spodbujanje tujih naložb

V Franciji so uvedli posebno shemo za spodbujanje snemanj in produkcije kinematografskih filmov ali

AV igranih del na tujo pobudo. T. i. mednarodni davčni dobropis ali davčna povračila za mednarodne produkcije (TRIP)⁵⁵ se osredotoča zlasti na promocijo francoskega tehničnega znanja in postprodukcijskih veščin (npr. montaža in vizualni učinki), s čimer spodbuja mednarodno konkurenčnost in ustvarja delovna mesta.

Podjetjem, ki zagotavljajo izvršno produkcijo v Franciji, odobri CNC davčni dobropis 30 % upravičenih produkcijskih stroškov, nastalih v Franciji. Višina je omejena na 30 mio EUR in se lahko poveča na 40 % za dela z izrazitimi vizualnimi učinki, če se v Franciji porabi vsaj 2 mio EUR za digitalno obdelavo posnetkov.

Schema je pozitivno vplivala na obseg tujih snemanj v Franciji: v letu 2019 se je število snemalnih dni v primerjavi s prejšnjim letom povečalo za 18,8 %, od leta 2015 pa za 130 %. Ocenjujejo, da so tuje produkcije izkoristile spodbudo pri 3/4 snemalnih dni.

3.3.6. Razvoj politike

Francija je konec leta 2020 začela izvajati AV zakonodajne reforme zaradi prenosa revidirane AVMS direktive in se prilagodila spremembam, ki jih je prinesla konvergenca AV in digitalnih medijev. 21. decembra 2020 je bil sprejet odlok, ki spreminja zakon o svobodi komuniciranja, kinematografski zakonik ter sistem prikazovalnih oken.

Zakonodajne spremembe so imele dva cilja: zaščititi vzdržnost sistema financiranja filmske produkcije, zlasti neodvisne, ter zagotoviti pravično obravnavo francoskih in tujih ponudnikov – od tujih TV in AVMS vsebin, namenjenih francoskemu občinstvu, je treba prispevati k financiranju filmov in AV del v okviru podpornega sistema, ki je doslej veljal le za francoske ponudnike.

Na podlagi teh določb je vlada ob podpori CNC in CSA pripravila novo različico odloka o VOD iz leta 2010 in razširila obveznost ponudnikov nelinearnih AVMS (ki morajo delež svojih prihodkov vlagati v francosko in evropsko produkcijo) tudi na tiste, ki imajo sedež zunaj Francije, vendar so njihove storitve namenjene francoskemu občinstvu, denimo Netflix, Amazon Prime in Disney+.

Kljub zadržkom, ki jih je izrazila Evropska komisija v zvezi z nesorazmerno visoko stopnjo naložb v produkcije v francoskem jeziku (85 %), je novi odlok o VOD stopil v veljavo 1. julija 2021 in predvideva, da bo pomemben del prispevka usmerjen v neodvisno produkcijo. Načrtujejo tudi klavzule o raznolikosti, da bi preprečili kopičenje podpore visokoproračunskim delom ali določenim žanrom.

Odlok naj bi znatno povečal financiranje evropske (zlasti francoske) AV in kinematografske produkcije. Hkrati so napovedali, da je to le prvi del ambiciozne preнове sistema financiranja, ki ga bo dopolnila reforma obveznosti financiranja TV ponudnikov in posodobitev medijske kronologije (francoski izraz za prikazovalna okna).⁵⁶

55 CNC (2021) https://www.cnc.fr/web/en/funds/the-tax-rebate-for-international-productions-trip_190742

56 Ministrstvo za kulturo (2021), Publication du décret relatif aux services de médias audiovisuels à la demande (SMAD), 23. junij 2021, <https://www.culture.gouv.fr/Presse/Communiqués-depresse/Publication-du-decret-relatif-aux-services-de-medias-audiovisuels-a-la-demande-SMAD>

**4. PREUČITEV PRIMEROV:
AV POLITIKE IZBRANIH
MAJHNIH JEZIKOVNIH
OKOLIJ**

4.1. BELGIJA FR (FRANCOSKO GOVOREČA SKUPNOST)

4.1.1. Poudarki in dobre prakse

Podporni mehanizmi za financiranje AV produkcije so pretežno javni. Poleg sredstev, ki jih zagotavlja vlada prek filmskega sklada CCA (Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel), obstajajo regionalni skladi, ki nudijo gospodarsko podporo pri razvoju industrije in ustvarjanju delovnih mest.

- Ponudniki in distributerji AVMS morajo vlagati v produkcijo AV del, in sicer z neposrednimi naložbami v obliki koprodukcije, s predhodno pridobitvijo pravic ali pa z dajatvijo, tj. s posrednim prispevkom v filmski sklad CCA.
- Javne RTV hiše so zakonsko obvezane neposredno vlagati v neodvisno produkcijo. Poleg tega skupaj s CCA sofinancirajo posebna sklada za neodvisne producente (en je namenjen izključno TV serijam v francoskem jeziku).
- Da bi povečali pomen lokalne neodvisne produkcije, so ustanovili sklad Belgian Series. Gre za uspešen primer ciljno usmerjene podpore določeni zvrsti in inovativnega spodbujanja domače produkcije: kakovost TV serij se je bistveno povečala, številni programi usposabljanja, ki jih omogoča sklad, pa prispevajo k izoblikovanju novih scenarističnih talentov.
- Belgija ponuja privlačno davčno spodbudo Tax Shelter, namenjeno tako vlagateljem kot producentom in zasnovano posebej za privabljanje tujih naložb v nacionalno AV industrijo.
- Zaradi davčne spodbude in možnosti dodatnega financiranja prek regionalnih skladov je Belgija zelo privlačna destinacija za filmske koprodukcije, saj se jim lahko do 2/3 odhodkov v Valoniji povrne.
- Koprodukcijske priložnosti so omogočile razvoj nadarjenih in usposobljenih kadrov ter močno filmsko infrastrukturo in podporne storitve.
- Regionalne oblasti se zavedajo potenciala kreativne industrije, zato jo podpirajo tako finančno kot z naborom drugih storitev, npr. logistiko, poslovnimi središči, promocijskimi dejavnostmi.
- AV ustvarjalci imajo na voljo številne podporne mehanizme, npr. pravno svetovanje, usposabljanje in strokovno pomoč.
- Velika koncentracija dejavnosti, povezanih z mediji, in strokovnjakov daje francosko govoreči skupnosti plodna tla tako za podjetništvo in inovacije v sektorju digitalnih tehnologij kot za nove oblike AV storitev.

4.1.2. Politični in upravljavski okvir

Belgija ima svojsko upravno-institucionalno ureditev, zato je tudi pristojnost v AV sektorju lahko na regionalni ali na skupnostni ravni. Skupnosti sta odgovorni za kulturne vidike AV umetnosti in industrije, regije za gospodarske vidike, zvezna vlada pa za davčno politiko.

Obе skupnosti sta vsaka s svojim za kulturo pristojnim ministrstvom oblikovali splošni pravni okvir filmske in AV industrije, saj velja, da je ta sektor del jezikovno-kulturnih pristojnosti. Študija zato ločeno obravnava AV politiko francosko govoreče skupnost (regiji Valonija in Bruselj – FWB) in nizozemsko govoreča skupnost (Flandrija).

Po drugi strani so regije geografsko razmejene in imajo pristojnosti na gospodarskem področju, npr. za razvoj podjetij in ustvarjanje delovnih mest. V tem razdelku so predstavljene pobude v FWB. V želji po celoviti informaciji smo opisali tudi zvezni sistem davčnih spodbud Tax Shelter, ki velja za celotno državo, torej tako za francosko kot nizozemsko govorečo skupnost.

Pravni okvir na področju kinematografije določa zakon o podpori kinematografiji in AV ustvarjanju (zakon o kinematografiji),⁵⁷ podprt z več sklepi valonske vlade v zvezi z izvajanjem finančnih in drugih podpornih mehanizmov,⁵⁸ s katerimi upravlja domači filmski center.⁵⁹

Storitve AVMS ureja zakon o AVMS storitvah in ponudnikih platform za izmenjavo videov (zakon o AVMS, sprejet 4. februarja 2021),⁶⁰ s katerim so prenesli evropsko AVMS direktivo in med drugim določili obveznosti ponudnikov AVMS pri podpori in vlaganju v produkcijo evropskih in neodvisnih AV del.

4.1.2.1. Sektorsko upravljanje

Vlada FWB je v okviru svojih pristojnosti na področju kulture odgovorna za filmsko politiko v francosko govoreči skupnosti Belgije. Vladno podporo ustvarjanju in promociji AV del upravlja filmsko-avdiovizualni center CCA, ki je kot administrativna služba neposredno podrejen pristojnemu ministru. CCA je bil ustanovljen z zakonom o kinematografiji, njegova naloga pa je spodbujati in podpirati AV ustvarjanje, distribucijo in promocijo v FWB.

Zagotavlja tudi sekretariat za svetovalna organa: filmsko komisijo, ki je odgovorna za pregledovanje in do-deljevanje nepovratnih sredstev, in posvetovalni odbor (Comité de concertation), katerega naloga je, da na zahtevo pristojnega ministra izdela mnenja o političnih vprašanjih v zvezi s filmom ter AV produkcijo in distribucijo. Oba organa sta oblikovana tako, da zagotavljata močno udeležbo predstavnikov sektorja.

Filmska komisija je nov svetovalni organ (ustanovili so ga leta 2019) in nadomešča nekdanja organa za pripravo mnenj: komisijo za izbor filmov in komisijo za podporo AV operaterjem. Njeni člani so predstavniki 5 poklicnih skupin, strokovnjaki s področja filmske in AV produkcije in distribucije: (1) avtorji ali igralci, (2) producenti AV del, (3) tehnični poklici, (4) strokovnjaki s področja razširjanja filmov in AV del: distributerji, kinematografski operaterji, prodajalci AV del ali organizatorji festivalov, (5) strokovnjaki s področja kulture: filmski ali kulturni novinarji, profesorji scenaristike in igre, dramatiki, literarni ustvarjalci itd.

Sestava posvetovalnega odbora odraža posebnosti AV sektorja. V njem so predstavniki poklicnih združenj

57 Odlok o podpori kinematografskemu in AV ustvarjanju (Décret relatif au soutien au cinéma et à la création audiovisuelle), https://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/37248_008.pdf

58 CCA (2021), <https://audiovisuel.cfwb.be/ressources/textes-juridiques/#c3160>

59 <https://audiovisuel.cfwb.be/>

60 Décret relatif aux services de médias audiovisuels et aux services de partage de vidéos, https://audiovisuel.cfwb.be/fileadmin/sites/sgam/uploads/Ressources/Textes_juridiques/Media/Decr_et_du_04-02-21_relatif_aux_services_de_medias_audiovisuels_et_aux_services_de_partage_de_videos.pdf

(avtorji, scenaristi, režiserji, igralci, producenti, distributerji AV del in kinematografski operaterji, RTBF, lokalne TV postaje, ponudniki in distributerji TV storitev, strokovnjaki s področja AV investicij, organizatorji filmskih festivalov, eksperti AV tehničnih poklicev, multimedije itd.). Nabor predstavnikov je odvisen od teme, ki jo odbor obravnava.

Spletno mesto CCA je osrednji vir zelo podrobnih in bogatih informacij; objavljajo številne publikacije in študije ter natančna letna poročila.

4.1.2.2. Poklicna združenja

4.1.2.2.1. SACD/SCAM

Belgijski sistem zbiranja nadomestil je še posebej učinkovit za AV avtorje, ker je pristojen za zbiranje nadomestil tako za primarne pravice radiodifuzije kot sekundarnih pravic za distribucijo AV del na različnih platformah: kabelski sistem, VOD, DVD mediji, digitalne platforme, kot sta YouTube ali Dailymotion, itd.⁶¹ Kolektivni organizaciji, ki zastopata avtorje (SACD za kinematografske filme in igrani TV program ter SCAM za multimedijske vsebine), zato lahko svojim članom ponudita vrsto storitev pri podpori AV produkcije, kot so

- pravno svetovanje: SACD ima pravno službo, ki zagotovi brezplačno pomoč avtorjem pri različnih pravnih (npr. osnutek in pogajanja o pogodbi s producenti, posredovanje v primeru konfliktov itd.) in finančnih vprašanjih (npr. davčno svetovanje), pa tudi svetovanje v zvezi z avtorjevim socialnim statusom;
- finančna podpora: enkratne štipendije⁶² v vseh fazah razvoja projekta;
- strokovna podpora: organizacija usposabljanj, strokovna srečanja, delavnice, mojstrski tečaji in tematska kosila;
- spletni vir dokumentov, pravnih besedil, vzorcev pogodb itd.;
- promocija avtorjev in letne nagrade.

4.1.2.2.2. UPFF

Združenje francosko govorečih producentov (UPFF) je vključeno v oblikovanje filmske politike in sodeluje s FWB pri vprašanih financiranja in promocije del svojih članov ter pri razvoju regionalnih skladov (Wallimage in še posebej screen.brussels).

4.1.2.2.3. Union des Artistes

Zveza umetnikov lahko svojim članom ponudi osebno finančno pomoč (npr. otroški dodatek, kritje stroškov zdravljenja), v določenih primerih tudi brezobrestna denarna posojila in donacije ter brezplačno pravno svetovanje.

4.1.3. Trg in industrija

V zadnjem desetletju se je filmska industrija v francosko govoreči skupnosti zaradi razpoložljivih finanč-

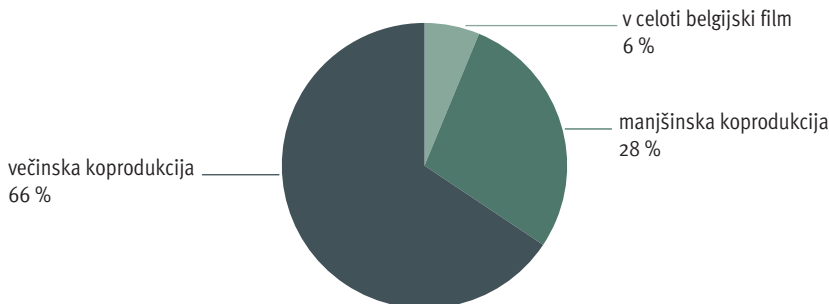
61 SACD (2021), <https://www.sacd.be/fr/remuneration/la-remuneration-des-oeuvres-audiovisuelles>

62 Leta 2020 je SACD podelil 83 štipendij v vseh sektorjih, od tega 44 štipendij AV avtorjem.

nih sredstev, ki so bila na voljo tako na kulturni (skupnosti) kot gospodarski ravni (regije), močno okrepila. K temu je prispeval tudi (zvezni) sistem davčnih spodbud Tax Shelter, ki je za tuje producente zelo privlačen.

Velik del filmske industrije je povezan s koprodukcijami in partnerstvi v tujini, saj zaradi majhnosti trga težko izpeljejo večinsko koprodukcijo, zlasti ker je trg v senci večjih sosednjih AV trgov (zaradi skupnega jezika predvsem Francije).

P 6: Število celovečernih filmov v produkciji 2020; vir: CCA

Poleg močne mednarodne konkurence in nizkega komercialnega potenciala francosko govorečih belgijskih filmov⁶³ je tu še problem nezadostnega in vse manjšega financiranja AV del, večinsko osnovanega na javnih sredstvih: leta 2020 jih je več kot 70 % zagotovila vlada FWB. Od deleža, ki ga v sektor vlagajo tržni akterji (izdajatelji TV programov in distributerji vsebin), prispeva cca 50 % sredstev javni medij RTBF. V letu 2019 se je v Belgiji povprečen proračun za produkcijo na nacionalni ravni zmanjšal za 9 %, medtem ko so se skupne naložbe v film zmanjšale za 32 %.⁶⁴

Tudi TV trg se sooča s težavami, predvsem s konkurenčnim francoskim uvozom: leta 2020 so si francoski TV kanali razdelili 31,4-odstotni tržni delež gledalcev, sledijo trije kanali javnega medija RTBF (26,6 %) in trije (domnevno) luksemburški kanali RTL Group (24,9 %).⁶⁵ Nekaj manj kot 70 % TV oglaševalskega trga pripada zasebnim kanalom.⁶⁶

Ko govorimo o blaginji lokalne AV industrije, je ključnega pomena že omenjeni koprodukcijski potencial. FWB je podpisnik večstranske Evropske konvencije o kinematografski koprodukciji in aktiven član združenja Eurimages. Belgija je podpisala 2-stranske koprodukcijske sporazume s Kanado, Francijo in Nemčijo, Izraelom, Italijo, Švico in Tunizijo. FWB je sklenil 2-stranske sporazume z več državami: Čilom, Kanado in Kitajsko, Francijo, Italijo, Marokom, Portugalsko, Senegalom, Švico, Italijo, Nizozemsko, Tuni-

63 Kljub priznanju kritikov (leta 2020 je belgijski film v francoskem jeziku prejel več kot 146 nagrad na tujih filmskih festivalih) je privabljanje domačega občinstva še vedno težavno. Zdi se, da je zanimanje za domači film, ki včasih velja za preveč »umetniškega« ali celo »dolgočasnega«, omejeno.

64 EAO (2021), Yearbook 2020-2021: Key Trends, Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 14.

65 5 CIM (2020), CIM TV Parts de marché 2020, <https://www.cim.be/fr/television/resultats-publics>, str. 4.

66 Komorowski, Marlen idr. (2021), Obligations for VOD providers to financially contribute to the production of European works, a 2021 update, Brussel: imec-SMIT-VUB, str. 14.

zijo in Urugvajem. V pripravi so sporazumi z Argentino, Brazilijo, Ekvadorjem, Libanom in Mehiko, Perujem in Ukrajino.

Mednarodne producente najbolj privlači sistem davčnih olajšav Tax Shelter, ki ga podpira belgijska zvezna vlada. Poleg tega so na voljo sheme javnega (so)financiranja v okviru tako filmskega sklada CCA kot regionalnih gospodarskih skladov. Z razcvetom filmske produkcije so se lokalna produkcijska podjetja še posebej razvila in osredotočila na področjih podpornih storitev v vseh fazah produkcije, tehnične opreme in objektov, strokovnega znanja itd.

V letu 2020 se je povečala produkcija TV igranih filmov in predvsem TV serij. Vzrok je odločitev javnih institucij, da formata zaradi njunega prispevka h kakovostnim lokalnim vsebinam, pa tudi zaradi priljubljenosti in komercialnega potenciala še posebej podprejo. Tako recimo sredstva, namenjena podpori avtorjem TV serij, delijo CCA, javna radiotelevizija in regionalni skladi. Potencial novih vsebin, kot so igre, so prepoznale tudi regionalne oblasti, ki se vse bolj osredotočajo na podporo inovacijam.

4.1.4. Sredstva in subvencije

Programi financiranja v francosko govoreči skupnosti so večinoma javni, glede na namen pa so dveh vrst: kulturni in gospodarski.

Za kulturne sklade, ki uresničujejo pristojnosti na področjih jezika in kulture, skrbita skupnosti. Filmski sklad francosko govoreče skupnosti je CCA. Njegovo pravno podlago določa zakon o kinematografiji, ki na področju filma in AV ustvarjanja ureja vso javno pomoč iz FWB. Opredeljuje intervencijski okvir pomoči pri ustvarjanju (scenarij, razvoj, produkcija), pomoč pri promociji, bonuse pri ponovnih investicijah za celovečerne in kratke filme, pomoč AV operaterjem in pomoč pri usposabljanju.

V okviru sklada Fonds FWB-RTBF (financirata ga RTBF in FWB), delujeta posebna sklada (upravljata ju CCA in RTBF).

Sklad za serije, ustanovljen z odobritvijo vlade,⁶⁷ zagotavlja selektivno podporo pri razvoju in produkciji TV serij. Vloga javnih medijev pri povečanju produkcije belgijskih TV serij – kar odraža usmeritev vlade pri podpori temu formatu kot edinstveni možnosti za povečanje konkurenčnosti sektorja – je bila določena s pogodbo o upravljanju RTBF iz leta 2012 in je jasno opredeljena tudi v najnovejši pogodbi za obdobje 2019–2022.

Sklad za neodvisno AV produkcijo ima za cilj olajšati izpolnjevanje zakonskih obveznosti javnih medijev pri vlaganju v neodvisno produkcijo.

Po drugi strani so gospodarski skladi vključeni v regionalno domeno, ker se nanašajo na AV produkcijo kot gospodarsko dejavnost, tj. namenjeni so privabljanju AV dejavnosti v različne belgijske regije in spodbujanju domače AV industrije. Sklad Wallimage je ustanovila valonska regija, screen.brussels pa bruseljska.

---

67 Arrêté du Gouvernement de la Communauté française portant approbation de la Convention relative à la mise en place du Fonds FWB-RTBF pour les séries belges, https://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/39757_000.pdf

Leta 2020 je skupni proračun, namenjen AV sektorju, znašal več kot 34 mio EUR: 24 mio EUR (70 %) je prispeval FWB, preostalih 10 mio EUR (30 %) pa neposredne naložbe izdajateljev TV programov in distributerjev AVMS (50 % tega zneska zagotavlja javni RTBF s sodelovanjem v posebnem skladu).

P 7: **Skupni proračun AV sektorja 2020 (po shemah financiranja); vir: CCA**

4.1.4.1. CCA

CCA ponuja selektivno podporo (finančna nepovratna sredstva in predplačila za prejemke) na podlagi kulturnih meril v različnih fazah projekta (scenarij, razvoj, produkcija, postprodukcija, promocija in distribucija). Podpora se podeljuje za ustvarjanje kinematografskih in AV del (celovečernih in kratkih igranih ter animiranih filmov, kreativnih dokumentarcev, igranih TV filmov, TV serij, eksperimentalnih del/Film Lab) ter kot strukturna pomoč AV operaterjem za distribucijo in promocijo (distributerji umetniških filmov, festivali, kinematografi, digitalne platforme, šolske delavnice itd.).⁶⁸

Dodeljena podpora, skupaj z drugimi javnimi pomočmi, ne sme presežati 50 % skupnih stroškov AV dela. To pravilo ne velja za dela z nizkim komercialnim potencialom, kot so kratka AV dela, prvenec ali drugo delo režiserja, umetniška in eksperimentalna dela/Film Lab.

⁶⁸ Subvencije, dodeljene operaterjem, so del 2- ali 4-letnih sporazumov. Izvajalci, ki so bili upravičeni do subvencije v dveh letih pred vložitvijo zahtevka, lahko zaprosijo za 4-letni sporazum. Končno odločitev o subvenciji sprejme pristojno ministrstvo.

Zunanji prihodki CCA so sestavljeni iz sredstev, ki jih dodeli vlada FWB, zneskov, ki jih plačajo ponudniki in distributerji TV storitev, pa tudi iz drugih prispevkov, kot so povračila predplačil za produkcijske stroške.

Leta 2020 je višina dodeljenih sredstev AV sektorju znašala 34.302.095 EUR: 24.136.894 EUR (nekaj več kot 70 %) je prispeval FWB, preostalih 10.165.201 EUR pa izdajatelji TV programov in distributerji v skladu s svojimi naložbenimi obveznostmi, podrobneje predstavljenimi v nadaljevanju.

Ker je leto 2020 zaznamovala pandemija covid-19, je vlada sektorju med drugim odobrila 20-odstotno povečanje zneska produkcijske podpore in subvencioniranje 50 AV operaterjev.⁶⁹

T 2: **Produkcijska podpora 2020 (po vrstah AV del);** vir CCA

Vrsta	Št. izbranih	Dodeljena sredstva (v EUR)
Celovečerni film	61	7.317.500
Kratki igrani film	31	986.330
Dokumentarni film	67	1.899.500
Eksplozivni in umetniški film /Film Lab	6	115.000
Skupaj	165	10.318.330

T 3: **Subvencioniranje 2020 (po AV operaterjih);** vir CCA

Vrsta	Št. prejemnikov	Dodeljena sredstva (v EUR)
Distribucijske strukture	2	25.000
Filmski distributerji	4	161.000
Organizatorji festivalov	18	795.500
Kinematografski operaterji	11	1.075.000
Digitalne platforme	1	60.000
Šolske, produkcijske in pripravljalne delavnice	14	1.286.000
Skupaj	50	3.402.500

V zadnjih letih si CCA prizadeva povečati raznolikost svojih koprodukcijskih partnerjev in vzpostaviti trdne odnose s filmskimi skladi v tujini. Leta 2020 je 16 celovečernih filmov, ki jih je podprl, nastalo v koprodukciji: 7 s Francijo, 2 z Nemčijo in po 1 z Nizozemsko in Luksemburgom.

Za predložitev vloge za sofinanciranje pri CCA mora tuji producent izpolnjevati več pogojev:

- V FWB mora imeti koproducenta, tj. neodvisno produkcijsko hišo, registrirano v Belgiji, ki predloži projekt filmski komisiji.
- Projekti na pobudo tuje države morajo biti predlagani v okviru uradnega memoranduma o mednarodni koprodukciji.

69 CCA (2020), <https://audiovisuel.cfwb.be/actualite/news/plan-de-relance-en-faveur-du-secteur-ducinema-et-de-laudiovisuel/>

- Scenarij mora biti predložen v francoščini (tudi če je film posnet v drugem jeziku).
- Če film ni posnet v francoščini, je treba izdelati podnaslovljeno kopijo.
- Minimalni prag financiranja (40 %) za celovečerni film mora biti zagotovljen v fazi predložitve projekta.
- Projekt mora zadostiti merilom ocenjevanja (kulturni test).
- Dodeljen znesek mora biti porabljen v Belgiji, večina v FWB.

4.1.4.2. Sklad za serije

Sklad FWB/RTBF za belgijske serije predstavlja izvirno in edinstveno pobudo iz leta 2013, ko sta vlada FWB (prek CCA) in javni RTBF z združenimi sredstvi zagotovila posebno podporo za razvoj in produkcijo TV formata, dotlej v Belgiji premalo upoštevanega, a zelo obetavnega. Skupni sklad, ki ga obe instituciji tudi upravljata, je doprinesel k razvoju kakovostne produkcije in spodbudil nove scenaristične talente s programi usposabljanja ter delavnicami za avtorje, scenariste, producente in filmske ustvarjalce.

Po določilu 13. člena pogodbe o upravljanju prispeva RTBF do 25 % sredstev, in sicer za neodvisno produkcijo, FWB pa do 545.998 EUR iz posebnega sklada, namenjenega kreativnim AV delom, in še do 800.000 EUR iz proračuna federacije.

Razpis je objavljen 3-krat letno, za 3 razvojne faze:

- V fazi 1 (pilotni projekt z dialogom, kratki sinopsis drugih epizod v seriji, produkcija, odkup pravic) so vsakemu izbranemu projektu na voljo sredstva v višini do 35.000 EUR: do 30.000 EUR za avtorje in 5.000 EUR za producenta pilotnega projekta.
- V fazi 2 (razvoj) je projekte, ki jih izbere razpisna komisija, možno financirati do 202.500 EUR za nadaljnji razvoj dialogov v epizodah: do 16.750 EUR na epizodo za avtorje, 3.250 EUR na epizodo za producenta in 30.000 EUR za izdelavo napovednika.
- V fazi 3 (produksijska pomoč) je mogoče dobiti do 117.600 EUR za 52-minutno epizodo, tj. 1.176.000 EUR za 10 epizod (vključno s pomočjo za razvoj v višini 235.000 EUR in pomočjo za produkcijo v višini 941.000 EUR).

Opozoriti je treba na določene omejitve:

- Pomoč ne sme presegati 50 % celotnega zneska proračuna za produkcijo.
- Proračun je zamejen na 275.000 EUR za 52-minutne epizode v 1. sezoni in 330.000 EUR v 2. sezoni. Pod določenimi pogoji se lahko poveča za 20 % (sezona 1) oz. 30 % (sezona 2).
- Vsaka sezona mora biti sestavljena iz 8–10 epizod po 52 minut (enkrat na leto objavijo razpis tudi za 26-minutne formate).

RTBF se je zavezal, da bo do 2020 predvajal vsaj 4 belgijske TV serije v francoskem jeziku na leto. A zadnjo fazo razvoja je doseglo manj serij, kot so pričakovali. Leta 2020 so bili odobreni trije projekti, leta 2019 pa RTBF ni uspel zagotoviti svojega predpisanega zneska (25 %), namenjenega neodvisnim produkcijam.⁷⁰ Kljub temu velja sklad za zgodbo o uspehu, saj je omogočil produkcijo zelo inovativnih in kritiško priznanih serij, od katerih je bilo nekaj prodanih v tujino, tudi velikim podjetjem, kot je Netflix.⁷¹

70 CSA (2020), RTBF - Avis 2019, https://www.csa.be/wp-content/uploads/2021/01/CSA_Avis-RTBFEx2019.pdf

71 Npr. Ennemi public (Državni sovražnik), La tréve (Prelom) in Unité 42 (Enota 42).

4.1.4.3. Posebni sklad

Namen tega sklada, ki ga upravlja CCA, je spodbuditi koprodukcije ustvarjalnih AV del med RTBF in neodvisnimi producenti. Vse od ustanovitve leta 2013 se posveča izključno igranemu (celovečernemu in kratkemu), dokumentarnemu in animiranemu filmu.

Sklad mora vsako leto zagotoviti podporo najmanj 3 igranim celovečercem za kinematografsko predvajanje, vsak pa lahko dobi največ 375.000 EUR; podpora dokumentarcem je omejena na 50.000 EUR na projekt. Znesek dodeljene pomoči mora biti v celoti porabljen v Belgiji, in to večinoma v francosko govoreči regiji ali v dvojezični regiji glavnega mesta Bruselj.

Posebni sklad je imel 2020 letni proračun 1.368.681 EUR, sredstva pa so bila razdeljena: 900.998 EUR za igrane, 427.683 EUR za dokumentarne in 40.000 EUR za kratke filme.

RTBF ima pravico, da iz sklada črpa sredstva za projekte, ki jih izbere za koproduciranje, v zameno pa je dolžan investirati četrtnino letnega proračuna iz lastnih sredstev, ki presegajo prag 25 % zbranih neto oglaševalskih prihodkov po odbitku DDV in provizije za upravljanje oglaševanja. V letu 2020 je ta obveznost znašala 1.383.627 EUR.

4.1.4.4. Wallimage

Wallimage, ustanovljen leta 2001 kot delniška družba v 100-odstotnem lastništvu vlade valonske regije, ima za cilj spodbujati razvoj lokalne AV industrije, hkrati pa ustvarjati tudi delovna mesta. Njegovo delovanje temelji na dveh podjetjih: Wallimage Coproduction in Wallimage Entreprises, ki financirata inovativna podjetja v AV sektorju s korporativnim ali operativnim sedežem v Valoniji.

Wallimage je koprodukcijski sklad z letnim proračunom 6,5 mio EUR. Omogoča podporo neodvisnim produkcijskim hišam pri financiranju vseh vrst AV del: igranih, dokumentarnih, celovečernih in animiranih filmov ter serij. Projekt mora sicer izpolnjevati določene kulturne zahteve (po pravilniku Wallimagea vsaj pet od desetih: je povezan s temami in vprašanji, pomembnimi za Belgijo, se odvija v Belgiji, ima belgijskega režiserja/scenarista/igralca itd.), a glavno merilo je njegov komercialni potencial: donosnost naložbe, prihodki in delovna mesta, ki jih lahko ustvari v Valoniji. Wallimage pokrije 20–25 % AV izdatkov, ustvarjenih v Valoniji.

Prijavitelj mora dokazati, da ima zagotovljenih vsaj 30 % celotnega financiranja (animirane serije 50 %). Podpora je zamejena na največ 400.000 EUR na projekt in zlasti za dokumentarni film na 20 % celotnega proračuna produkcije.

Zanimiva in morda navdihujoča praksa je, da sklad podpira produkcijo TV formatov brez scenarija (kot so magazinske, pogovorne in zabavne oddaje, resničnostni šovi ...), saj jim omogoča pomoč pri razvoju in produkciji pilotnega projekta. Gre za edinstveno obliko podpore žanrom, ki nimajo posebne kulturne vrednosti, znajo pa biti zelo priljubljeni, torej sektorju ustvarjajo prihodke. Vsak izbrani projekt lahko prejme do 60.000 EUR, tj. največ 80 % celotnega proračuna pilotnega projekta. Pogoja sta, da se sredstva porabijo pri valonskih ponudnikih in z usposobljenim kadrom ter da (ne)linearni ponudnik storitev predloži pismo namere. Dodana vrednost je mednarodni potencial takšnih formatov, se pravi izvoz in

posledično še več prihodkov. Odkar je bil leta 2016 objavljen prvi razpis, so podprli 22 od 53 projektov, skupni proračun, namenjen tem formatom, pa se je zaradi vse bolj kakovostnih prijavljenih projektov povečal.

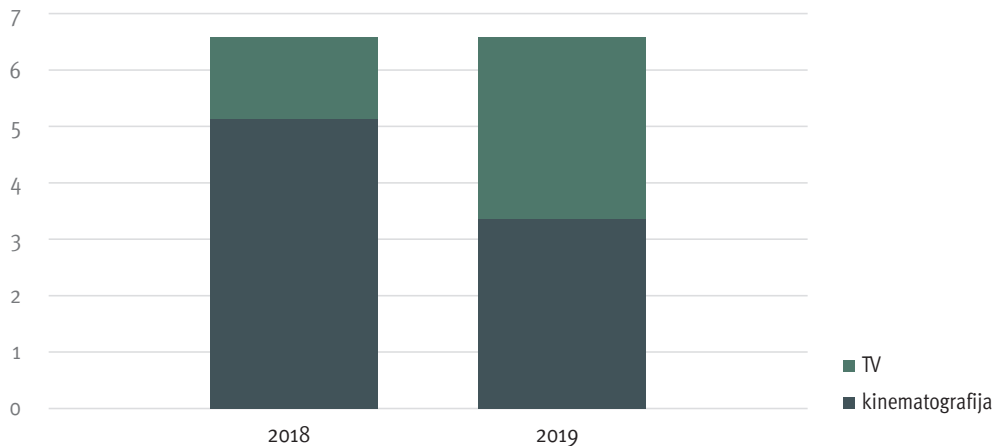
Kot gospodarski sklad podpira Wallimage produkcije z znatnimi izdatki v Valoniji. Upravičeni stroški so izdatki, ki so nastali v Valoniji in se nanašajo na AV sektor. Pravila zahtevajo, da producent v Valoniji porabi vsaj 300.000 EUR oz. najmanj 15 % naložbe (za dokumentarne filme pa najmanj 75.000 EUR in 20 % proračuna za produkcijo).

Kot omenjeno, morajo biti izdatki povezani z AV sektorjem (npr. za storitve, ki jih opravljajo podjetja ali posamezniki v AV sektorju, stroške najema ali nakupa AV opreme, scenografije, vozil ali prevoza snemalne opreme itd.).

Družba je v obdobju 2001–19 zabeležila naložbe v vrednosti 90 mio EUR, ki so v Valoniji ustvarile gospodarsko dejavnost v vrednosti 384 mio EUR. V zadnjih petih letih je multiplikativni učinek teh naložb dosegel stopnjo 5,6.

Na splošno velja, da lahko producenti zaradi skupnih učinkov davčne spodbude Tax Shelter in sklada Wallimage pokrijejo do 2/3 svojih odhodkov v Valoniji (pri čemer Wallimage v povprečju pokrije 25 % izdatkov, z davčnimi spodbudami pa do 41 %, če so izpolnjeni vsi pogoji).

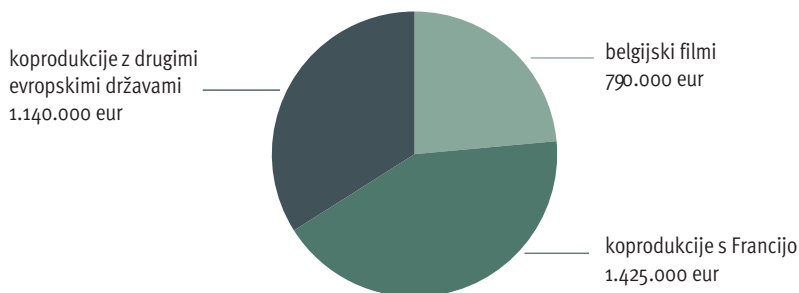
P 8: **Naložbe Wallimage 2018 in 2019 (v mio EUR); vir: Wallimage**

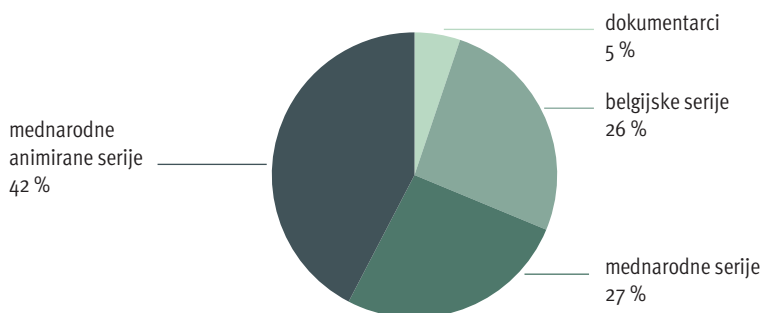
Kar zadeva vrsto podprtih del, je poročilo za leto 2019⁷² opozorilo na precej zanimivo in morda nepričakovano dejstvo: medtem ko je bilo leta 2018 razmerje med naložbami v film in TV 78 : 22, se je leta 2019 praktično uravnotežilo (49 : 51), kar kaže na pripravljenost producentov diverzificirati svojo dejavnost.

72 Wallimage Bilan 2019 Coproductions, <https://cms.wallimage.be/sites/default/files/2020-01/2019%20-%20bilan%20chiffre%20C3%A9%20de%20wallimage%20coproductions.pdf>, str. 2

P 9: Dodelitev proračunskih sredstev za Wallimage 2019 – kinematografija; vir: Wallimage

P 10: Dodelitev proračunskih sredstev za Wallimage 2019 – TV; vir: Wallimage

4.1.4.5. screen.brussels

Pobudo regije glavnega mesta Bruselj, osnovane na spoznanju, da je AV sektor pomemben del kulturne in kreativne industrije v regiji, in na uspehu Wallimagea, je vlada uvrstila med prioritete svoje strategije do leta 2025. Za promocijo Bruslja kot največjega belgijskega medijskega središča (v njem ima sedež skoraj polovica belgijskih medijev) so vse regionalne AV agencije združili pod eno streho in vzpostavili enotno vstopno točko za podporo AV industriji.

Pod krovno blagovno znamko screen.brussels⁷³ sklad (z letnim proračunom 3 mio EUR) AV industriji ne ponuja le financiranja produkcij, ki del svojega proračuna porabijo v bruseljski regiji, ampak tudi paleto podpornih storitev (npr. logistiko snemanja), »vse na enem mestu«.

Deluje kot koprodukcijska shema, pogoj za vključitev vanjo pa je ocena, da produkcija AV dela bogati

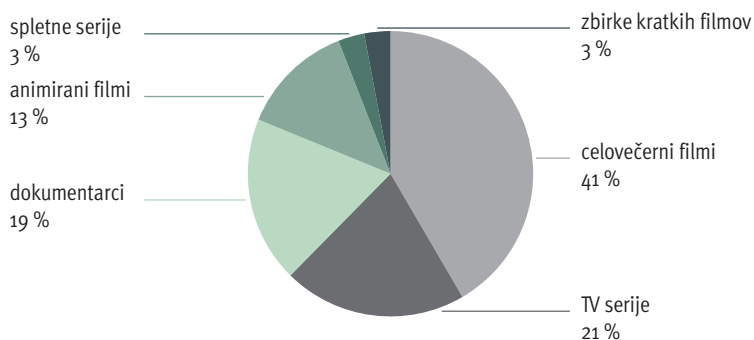
⁷³ Poleg financiranja koprodukcij ponuja screen.brussels še več drugih storitev: sprejema snemalne ekipe v Bruslju (filmska komisija screen.brussels), povezuje strokovnjake in podjetja, da poveča prepoznavnost sektorja in pomaga pri rasti (grozd screen.brussels), ter zagotavlja posojila ali kapitalske naložbe za mala in srednje velika podjetja (screen.brussels business).

dediščino bruseljske regije (da se odvija v Bruslju, vključuje bruseljske talente itd.), prav tako pa mora producent dokazati, da je že pridobil določen odstotek skupnih sredstev: 40 % za celovečerne formate, TV serije, dokumentarne ali animirane filme oz. 60 % za posebne formate (razširjena resničnost, videoigre, zvočni in drugi hibridni formati) in 80 % za spletne serije.

Ker je namen sklada spodbujanje gospodarstva v regiji, se za upravičene štejejo samo stroški, ki so nastali v tej regiji in jih zaračunajo bodisi zavezanci za DDV bodisi samozaposleni z registriranim sedežem in s poslovno enoto v bruseljski regiji. Vlagatelj se mora zavezati, da bo v regiji porabil vsaj 250.000 EUR za celovečerne formate in TV serije, 75.000 EUR za dokumentarne filme, animirane serije in posebne formate, 45.000 EUR za spletne serije in 30.000 EUR za zvočne formate (podcasti, zvočne knjige itd.). V vsakem primeru morajo biti upravičeni AV stroški vsaj enaki znesku, ki ga zahteva screen.brussels. Tako kot v primeru Wallimage gre lahko za izdatke, ki so namenjeni tudi za pridobitev zvezne sheme davčnih spodbud Tax Shelter.

Ocenjujejo, da so v letu 2019 naložbe v skupni vrednosti 3 mio EUR ustvarile 37 mio EUR AV izdatkov v Bruslju.⁷⁴ Blizu 50 % režiserjev teh produkcij je imelo sedež v Bruslju, prav tako 90 % producentov.

P 11: Razčlenitev projektov screen.brussels 2019; vir: screen.brussels

4.1.5. Davčne spodbude

Belgija ponuja davčne spodbude v okviru zvezne sheme Tax Shelter, ki domačim ali tujim podjetjem s sedežem v Belgiji omogoča naložbe v kinematografska ali TV dela. V zameno so podjetja upravičena do davčne olajšave, ki zmanjšuje davčno osnovo davka na dobiček. Namen sheme, uvedene 2003 na skupno pobudo belgijskega zveznega ministrstva za kulturo in AV sektorja,⁷⁵ je spodbujanje produkcije AV in kinematografskih del v Belgiji, vključno z evropskimi koprodukcijami, zlasti francoskimi in nizozemskimi.

⁷⁴ Screen.brussels 2019 – At a glance, <https://screen.brussels/sites/default/files/screen-brusselsbilan-2019-en-infographies.pdf>, str. 3.

⁷⁵ Na podlagi zakona z dne 12. 5. 2014 in 26. 5. 2016, vključenega v 194. člen zakonika o dohodnini, in zakona z dne 25. 12. 2017 o reformi davka na dohodek pravnih oseb.

Odpirta je za dela, ki nastajajo v belgijski produkciji ali izpolnjujejo pogoje mednarodne koprodukcije z Belgijo, torej za

- evropska AV dela, se pravi: igrani, animirani ali dokumentarni filmi, namenjeni kinematografskemu prikazovanju; igrane ali animirane TV serije; dokumentarni TV program; dolgometražni igrani TV filmi; serije za otroke in mlade (igrane serije z izobraževalno, kulturno in informativno vsebino za ciljno skupino otrok in mladih do 16 let);
- mednarodne produkcije v naslednjih kategorijah: celovečerni igrani, dokumentarni ali animirani film, namenjen kinematografom.

Shema deluje na naslednji način: na podlagi okvirnega sporazuma ter stroškov produkcije in eksploatacije dela na zahtevo belgijskega podjetja izdajo davčno potrdilo lokalnemu vlagatelju. Vlagatelj mora vsa plačila v celoti poravnati v 3 mesecih po podpisu okvirnega sporazuma.

Davčna vrednost potrdila Tax Shelter je:

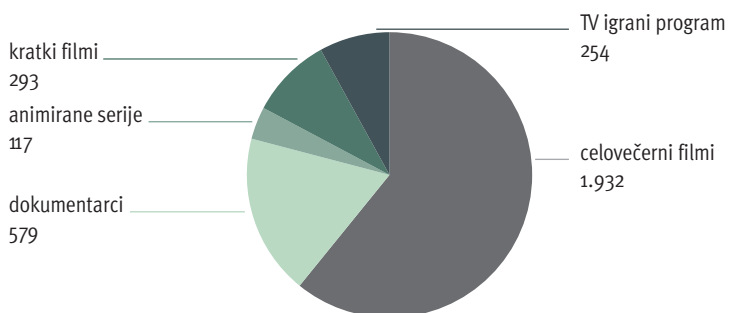
- 70 % upravičenih stroškov produkcije in eksploatacije, opravljenih v EGP, če so stroški neposredno povezani s produkcijo dela,
- najvišji znesek je enak 9/10 zneska stroškov produkcije in eksploatacije v Belgiji, če je 70 % teh stroškov neposredno povezanih s produkcijo.

Skupni znesek potrdil ne sme presežati 15 mio EUR.

Spodbuda prinaša prednosti tako vlagateljem kot producentom.⁷⁶ Producentom davčna oprostitve lahko zagotovi financiranje pomembnega dela upravičenih stroškov produkcije, tj. dodatno financiranje vse do 25 ali 30 % skupnih upravičenih stroškov v EGP. Omogoča financiranje vse do višine 40 ali 45 % stroškov upravičenih belgijskih stroškov. Vlagatelj pridobi začasno davčno olajšavo za s sporazumom določeno obdobje glede na plačane zneske, donos na davčni prihranek v višini 5,30 % na leto ter donos na vplačani znesek v višini 12-mesečne obrestne mere Euribor + 450 osnovnih točk.

Na splošno velja, da je sistem za industrijo neprecenljiv ter da je pomembno gonilo njene rasti in razvoja. Prav tako pozitivno vpliva na ustvarjanje dodatnih zaposlitev v sektorju, pa tudi na spodbujanje razvoja infrastrukture ter na ustanavljanje in razvoj belgijskih storitvenih podjetij.

P 12: Shema davčnih spodbud Tax Shelter v FWB 2003–20 (po zvrsteh; skupna razdelitev); vir: CCA

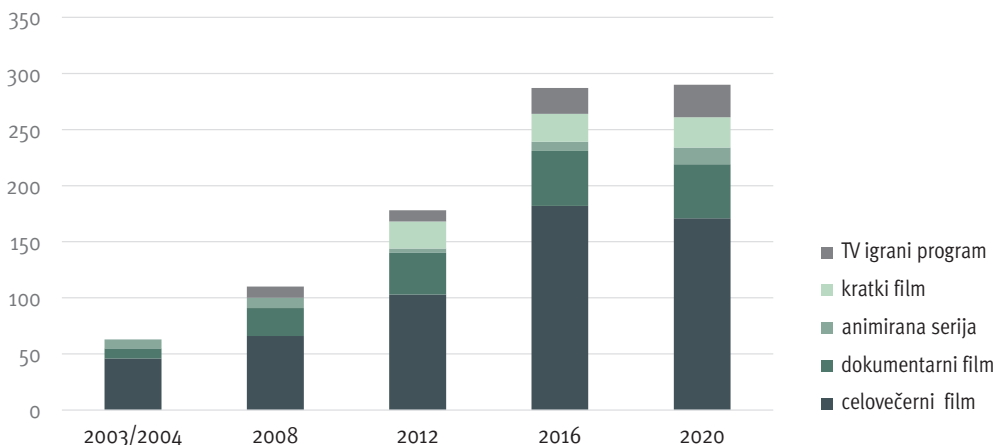
⁷⁶ Država velja za tretjo upravičenico, saj je cilj sistema pritegniti naložbe in ustvariti delovna mesta. Zaradi pomanjkanja najnovejših podatkov o gospodarskem učinku davčne spodbude Tax Shelter številni viri navajajo poročilo Umedia in Deloitte iz leta 2012 z izračunom, da belgijska zvezna vlada za vsak 1 EUR, dodeljen s spodbudo, prejme 1,21 EUR davčnih prihodkov, ki izhajajo iz naložb.

Vse omenjeno potrjujejo tudi uradno dostopni podatki o številu del, financiranih z davčno spodbudo, in o izvedenih naložbah. V obdobju 2003–20 je bilo skupaj odobrenih 3.175 del: 1.932 celovečernih, 293 kratkih, 579 dokumentarnih filmov, 117 animiranih serij in 254 celovečernih igranih TV filmov. In kot je razvidno iz P 13, število podprtih del postopno raste v vseh zvrsteh.

Leta 2020 je bilo kot upravičenih odobrenih 290 AV del, kar pomeni kot 134 mio EUR naložb v AV sektor na nacionalni ravni, od tega 79 mio EUR v FWB. CCA poroča, da je bilo od leta 2003 do zdaj upravičenih 1.510 del. Povprečni prispevek iz naslova davčne spodbude znaša od 16 % za celovečerne do 30 % za TV filme.

P 13: Razčlenitev sheme davčnih spodbud Tax Shelter v FWB 2003/2004–20; vir: CCA

Kot smo že omenili, je sistem zasnovan tako, da privablja tuje produkcijske družbe, pogoj pa je, da imata Belgija in država pobudnica projekta sklenjen koprodukcijski sporazum. Da bi izkoristila to obliko davčne spodbude, se mora država pobudnica povezati z lokalnimi produkcijskimi hišami. Zaradi jezikovne združljivosti je največji belgijski koprodukcijski partner Francija.⁷⁷ Od uvedbe davčne oprostitve število filmov s francoskim večinskim (in belgijskim manjšinskim) deležem, ki so jih snemali v Belgiji, eksponentno raste.

Da bi bilo upravljanje projekta čim bolj učinkovito, so vlagateljem na voljo številni zasebni posredniki. Nekateri od teh (npr. Belga Films in Umedia) združujejo ponudbo produkcijskih rešitev s financiranjem prek lastnih internih sredstev za davčne spodbude. Svojim partnerjem tako pomagajo na vseh stopnjah produkcije filma: pri organizaciji snemanja ali postprodukciji v Belgiji, iskanju dodatnih sredstev (iz regionalnih skladov) in vzpostavljanju koprodukcijske strukture.

Zmanjšani dobički zaradi pandemije covid-19 so opozorili na morebitno pomanjkljivost sedanjega sistema: ker gre za davčno spodbudo podjetjem, ki investirajo v produkcijo, in ne za samodejno shemo, je vprašanje, kakšna bo v prihodnje zmožnost trga, da generira sredstva za sistem davčnih spodbud. Zato nekateri že predlagajo prestrukturiranje, vsi pa se strinjajo, da je v prid ohranjanja zanimanja mednarodnih produkcij nujno obdržati določeno obliko davčne spodbude.

⁷⁷ V letu 2020 je bilo 54 % koprodukcij ustvarjenih s Francijo, kar je manj od povprečja prejšnjih let (67 %).

4.1.6. Naložbene obveznosti in dajatve

Obveznost ponudnikov AVMS, da prispevajo k produkciji AV del v skladu z zakonom o AVMS, ne razlikuje med linearnimi (TV) in nelinearnimi (VOD) ponudniki AVMS, tj. velja enako za vse. Novost amandmaja iz leta 2021 (s prenosom revidirane AVMS direktive) je odstopanje od načela izvorne države; tudi tuji ponudniki AVMS (tako linearni kot nelinearni), usmerjeni na francosko govoreče občinstvo, morajo finančno prispevati k produkciji AV del.

Druga velika skupina deležnikov, za katere velja obveznost naložb ali dajatev, so distributerji AVMS.

Za kinematografe, videoindustrijo ali druge udeležence na trgu ni predpisana obveznost naložb ali dajatev.

4.1.6.1. Ponudniki AVMS

Ponudniki lahko izbirajo med finančnimi naložbami (neposrednimi prispevki) v AV delo v obliki koprodukcije ali predhodnega pridobivanja pravic in dajatvijo, tj. posrednim prispevkom v filmski sklad CCA. O izbranem načinu vlaganja so dolžni obvestiti CCA in CSA do 15. februarja v tekočem letu.

Letni znesek se izračuna na podlagi njihovega prometa v predhodnem letu:⁷⁸

- 0 % za promet do 300.000 EUR;
- 1,4 % za promet nad 300 000 in do 5 mio EUR;
- 1,6 % za promet 5–10 mio EUR;
- 1,8 % za promet 10–15 mio EUR;
- 2 % za promet 15–20 mio EUR;
- 2,2 % za promet nad 20 mio EUR.

Med izjeme poleg zasebnih izdajateljev TV programov, ki ne presegajo prometa v višini 300.000 EUR, sodijo tudi lokalne javne radiotelevizije.

4.1.6.2. RTBF

Za razliko od zasebnih izdajateljev TV programov so neposredne naložbe za javne medije obvezne.

RTBF mora⁷⁹ tesno sodelovati s celotnim sektorjem AV produkcije. Partnerstvo ima lahko več oblik: skupna podjetja s producenti pri razvoju novih programskih formatov, produkcijska naročila, koprodukcije, predhodno pridobivanje pravic za oddajanje, nakupi TV formatov ali tehnično oddajanje (post)produkcije podizvajalcem. V ta namen mora RTBF prispevati vsaj 8 % svojih letnih obratovalnih stroškov oz. vsaj 30 mio EUR letno.

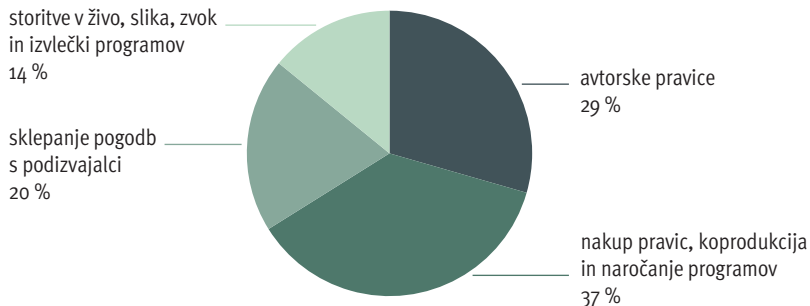
Obveznost podpiranja in spodbujanja umetniškega ustvarjanja v FWB sodi med naloge RTBF in njihovo

⁷⁸ To je bruto prihodek od oglaševanja in sponzorstva (vključno s TV prodajo) ter vsi drugi bruto prihodki, ustvarjeni z opravljanjem plačljivih TV storitev ponudnika, vključno z bruto prihodki kateregakoli distributerja ali storitev tretjih oseb.

⁷⁹ 12. člen sklepa vlade glede pogodbe o upravljanju javne radiotelevizije RTBF za obdobje 2019–22, https://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/45830_000.pdf

uresničevanje nadzoruje AV regulator CSA. Regulator je odgovoren tudi za izdelavo letnega mnenja o izpolnjevanju obveznosti. Mnenje CSA za leto 2019⁸⁰ navaja, da je RTBF izdatno presegel svoje obveznosti, saj je v AV sektor vložil kar 46.469.504 EUR.

P 14: **Skupne naložbe RTBF v AV sektor 2019**; vir: CSA

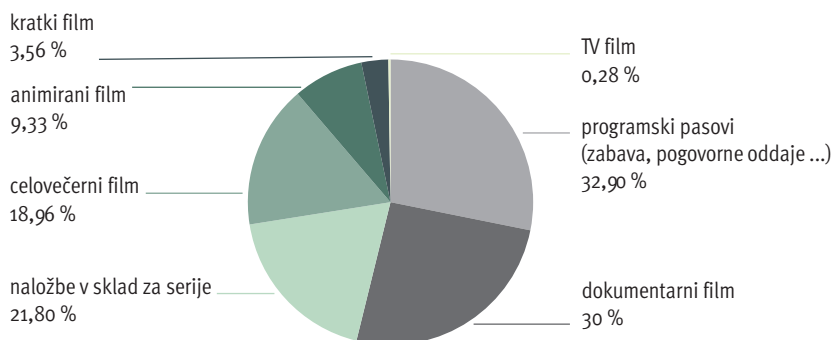
Vloga RTBF je pri spodbujanju neodvisne produkcije še posebej pomembna. Pogodba o upravljanju določa več obveznosti in podpornih shem:

- Obveznost vlaganja v pogodbe z neodvisnimi AV producenti.
- Prispevek v sklad za TV serije, ki ga RTBF upravlja skupaj s CCA.
- Vlaganje v kreativna AV dela v koprodukciji z neodvisnimi producenti prek posebnega sklada, ki ga upravlja CCA.

Na postavki neposrednih naložb mora RTBF nameniti najmanj 2,5 % svojih skupnih letnih operativnih izdatkov oz. najmanj 8 mio EUR/leto za koproducijske pogodbe z neodvisnimi producenti s sedežem v FWB. Pogodbe se lahko nanašajo na različne žanre: TV, igrani, dokumentarni, animirani, kratki filmi, serije in pretočne vsebine. Vendar pa mora biti vsaj 70 % naložb namenjenih AV delom s scenarijem: celovečernim in kratkim filmom (vključno z animiranim), TV filmom, (spletnim) dokumentarcem in (spletnim) serijam; posebni podkvoti sta določeni za (spletne) dokumentarce (20 %) in belgijske TV serije v francoskem jeziku (25 %).

CSA za leto 2019 poroča, da je bila tudi ta obveznost izpolnjena, saj je RTBF v pogodbe z neodvisnimi producenti vložil nekaj več kot 10 mio EUR, prav tako so bile v veliki meri izpolnjene zahtevane kvote.

80 CSA (2020), RTBF - Avis 2019, https://www.csa.be/wp-content/uploads/2021/01/CSA_Avis-RTBF-Ex2019.pdf

4.1.6.3. Distributerji

Obveznost vlaganja v AV dela imajo tudi distributerji TV storitev, ki se prav tako lahko odločijo, ali bo njihov prispevek neposreden ali posreden. V prvem primeru znaša 2 EUR/naročnika v prejšnjem letu ali 2,5 % prihodkov iz naslova distribucije AV storitev. Medtem ko se izdajatelji TV programov običajno odločajo za neposredne prispevke (koprodukcije), je bil prispevek distributerjev tradicionalno posredni in se je nakazoval CCA, ta pa se je lahko sam odločal, ali, kako in kje bo porabil sredstva. A distributerji se vse bolj vključujejo v koprodukcije in/ali prednakupe, kar je mogoče pripisati dejstvu, da s prihodom IPTV operaterji niso več zgolj distributerji vsebin, ampak vse bolj povezujejo svoje ponudbe v pakete in razširjajo svoje storitve. Leta 2020 je prispevek CCA znašal le 1,5 % celotnega prispevka zasebnih ponudnikov in distributerjev AVMS.

Koprodukcija se izvaja prek sporazumov, ki jih upravlja CCA in s katerimi se distributerji zavežejo, da bodo vložili vsaj 10 % sredstev svojih letnih obveznosti v kinematografski ali TV igrani film francosko govoreče belgijske pobude (t. i. večinska koprodukcija), ki je prvenec ali drugo delo režiserja (ne upoštevajo se kratki filmi), in vsaj 3 % v večinska koprodukcijska dokumentarna dela. Poleg tega se distributerji zavezujejo, da si bodo po najboljših močeh prizadevali doseči stopnjo naložb v višini 35 % svojih letnih obveznosti v druga večinska kinematografska ali TV dela.

Ocena CCA za leto 2020 je pokazala, da izdajatelji večinoma izpolnjujejo ali celo presežejo svoje obveznosti, tj. dodatno vplačajo v CCA. V letnem poročilu za leto 2020 CSA prav tako ugotavlja, da so distributerji na splošno spoštovali svoje obveznosti glede prispevka k produkciji in financiranju AV del.

4.1.7. Drugi instrumenti in pomembni dejavniki

4.1.7.1. Odprava upravnih ovir

Kot smo podrobno opisali v prejšnjih razdelkih, so v FWB vsi razpoložljivi sistemi skupaj z zvezno davčno spodbudo Tax Shelter odprti tujim produkcijskim podjetjem. Tem je naložena ena sama upravna zadeva: zahtevek morajo vložiti skupaj z lokalno produkcijsko hišo.

4.1.7.2. Logistična podpora in filmska infrastruktura

Ker zaradi privlačnih spodbud številne mednarodne produkcije želijo snemati v Belgiji, je država razvila močno filmsko infrastrukturo. Nima sicer velikega studia kot nekatere druge evropske države, razpolaga pa z dovolj zmogljivostmi (studijski prostori, najem opreme za osvetljevanje in snemanje itd.), da zadosti potrebam mednarodnih produkcij, tudi odmevnih.⁸¹ S pridobivanjem izkušenj v mednarodnih produkcijah se je strokovno znanje ekip izpopolnilo. Čeprav producenti običajno pripeljejo svoje vodje oddelkov, je Belgija znana po visoko usposobljenem tehničnem kadru.⁸²

Regionalne filmske komisije ponujajo v pomoč številne storitve:

- raziskovanje lokacij;
- usklajevanje stikov z lokalnimi uradniki in novinarji;
- informacije o AV objektih, storitvah in lokalnih ekipah;
- usklajevanje filmskih dovoljenj;
- logistika;
- pogajanja z gostinsko-nastanitvenim sektorjem;
- statisti;
- storitve po meri.

Wallimage Tournages, ki ima pisarne v Liègeu, Namurju in Monsu, bistveno dopolnjuje Wallimage Coproductions. Ustanovljen 2019 z združitvijo štirih pokrajinskih enot ponuja storitve, kot so izbira potencialnih lokacij za snemanje in pridobivanje potrebnih dovoljenj, pomaga pa lahko tudi delom, ki niso dobila podpore sklada. Doslej je organiziral 193 snemanj z letnim povprečjem približno 500 snemalnih dni.⁸³

Filmska komisija screen.brussels, regionalni urad, namenjen filmskim ekipam ter iskalcem in upravljavcem lokacij, je od 2005 kot del visit.brussels posrednik med upravljavci lokacij ter lokalno in regionalno upravo. Konkretnije: analizira izvedljivost filmskih projektov, pomaga pri pridobivanju dovoljenj, posreduje rezervacije parkirnih mest, išče scenografije in lokacije, omogoča stike in odgovarja na vsa vprašanja v zvezi s snemanjem. Na večjih industrijskih dogodkih skrbi tudi za promocijo regije kot snemalne lokacije. Spletno mesto vsebuje zbirko podatkov o lokacijah v Bruslju, podjetjih, ki ponujajo vse vrste storitev za produkcijo v vseh njenih fazah (objekti, kasting, snemanje, zvočno snemanje, produkcija, postprodukcija ...), in strokovnjakov s področja AV industrije (160 od več kot 400 delujočih v Bruslju).

81 Na primer studio Lites, odprt leta 2019 v Bruslju, s petimi profesionalnimi zvočnimi odri in z najnaprednejšimi podvodnimi odri v Evropi.

82 Macnab, Geoffrey (2021), 'Belgium', World of Locations, November 2020-April 2021, str. 24.

83 Wallimage (2021), <https://www.wallimage.be/en/tournages>

Število snemalnih dni v Bruslju vztrajno narašča: v leta 2019 je bilo v okviru projekta screen.brussels zabeleženih 1.311 snemalnih dni pri 309 projektih, kar pomeni 35 % več kot leto prej.

4.1.7.3. Vozlišča za nove oblike AV ustvarjanja

TWIST (Valonske slikovne, zvočne in besedilne tehnologije) je poslovni grozd z zasebnim upravljanjem, ki združuje podjetja s področja digitalnih AV in transmedijskih tehnologij. Vzpostavljen kot javno-zasebno partnerstvo podpira gospodarski razvoj svojih članov (med njimi so tudi 5 TV hiš, mdr. RTBF, univerze, raziskovalna središča ter Wallimage) in celovito izgradnjo sektorja digitalnih AV in transmedijskih tehnologij, ki ima v Valoniji 1 mrd EUR prometa ter ustvarja 5.000 neposrednih in 2.000 posrednih delovnih mest.⁸⁴ V šestih letih delovanja se je članstvo skoraj potrojilo; danes združuje blizu 80 % valonskega AV in transmedijskega sektorja.

TWIST naslavlja tri vrste strank: ustvarjalce vsebin (kino, TV, animacija, večzaslonske vsebine), TV hiše (razvoj inovativne tehnologije in zagotavljanja storitev) ter protagoniste s področja komunikacij in dogodkov (splet, mobilni telefoni, večzaslonske vsebine, razširjena resničnost itd.). Odprt je za vse strokovne programe in akterje AV sektorja.

Omeniti velja, da nove oblike AV ustvarjanja vse bolj podpirajo tudi javne agencije:

- Valonski regionalni sklad prek Wallimage Entreprises financira podjetja s korporativnim ali operativnim sedežem v Valoniji, ki inovativno delujejo v AV sektorju, se pravi filmsko industrijo (zvoč, slika, postprodukcija, VFX, objekti za snemanje itd.), AV tehnološke rešitve, igre, razvijalce inovativnih vsebin, digitalne kreativne agencije, ki se ukvarjajo z AV tehnologijami (virtualna in razširjena resničnost, 3D itd.), razvijalce mobilnih aplikacij, če vsebina temelji na pripovedovanju zgodb, itd. Wallimage Entreprises deluje kot delničar ali kot posojilodajalec. Trenutno ima kot naložbeni sklad delnice v 27 podjetjih, med katerimi so tudi zagonska.
- Wallimage si še posebej prizadeva podpirati razvoj igričarske industrije. V zadnjih letih je investiral v več studiev.
- Tudi platforma screen.brussels podpira inovacije in 2019 se je osredotočila na 3 inovativna področja: razvoj novih poslovnih modelov (zadruge, krožno gospodarstvo, socialno podjetništvo itd.); razvoj novih scenarijskih oz. vsebinskih formatov (podcasti, vsebine z blagovno znamko, videoposnetki, digitalna umetnost, »potopitvene tehnologije«, e-knjige); razvoj in financiranje tehnologij, povezanih z AV področjem (procesi, strojna in programska oprema itd.).
Prav tako je deležna posebne podpore industrija iger; v sodelovanju regionalnimi igričarskimi zvezami je pomagala ukrep Tax Shelter razširiti na videoigre. Ponuja tudi strokovno usposabljanje v številnih branžah, kot so vizualni učinki (VFX).

4.1.7.4. Distribucijska podpora

CCA zagotavlja podporo pri distribuciji in promociji za prve izdajo filmov in vsebin na DVD/Blu-ray nosilcih: belgijski celovečerni filmi v francoskem jeziku in s kinematografsko premiero v 12 mesecih pred oddajo vloge; belgijski celovečerni filmi v francoskem jeziku, ki še niso bili predvajani v domačih kinematografih, s festivalsko premiero v Belgiji ali v tujini v 12 mesecih pred oddajo vloge; programi, sestavljeni iz vsaj 5 kratkih ali srednjemetražnih belgijskih večinskih koprodukcij v francoskem jeziku (minimalne

84 TWIST (2021), <https://www.twist-cluster.com/about-us/the-twist-cluster.htm?lng=en>

dolžine 70 min) s festivalsko premiero v Belgiji ali tujini v 20 mesecih pred prijavo.

Znesek pomoči je lahko do 2.000 EUR za film na DVD ali 4.000 EUR za film na DVD in Blu-ray nosilcu. Dodatna pomoč v višini 500 EUR je namenjena podnaslavljanju filma za gluhe in naglušne in/ali z zvočnim opisom v francoščini za slepe in slabovidne. Pomoč ne sme presegati 50 % stroškov izdaje DVD in/ali Blu-Ray nosilca.⁸⁵

4.1.7.5. Promocija in prepoznavnost

Wallonie-Bruxelles Images (WBIImages) je uradna agencija za mednarodno promocijo AV industrije v valonsko-bruseljski regiji. Sofinancirata in soupravljata jo CCA in Wallonie Brussels International, organ, odgovoren za mednarodne odnose v FWB. Poslanstvo WBIImages je okrepiti mednarodno izpostavljenost belgijskih filmov v francoskem jeziku z organizacijo in sodelovanjem na promocijskih dogodkih, mednarodnih festivalih in tržnicah ter z olajšanjem dostopa valonsko-bruseljskih strokovnjakov do AV trga.

Akademija Andréa Delvauxa, ki sta jo 2010 ustanovili Združenje frankofonskih filmskih producentov (UPFF) in Združenje AV in filmskih ustvarjalcev in izvajalcev (Pro Spère), je namenjena predvsem promociji frankofonske belgijske kinematografije pri domačem občinstvu. Trenutno je njen glavni projekt organizacija vsakoletne podelitve nagrad Magritte du Cinéma, kar je belgijska različica francoskih cesarjev.

4.1.7.6. Pomoč za usposabljanje

AV strokovnjakom ponuja CCA vsako leto pomoč pri usposabljanju (scenaristika, produkcija, distribucija, trženje, pravni vidiki itd.), saj želi poglobiti njihovo teoretično in praktično znanje. Na voljo je več kot 230 tečajev usposabljanja⁸⁶ priznanih belgijskih in mednarodnih organizacij, tudi izvajalcev programa Ustvarjalna Evropa – MEDIA. CCA pokrije do 50 % kotizacije, vendar največ 1.250 EUR.

Pomoč je na voljo producentom, strokovnjakom in diplomantom v AV sektorju iz Belgije ali držav članic EGP, ki prebivajo v valonski ali bruseljski regiji.

⁸⁵ CCA (2021), <https://audiovisuel.cfwb.be/aides/aide-promotion-diffusion/aideedition-dvd-bluray>

⁸⁶ Seznam tečajev, https://docs.google.com/spreadsheets/d/e/2PACX1vRIItynTVAJ7pz5SL95vt2YIhFChVYXRQyOknLSfbP0D9cj-gME1pQhvu2JvAFAL_BntVUZOSRfAiD/pubhtml

4.2. BELGIJA FL (NIZOZEMSKO GOVOREČA SKUPNOST)

4.2.1. Poudarki in dobre prakse

Živahen in dinamičen flandrijski AV sektor je posledica vladnih ukrepov in odločitev za naložbe tako v lokalni ustvarjalni potencial in razvoj talentov kot v izvozno naravnano AV produkcijo (predvsem visokokakovostne TV serije beležijo velik mednarodni uspeh).

Javna sredstva so usmerjena v financiranje strateških področij: filmov, TV in videoiger. Gospodarske koristi prinaša zahteva regionalnega sklada, da so produkcijski stroški opravljeni v Flandriji: v zadnjih letih je vsak evro, ki ga je vložil sklad, prinesel regiji 8 EUR upravičenih izdatkov. Zaradi ugodnega okolja, ki ga je ustvarila zvezna davčna spodbuda Tax Shelter, je Belgija postala zelo privlačna destinacija za filmske koprodukcije.

Za flandrijski neodvisni produkcijski sektor je ključnega pomena javni VRT. Številni neodvisni producenti sodelujejo izključno z njim.

Distributerji AVMS in ponudniki VOD so dolžni vlagati v produkcijo TV del bodisi z neposrednimi naložbami v obliki koprodukcije ali predhodnega pridobivanja pravic bodisi z dajatvijo, tj. posrednim prispevkom v VAF/medijski sklad, ki financira TV dela.

Flandrija je ustvarila podporno okolje za razvoj usposobljenega in nadarjenega kadra ter infrastrukture za digitalno kreativno industrijo, zlasti animacijo in igre.

Ker so flandrijska podjetja zelo zgodaj osvajala in inovirala AV tehnologijo, so se lahko mala podjetja razvila v pomembne akterje globalne zabavne industrije.

K dinamičnemu AV sektorju so pomembno prispevali inkubatorji, središča, individualno svetovanje, izobraževalne priložnosti itd., namenjeni razvoju usposobljenega in nadarjenega kadra.

4.2.2. Politični in upravljavski okvir

Nizozemsko govoreča skupnost v Belgiji (Flandrija) ima podobne kulturne in gospodarske (davčne) pristojnosti kot francoska, a njen pristop k AV politiki je drugačen: zdi se bolj centraliziran, skladen, pragmatičen in morda je prav zato medijska krajina bolj dinamična, inovativna.

Pravno-regulativni okvir za raznotero podporo filmski in AV industriji je v glavnem oblikovan na vladni ravni in izpolnjuje tako kulturne kot gospodarske cilje; do neke mere pa nanj vplivajo tudi naložbene obveznosti, predpisane v uredbi o medijih.

Na splošno je AV politika Flandrije osredotočena zlasti na izvirne vsebine z izvoznim potencialom, digitalne tehnologije in nove kreativne medijske oblike, kar vse je podprto s konkretnimi ukrepi (npr. akcijski načrti in mehanizmi financiranja).

4.2.2.1. Sektorsko upravljanje

Flandrijski avdiovizualni sklad (VAF), ustanovljen s t. i. odlokom o VAF⁸⁷ je neprofitno združenje, institucija skupnosti, ki v imenu flandrijske vlade uresničuje zadane kulturne cilje. Filmsko politiko skupnosti izvaja in tudi (skupaj s pristojnimi ministrstvi) pripravlja, saj zagotavlja strokovno zbiranje in analiziranje podatkov. Flandrijska vlada prek gospodarskega sklada Screen Flanders dodeljuje podporo AV (ko)produkcijam, ki celotni ali delni proračun porabijo v flandrijski regiji. Za podporo je zadolžena vladna agencija za inovacije in podjetništvo.

Politiko VAF vsebinsko in finančno nadzorujejo vladni komisarji oz. predstavniki pristojnih flandrijskih ministrov. Udeležujejo se tudi sestankov odbora VAF, v katerem je 11 članov: 7 jih imenuje vlada, ostali 4 so neodvisni režiserji.

VAF je v stalnem dialogu s flandrijskim profesionalnim AV sektorjem, večkrat letno organizira tudi posvetovanja. VAF/filmski sklad ima daleč največ pristojnosti in najširše področje delovanja. Trikrat letno se srečuje s predstavniki poklicnih organizacij v okviru t. i. posvetovalnega odbora, strukture, ki jo je VAF ustanovil za organiziran dialog s stroko (odbor sestavljajo predstavniki VAF in imenovani delegati AV poklicnih združenj ali podpornikov). Posvetovalni odbor za vsako kategorijo imenuje ustvarjalca in producenta; v sektorju igranih filmov poleg producentov in režiserjev sodelujejo tudi scenaristi. Na sestankih (približno 3-krat na leto) razpravljajo o vseh temah, povezanih z delovanjem VAF in širšega flandrijskega AV sektorja. Vsi člani lahko predlagajo točke dnevnega reda.

Poleg tega VAF organizira ločena ad hoc posvetovanja o posebnih temah s strokovnimi združenji scenaristov, režiserjev, producentov ipd.

Za VAF/medijski sklad in VAF/igričarski sklad je predvideno po eno letno srečanje, saj je njuna vloga precej bolj zamejena in specifična. Na srečanjih medijskega sklada sodelujejo predstavniki TV postaj in strokovnih organizacij, na igričarskem pa flandrijske igričarske industrije.

O vseh dejavnostih in odločitvah VAF podrobno poroča na svojem spletišču.

4.2.2.2. Poklicna združenja

4.2.2.2.1. SACD/SCAM

Flandrijski kolektivni organizaciji, ki zastopata avtorje bodisi filmskih in igranih del (SACD) bodisi multimedijskih (SCAM), sta deležni enakih podpor (gl. 3.1.2.).

---

⁸⁷ Decreet houdende machtiging van de Vlaamse regering om toe te treden tot en om mee te werken aan de oprichting van de vereniging zonder winstgevend doel Vlaams Audiovisueel Fonds, https://www.vaf.be/sites/vaf/files/vaf_decreet_-_versie_aanpassing_27052019.pdf

4.2.2.2. VOFTP

Združenje flamskih neodvisnih filmskih in TV producentov (VOFTP) si prizadeva delovati v gospodarsko in komercialno dobro interesne skupnosti. V ta namen:

- svoje člane obvešča o pravnem, poslovnem in drugem dogajanju v AV sektorju in jih vanj vključuje;
- interese neodvisnega flandrijskega sektorja TV in filmske produkcije zagovarja v odnosu do izdajateljev TV programov, medijev, deležnikov v širšem medijskem sektorju, raziskovalnih ustanov, vladnih agencij/podjetji, svetovalnih organov in organizacij delodajalcev.

Poleg tega VOFTP deluje kot možganski trust, v katerem se razpravlja o vseh aktualnih vprašanjih, povezanih s sektorjem, in sprejema skupna stališča. Pripravlja tudi pravne smernice in tipske pogodbe, zagotavlja informacije, organizira seminarje, prireditve in mreženje za svoje člane.

4.2.2.2.3. Flanders Doc

Skupina ustvarjalcev in producentov dokumentarnih filmov v Flandriji deluje kot platforma za spoznavanje filmarjev nove generacije, navezovanje stikov in izmenjavo izkušenj.

4.2.2.2.4. Flandrijska kreativna četrt (Flanders DC)

Flanders DC je neprofitna organizacija, ki jo podpira regijska vlada s ciljem povečati konkurenčnost ustvarjalnih podjetij, kot so igričarski studii. Spodbuja podjetništvo, raziskave in internacionalizacijo. Ukvarja se predvsem s svetovanjem (o izvedljivosti idej, poslovnih modelov in strategij, financiranja, trženja in komuniciranja, produkcije in prodaje, o kadrih in zaposlovanju, intelektualni lastnini, mednarodnem podjetništvu, upravljanju in prepoznavanju priložnosti za rast itd.) ter utrjevanjem mednarodne prepoznavnosti in prisotnosti ustvarjalnih talentov iz Flandrije med širšim občinstvom (s pomočjo lokalnih kampanj, nagrad in dogodkov).

4.2.2.2.5. Flandrijsko združenje za igre (FLEGA)

FLEGA povezuje posameznike in podjetja, ki delujejo v flandrijskem ekosistemu za razvoj iger ali so z njim povezani (razvijalci, ponudniki storitev, izobraževalne ustanove, raziskovalci, lokalni založniki ipd.), proaktivno promovira njihove interese, svojim članom svetuje, jih spodbuja k izmenjavi informacij in znanja, jih zastopa v komunikaciji z vlado in sektorji, ki niso povezani z videoigrama, ter z mednarodnimi organizacijami.

4.2.3. Trg in industrija

Kar zadeva filmsko industrijo, je flandrijski trg do določene mere precej podoben valonskemu. Ker gre za majhno okolje v bližini večjega trga z enakim jezikom, se osredotoča predvsem na koprodukcije, ki jih v veliki meri podpirajo tudi razpoložljive sheme financiranja in privlačen zvezni sistem davčnih olajšav. Obe glavni shemi financiranja (kulturna in gospodarska) sta javni, kar predstavlja izziv, zlasti ker flandrijski izdajatelji TV programov in drugi akterji na AV trgu niso dolžni finančno prispevati v filmski sklad.

Kot že omenjeno, se belgijski film na splošno spopada z nezadostnim in vse manjšim financiranjem ter vse nižjimi proračuni za produkcijo. A zdi se, da občinstvo v Flandriji bolj podpira domačo produkcijo kot v FWB, kar nekateri pripisujejo močni kulturni identiteti in splošnemu kulturnemu ekosistemu, ki ceni lokalne talente. Po uradnih podatkih je bil leta 2018 nacionalni tržni delež približno 11 %, kar je

pod povprečjem EU.⁸⁸ Vendar ima Flandrija kot skupnost s 6,5 mio prebivalcev v povprečju 1,8 mio kinogledalcev flandrijskih (ko)produkcij letno⁸⁹, kar pomeni 27,7-odstotni tržni delež. Številne so tudi mednarodno uspešne.⁹⁰

Zares izstopajoča, tako po plodovitosti kot priljubljenosti, pa je flandrijska TV industrija: leta 2020 so TV postaje v Flandriji predvajale 111 domačih celovečernih in 13 kratkih filmov ter 35 serij.⁹¹

Ustvarjalni sektor pomembno prispeva h gospodarstvu tudi z zaposlovanjem in dodano vrednostjo. Že pred časom sprejete politične odločitve flandrijske vlade so vplivale na splošno dinamiko sektorja. Temelj politik je bil TV medij: najprej javni VRT, ki se je z reformami v 90. letih bolj odprl novim pobudam, inovativnim oblikam ustvarjalnih vsebin in sodelovanjem z neodvisnimi producenti, potem še komercialne postaje. Tako je izvirna lokalna TV produkcija postala osrednji dejavnik razvoja flandrijske AV industrije. Danes so njene vrhunske serije znane po vsem svetu.

Čeprav je razvoj izvirnega TV igranega programa v primerjavi s pridobivanjem tujih pravic za vsebine zelo drag, ga spodbujajo tako javni mediji (ki morajo vlagati v neodvisno produkcijo) kot zasebni izdajatelji in distributerji (ki morajo vlagati v AV produkcijo). Danes so VRT in dve zasebni TV hiši (DPG in SBS) glavni naročniki in producenti TV dram v Flandriji. Od leta 2014 tudi digitalna TV distributerja Telenet in Proximus vse bolj vlagata v TV igrane filme, deloma s financiranjem VOD pravic, da bi razširila svoje kataloge plačljive TV, deloma pa zaradi naložbenih obveznosti. Neodvisna produkcijska industrija je razpršena med več kot 60 podjetij, od katerih se jih povprečno 8 stalno ukvarja s produkcijo TV igranih filmov.⁹²

Ker si je vlada zastavila cilj povečati komercialni donos TV igranega programa, se je proračun VAF/me-dijskega sklada rahlo povečal. Pogodba o upravljanju tega sklada za obdobje 2018–21 je zato vključevala nekaj sprememb: da bi povečali kakovost scenarijev (in s tem izvozni potencial serij), so se scenarijske podpore zvišale s 25.000 na 75.000 EUR, medtem ko se je produkcijska podpora za visokokakovostne drame, ki jih je mogoče izvoziti, zvišala z 800.000 na 1.125.000 EUR. Poleg mehanizma subvencij in omenjene naložbene obveznosti za distributerje je bila davčna spodbuda Tax Shelter ključnega pomena za ohranjanje visoke produkcijske ravni. Ocene kažejo, da je prispevala več kot 85 mio EUR.⁹³ Zaradi dodatnih mehanizmov financiranja se je zmanjšala potreba po pridobivanju koprodukcijske ali sofinancerske podpore s tujih trgov.

V zadnjem času se podobna strategija uporablja za nove ustvarjalne vsebine (denimo igre), za katere so vzpostavili poseben mehanizem financiranja.

88 EAO (2019), EU box office revenues dropped in 2018 as EU market share increased, 9. maj 2019, https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/home/-/asset_publisher/9iKCxBYgiO6S/content/eu-box-office-revenues-dropped-in-2018-as-eu-market-share-increased

89 VAF (2021), Flemish film in numbers, <https://www.vaf.be/kennisopbouw/vlaamse-film-cijfers>

90 Leta 2018 so na 40 najpomembnejših mednarodnih filmskih in TV festivalih, tudi v Cannesu, Torontu in Berlinu, 104-krat izbrali 71 flandrijske naslove. Flandrijske (ko)produkcije, vključno z animiranimi projekti, so prejele 300 nagrad.

91 Letno poročilo VAF 2020, https://www.vaf.be/sites/vaf/files/jv_vaf_2020_new.pdf, str. 124.

92 Raats, Tim in Iordache, Catalina (2020). From Nordic Noir to Belgian Bright? Shifting TV Drama Production and Distribution in Small Markets: The Case of Flanders. VIEW Journal of European Television History and Culture, 9(17), str. 79–92, <http://doi.org/10.18146/view.243>

93 Prav tam.

4.2.4. Sredstva in subvencije

V Flandriji imajo dva glavna javna vira.

VAF upravlja tri različne mehanizme financiranja: filmski, medijski in igričarski sklad. Vsak od njih ima svojo pogodbo o upravljanju,⁹⁴ sklenjeno za 3 leta med flandrijsko vlado in VAF, ter svoje cilje, pravila in sisteme ocenjevanja. Poleg tega posamezne podpore v okviru treh skladov urejajo posebna pravila in splošni pogoji.⁹⁵

Screen Flanders⁹⁶ je gospodarski podporni ukrep za AV dela v Flandriji. Sodi v pristojnost ministrstva za gospodarstvo, ki tesno sodeluje z ministrstvom za kulturo. Splošni pravni okvir za podporo opredeljuje ta odlok Screen Flanders in ministrski odlok za njegovo izvajanje.⁹⁷

4.2.4.1. VAF/filmski sklad

VAF/filmski sklad podpira »posamezne« stvaritve – samostojna dela v kategorijah igranega, animiranega in dokumentarnega filma ter filmskega in inovacijskega laboratorija. Podprti so lahko tudi projekti na področju virtualne in razširjene resničnosti. VAF/medijski sklad podpira TV serije in njihovo intermedijsko uporabo ter spletne serije, VAF/igričarski sklad pa produkcijo videoiger. Skladi dodeljujejo različne finančne podpore, ki ustrezajo zaporedju ustvarjalnih faz: pisanje scenarija, razvoj in (post)produkcija. Igre podpirajo v fazah predprodukcije in produkcije.

Čeprav se osredotoča na podporo lokalnim talentom, tj. večjih flandrijskih projektov, lahko VAF podpira tudi koprodukcije z drugimi regijami doma ali v tujini, pri katerih je vloga flandrijskega partnerja podrejena vlogi pobudnika/producenta. Manjšinske koprodukcije lahko zaprosijo za podporo le, kadar na ključnih položajih sodelujejo talenti iz Flandrije in imajo potrjeno vsaj polovico celotnega financiranja. Poleg tega mora biti celotna podpora porabljena v Flandriji in bruseljski regiji – to se lahko v določenih primerih sporazumno spremeni, vendar izdatki nikoli ne smejo biti nižji od 60 % odobrenega zneska.

Letni proračuni za podporo produkciji znašajo 11 mio EUR (filmski sklad), 5 mio EUR (medijski sklad) in 1,4 mio EUR (igričarski sklad).

VAF/filmski sklad sofinancira produkcijo posameznih filmov različnih zvrsti: igranega, animiranega, dokumentarnega in eksperimentalnega. Do podpore so upravičeni celovečerni, srednjemetražni in kratki filmi. Omejena je na 50 % celotnega proračuna produkcije, vendar se lahko poveča na 60 % za koprodukcije ali 90 % za zahtevne⁹⁸ in nizkoprorračunske filme.

94 VAF (2021), <https://www.vaf.be/downloads/download-beheersovereenkomsten>

95 VAF (2021), <https://www.vaf.be/download-reglementen>

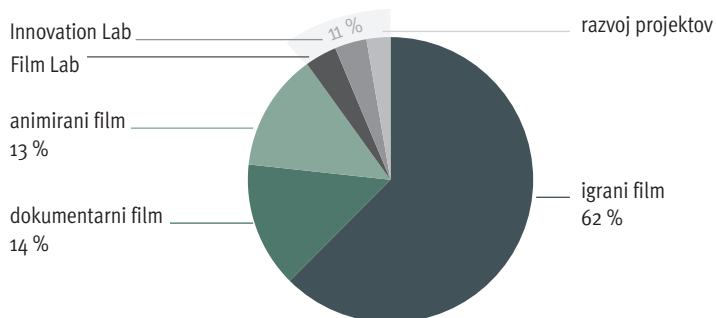
96 <https://screenflanders.be/en/>

97 Ministerieel besluit houdende uitvoering en wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 2017 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire of animatiefilm, of animatiereeksen, https://www.etaamb.be/nl/ministerieel-besluit-van-23-februari-2018_n2018011582.html

98 Zahtevna produkcija so: igrani in animirani filmi (nizkoprorračunski projekt, prvenec, mladinski projekt, avtorski projekt, projekt v nizozemskem jeziku, projekt, povezan s flandrijsko kulturno identiteto ali dediščino oz. osnovan na delu v nizozemskem jeziku); dokumentarni filmi z izjemno umetniško ali kulturno vrednostjo; kratki in srednjemetražni igrani in animirani filmi z izjemno umetniško ali kulturno vrednostjo; projekti Film Lab in Innovation Lab.

VAF/filmski sklad deluje po sistemu fiksnih zneskov za naslednje kategorije: igrani,⁹⁹ animirani¹⁰⁰ in dokumentarni film.¹⁰¹

P 16: Porazdelitev sredstev VAF/filmskega sklada (po zvrsteh); vir: VAF

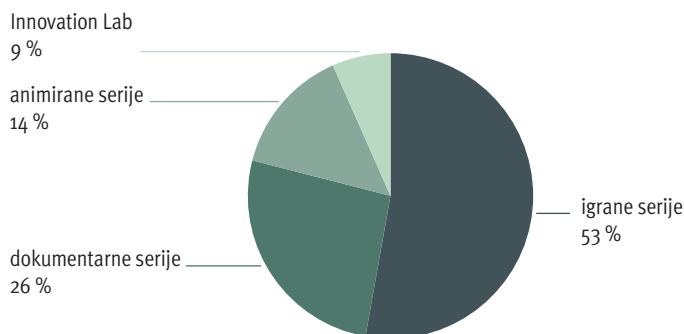

4.2.4.2. VAF/medijski sklad

Sklad podpira TV serije in njihove intermedijske izpeljanke, zlasti visokokakovostne igrane, animirane in dokumentarne serije. Odprt je tudi za spletne serije.

Poleg javnih sredstev se sklad napaja tudi iz prispevkov distributerjev TV programov in ponudnikov storitev VOD (gl. 4.2.6.2 in 4.2.6.3).

P 17: Porazdelitev sredstev VAF/medijskega sklada 2020 (po zvrsteh); vir: VAF

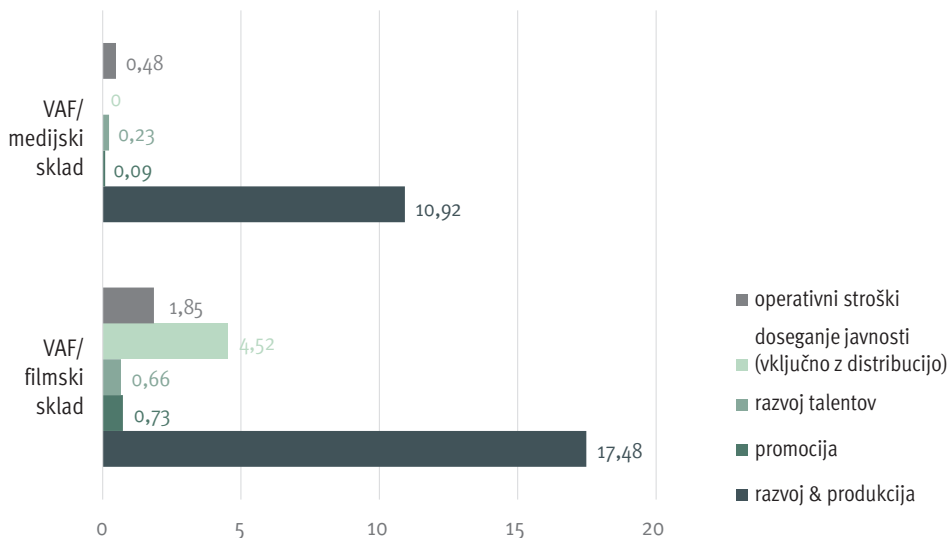

⁹⁹ Najvišji dodeljeni zneski za posamezne kategorije del so navedeni na spletni strani VAF (2021), <https://www.vaf.be/vaste-bedragen-fictie>

¹⁰⁰ <https://www.vaf.be/vaste-bedragen-animatie>

¹⁰¹ <https://www.vaf.be/vaste-bedragen-documentaire>

P 18: Primerjava odhodkov VAF/filmskega in VAF/medijskega sklada 2020; vir: VAF

Podporo dodeli, če TV serija nastaja v koprodukciji s flandrijsko TV hišo. Tudi v tem primeru je omejena na 50 % celotnega proračuna produkcije (60 % za koprodukcije, 80 % za zahtevna in nizkoproročunska AV dela). Pri tujih serijah mora biti zagotovljenih vsaj 50 % sredstev, od tega vsaj 20 % iz Flandrije. Prav tako je pogoj, da mora pri produkciji tujih serij finančno sodelovati flandrijska TV hiša.

4.2.4.3. VAF/igričarski sklad

Flandrijska vlada podpira igričarsko industrijo zaradi njenega velikega mednarodnega potenciala. Leta 2018 je odobrila akcijski načrt za igre, katerega splošni cilj je omogočiti igričarskemu sektorju, da se kratko- ali srednjeročno razvije v zrel del flandrijske kreativne industrije ter se poveže z evropsko in mednarodno igričarsko industrijo. Poudarek je na povečanju naložb v igričarski sektor, posebni ponudbi podpore in svetovanja, ki je prilagojena razvijalcem iger, internacionalizaciji, usklajeni igričarski politiki in ozaveščanju o temi iger.¹⁰² V Belgiji (in skoraj izključno v Flandriji) je 71 studiev za razvoj videoiger.

Sklad sofinancira razvoj videoiger, opredeljenih kot interaktivne igre, ki jih lahko igra en ali več igralcev na digitalni platformi, kot je osebni računalnik, igralna konzola, pametni telefon ali tablični računalnik. Glede na fazo ustvarjanja se dodeljuje finančne spodbude za predprodukcijo (npr. nadaljnji razvoj koncepta, igranja, zgodbe itd.) in produkcijo (realizacija igre).

Do pomoči so upravičene samo pravne osebe s sedežem v Flandriji ali bruseljski regiji. V primeru koprodukcij z Valonijo ali s katero od evropskih držav, mora prijavo za pomoč vedno oddati razvijalec igre.

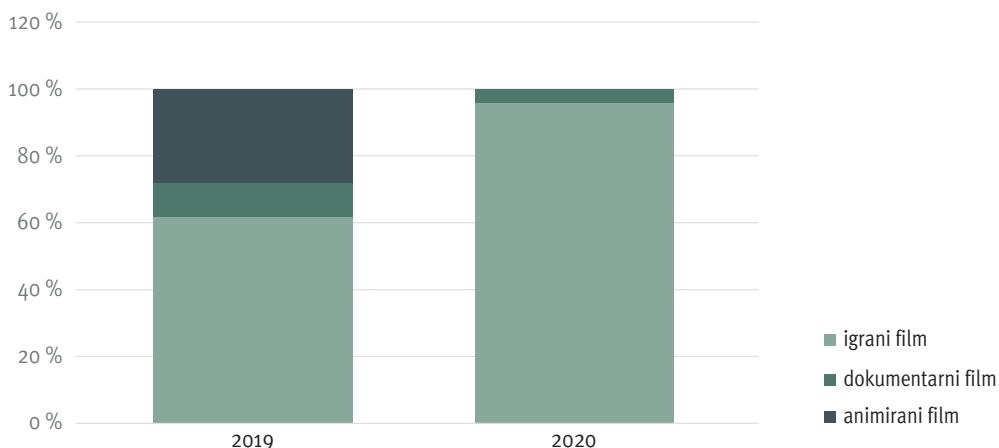
¹⁰² Ministrstvo za kulturo, mladino in medije (2021), <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/media/beleidsthemas/gaming>

4.2.4.4. Screen Flanders

Program je namenjen neodvisnim (ko)producentom, krije pa le stroške podjetja, ki ima sedež v Flandriji. Vloge in promocijo sklada upravlja VAF.

Upravičena dela so igrani, dokumentarni ali animirani filmi, ki trajajo najmanj 60 minut, ter serije, ki obsegajo najmanj 3 epizode. V 2020 je bila velika večina podprtih projektov igranih (96 %), kar pa ne gre razlagati kot trend, saj je bilo leto 2020 izjemno.

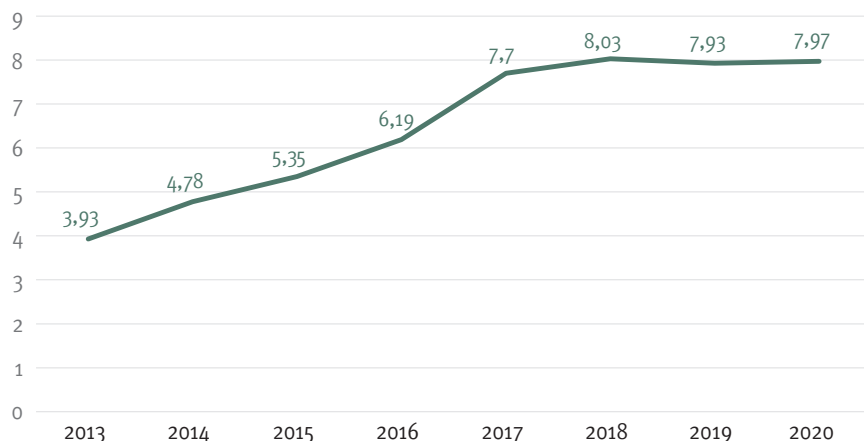
P 19: Porazdelitev sredstev programa Screen Flanders 2020 (po zvrsteh); vir: VAF

Screen Flanders ima letni proračun 3,5 mio EUR, zagotavlja pa ga vladna agencija za inovacije in podjetništvo. Podpora se dodeli v obliki vračljivih predplačil na neto prejeme. Od teh neto prejemkov je treba vrniti odstotek, ki ustreza deležu podpore Screen Flanders znotraj celotnega financiranja AV dela. Poleg tega morajo upravičeni stroški produkcije v Flandriji znašati najmanj 250.000 EUR (brez DDV). Podpora lahko krije do 50 % celotnega proračuna za produkcijo projekta (60 % za koprodukcije, ki prejmejo sredstva iz več kot ene države članice, ter 75 % za zahtevno produkcijo), pri čemer je višina podpore omejena na največ 400.000 EUR.

Vsak evro, ki ga Screen Flanders vložil v produkcijo, mora prinesiti regiji vsaj 1 EUR AV izdatkov, vendar so gospodarski učinki dodeljene podpore veliko večji: leta 2020 so upravičeni stroški v Flandriji za 19 odobrenih projektov znašali 27.910.483 EUR, kar pomeni, da je vsak evro, ki ga je vložil sklad, ustvaril 7,97 EUR upravičenih izdatkov v Flandriji. To razmerje se od ustanovitve sklada leta 2012 stalno povečuje.

P 20: Upravičeni izdatki na vloženi evro v okviru programa Screen Flanders; vir: VAF

4.2.4.5. Filmski bonus v Antwerpnu

Finančno spodbudo dodeli mesto Antwerpen produkcijam z velikim mednarodnim potencialom, ki se v celoti ali delno dogajajo v Antwerpnu ter vključujejo lokalno ekipo in opremo. Ker je mišljen kot dopolnilo obstoječim finančnim orodjem v Flandriji, lahko za financiranje zaposlijo le produkcije, ki so že prejele podporo enega od regionalnih skladov (VAF, Screen Flanders ...). Produkcije se s sistemom točkovanja ocenjuje na podlagi njihove lokalne gospodarske donosnosti (najmanj 10 zunanjih snemalnih dni, število nočitev v mestu, lokalna ekipa in dobavitelji ...), mesto pa želi s proračunom v višini 50.000 EUR vsako leto podpreti največ dve produkciji.

4.2.5. Davčne spodbude

Cilj belgijske davčne spodbude Tax Shelter je privabiti mednarodne koprodukcije. Gre za zvezno shemo, ki se v Flandriji uporablja na enak način kot v francosko govoreči skupnosti FWB (gl. 4.1.5.).

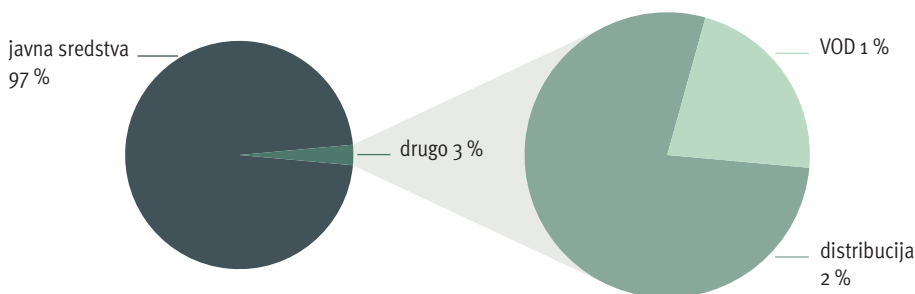
Podatki za leto 2020 kažejo, da so od 134 mio EUR naložb v AV sektorju, ki so bile izvedene s spodbudo Tax Shelter na nacionalni ravni, 79 mio EUR izplačali v FWB, 55 mio EUR pa v Flandriji. Do tega rahlega nesorazmerja prihaja, ker FWB privablja veliko število koprodukcij iz Francije in vedno več iz Kanade. A tako Flandrija kot njena francosko govoreča sosednja regija imata koristi od mednarodnih koprodukcij, ki želijo snemati v Belgiji zaradi njene infrastrukture in tehničnega znanja (številsne britanske TV serije snemajo v Belgiji). Razširitev spodbude Tax Shelter leta 2019 na videoigre so belgijska podjetja, specializirana za VFX in 2D/3D animacijo, sprejela kot ključen ukrep za mednarodno utrditev te industrije. Posebej je treba omeniti nemške naložbe.

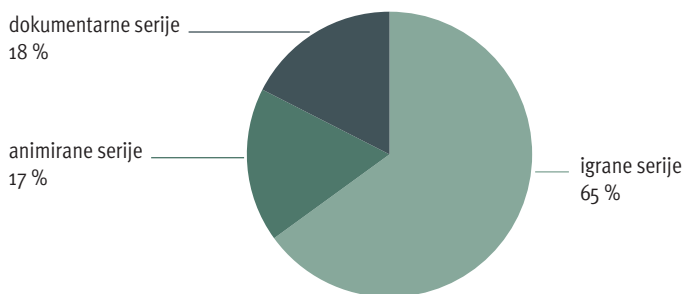
4.2.6. Naložbene obveznosti in dajatve

Udeleženci na trgu imajo različne obveznosti glede naložb v AV dela. Izdajatelji TV programov (z izjemo VRT) niso zavezani k neposrednim naložbam ali plačilu dajatev – njihove obveznosti se nanašajo le na naložbe v lokalne vsebine, ki se predvajajo na njihovih kanalih, in ne na zunanjo produkcijo. Distributerji in od nedavnega tudi ponudniki VOD morajo plačevati obvezne prispevke, vendar lahko izbirajo med naložbo in dajatvijo, tj. posrednim prispevkom v VAF/medijski sklad. A prispevki so namenjeni samo TV produkciji in ne financiranju filmske industrije. Za kinematografe, videoindustrijo ali druge udeležence na trgu ni predpisana naložbena obveznost (dajatve).

P 21: Delež dajatev v proračunu VAF/medijskega sklada 2020; vir: VAF

P 22: Naložbe distributerjev in ponudnikov VOD 2020 (po zvrsteh); vir: VAF

4.2.6.1. Javni mediji

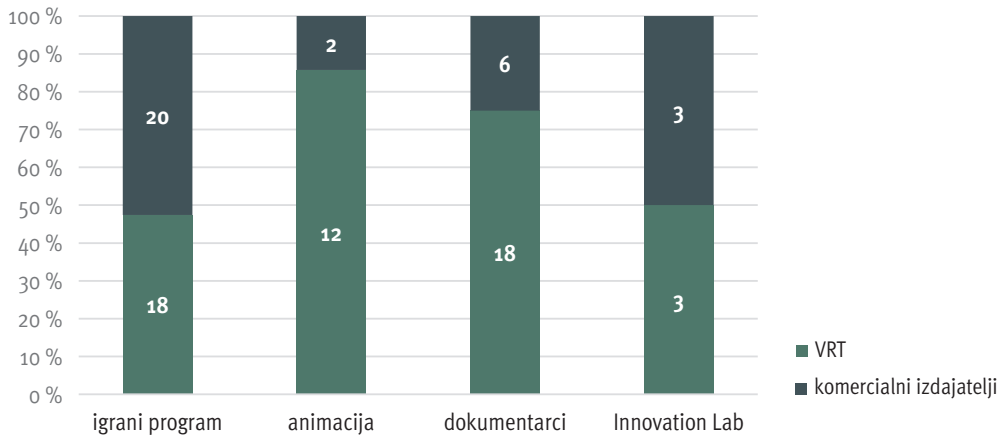
V skladu s pogodbo o upravljanju za obdobje 2021–25, sklenjeno med vlado in VRT, mora javni medij v zunanjo produkcijo vložiti 18,25 % ali najmanj 500.000 EUR svojih skupnih prihodkov (brez menjalnih dogovorov, Bruseljske filharmonije in stroškov prestrukturiranja); ta obveznost se nanaša samo na TV

produkcijo. Delež naj bi se do leta 2025 povečal na 20 %. Poleg tega mora javni VRT vlagati dodatna sredstva, ki znašajo 33 % prihodkov iz naslova oglaševanja.

VRT mora vlagati v koprodukcije vsaj 15 epizod dokumentarnih filmov/leto, od tega vsaj 8 avtorskih dokumentarnih filmov (posamezni dokumentarni film ali epizoda v seriji).

Iz letnega poročila VAF za leto 2020 je razvidno, da je večino odobrenih vlog za projekte v okviru medijskega sklada vložil kot koproducent (51 od skupaj 82 vlog).

P 23: TV koprodukcija VRT in komercialnih izdajateljev TV programov 2020 (po zvrsteh); vir: VAF

Neodvisna študija, ki jo je leta 2018 izvedla raziskovalna skupina imec-SMIT-VUB, ugotavlja, da je VRT »eden najpomembnejših vzvodov za ohranjanje kakovostnega flandrijskega igranega, otroškega in dokumentarnega filma«. ¹⁰³ Ključni pomen VRT za neodvisni produkcijski sektor je delno mogoče pojasniti z jasno usmeritvijo vlade v naložbe. Analiza je pokazala, da:

- je v obdobju 2014–17 VRT za neodvisni produkcijski sektor v povprečju porabil 58,5 mio EUR/leto;
- VRT sodeluje z veliko različnimi producenti (tudi dokumentarnimi in filmskimi); v povprečju z 68 producenti/leto;
- VRT sodeluje predvsem s srednje velikimi in majhnimi produkcijskimi podjetji;
- VRT sodeluje predvsem s flandrijskimi podjetji in ne s podružnicami mednarodnih podjetij; za številne flamske producente je VRT edina stranka. 43 % podjetij, ki z VRT sodelujejo pri TV produkciji, v zadnjih 3 letih ni sodelovalo z nobeno drugo TV hišo.

Politika vlaganja v visokokakovostni TV igrani program z mednarodnim potencialom se je obrestovala: prihodki od prodaje igranega programa VRT so se od leta 2016 izjemno povečali. Flandrijske TV serije so priznane tudi v tujini. S pomočjo VAF, sheme Tax Shelter in tujih vlagateljev lahko VRT izvaja visoke naložbe v sektor in povečuje proračunska sredstva za igrane serije. Pri igranih serijah z višjimi proračuni je namreč veliko večja verjetnost, da bodo prodane mednarodnim ponudnikom VOD.

¹⁰³ Raats, Tim, Tintel, Stephanie in Ballon, Pieter (2018), Is VRT supporting economic growth?, 7. december 2018, <https://smit.vub.ac.be/wp-content/uploads/2019/05/Policy-Brief-20.pdf>

4.2.6.2. Distributerji

Distributerji morajo sodelovati pri produkciji AV del bodisi v obliki finančnega prispevka za koprodukcijo bodisi v obliki enakovrednega finančnega prispevka v VAF, ki se uporablja za financiranje kakovostne flandrijske neodvisne produkcije TV serij. Prispevek se lahko izračuna kot 1,30 EUR/naročnik ali kot pavšalni znesek v višini 3 mio EUR.

Kabelski distributerji so se, podobno kot v francosko govoreči skupnosti, večinoma odločali za prispevek v VAF, a s prihodom IPTV in konkurenčnih platform je prišlo do sprememb: danes večina vlaga v koprodukcije in predhodno pridobivanje pravic,¹⁰⁴ zato njihovi prispevki predstavljajo le 3 % celotnega proračuna VAF/medijskega sklada.

4.2.6.3. Ponudniki VOD

Dajatve za ponudnike VOD so uvedli s spremembami odloka o medijih,¹⁰⁵ ki so začele veljati januarja 2019. Zasebni ponudniki VOD lahko izbirajo med finančno naložbo (neposredni prispevek) in dajatvijo, ki jo vplačajo v VAF. Tako kot pri distributerjih je neposredni prispevek namenjen flandrijski neodvisni in kakovostni produkciji serij (igranih, dokumentarnih ali animiranih), ki nastajajo v koprodukciji z VRT in/ali s TV organizacijo, priznana in/ali registrirano v Flandriji, s katero vlada in VAF skleneta pogodbo o upravljanju.

Ta obveznost velja tudi za tuje storitve VOD, tj. storitve v pristojnosti druge države članice EU, ki so namenjene flandrijski skupnosti.

Ponudniki VOD morajo prispevati 2 % svojih prihodkov v preteklem letu. Tistim, ki imajo sedež v drugi državi članici, se prispevek izračuna na podlagi prihodkov, pridobljenih s ponujanjem storitev prebivalcem Flandrije.

Ministrstvo za kulturo, mladino in medije je 2021 (dve leti po uvedbi) napovedalo pregled obstoječih naložbenih obveznosti.¹⁰⁶ Razlogi za pregled so bili trije. Prvič, septembra 2020 so v Flandriji uvedli domači SVOD z imenom Streamz, ki sta ga upravljala vodilni distributer Telenet in vodilni zasebni izdajatelj TV programov DPG Media, tržil pa se je kot »flandrijski Netflix«. Ker je Streamz hčerinsko podjetje distributerja, je postalo jasno, da veljavni predpisi o naložbenih obveznostih distributerjev niso dovolj prilagojeni novi tržni realnosti; podobno je tudi VAF spremenil merila upravičenosti za svojo shemo podpore TV, kar je podjetju Streamz omogočilo neposredno kandidiranje za državne subvencije.¹⁰⁷ Drugič, različni akterji so lobirali za razširitev obstoječih naložbenih obveznosti tudi na platforme za izmenjavo videoposnetkov. In tretjič, zainteresirane strani so trdile, da so sedanje ravni naložbenih obveznosti ponudnikov storitev VOD, kot je Netflix, prenizke in ne nadomestijo motenj, ki naj bi jih povzročili v flandrijskem AV ekosistemu.

Tudi medijski regulator VRM v poročilu o medijski koncentraciji za leti 2019 in 2020 zagovarja pregled

104 Leta 2020 so se za prispevek v sklad VAF odločili le 4 distributerji.

105 https://vlaamsregulatormedia.be/sites/default/files/mediadecreet_27_maart_2009_20vs2.pdf

106 Komorowski, Marlen idr. (2021), str. 16–17, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

107 Raats, Tim in Evens, Tom (2021), 'If you can't beat them, be them'. A critical analysis of the local streaming platform and Netflix alternative Streamz. *MedieKultur* 2021, 70, str. 50–65.

veljavnih pravil, da bi ustvarili enake konkurenčne pogoje za distributerje in ponudnike storitev VOD. V skladu s sedanjimi pravili se lahko zgodi, da bo distributerjev ponudnik storitev, če ima v lasti deleže v medijski skupini izdajatelja TV programa, obvezni prispevek uporabil le v korist svojih kanalov. To lahko povzroči neenakost med različnimi ponudniki storitev.

4.2.7. Drugi instrumenti in pomembni dejavniki

4.2.7.1. Odprava upravnih ovir

Vsi sistemi financiranja v Flandriji in tudi zvezna davčna spodbuda Tax Shelter so na voljo tujim produkcijskim podjetjem; prijavo morajo vložiti skupaj z lokalnim produkcijskim podjetjem, kakšne druge upravne zahteve pa jim niso naložene.

4.2.7.2. Logistična podpora in infrastruktura za snemanje

Flandrija ponuja močno filmsko infrastrukturo, kar je povezano tudi s splošno zavezanostjo države k privabljanju naložb v AV industrijo. Flandrija se ponaša z »visoko usposobljenimi in mednarodno iskanimi talenti pred in za kamero, pristinimi filmskimi lokacijami, najsodobnejšimi studijskimi prizorišči in postprodukcijskimi storitvami«. ¹⁰⁸ V mestu Antwerpen je več filmskih studiev, vključno z visokotehnološkimi studii XR, studiem za zajemanje giba in storitvami 3D skeniranja, ter 9 animacijskih studiev, ki pokrivajo celotno paleto animacijskih tehnik od 2D ročno risane in računalniške do 3D/CGI in stop-motion.

Screen Flanders nudi informacije in pomoč domačim in mednarodnim filmskim ustvarjalcem pri iskanju lokacij, ¹⁰⁹ podpore ter produkcijskih in postprodukcijskih storitev v Flandriji.

Poleg tega ima regija 5 filmskih uradov (v Antwerpnu, Bruggeu, Gentu, Leuvnu in Ostendu), ki filmskim ekipam pomagajo in izdajajo dovoljenja za snemanje filmov, ter koordinatorje za filmska dovoljenja v mestih, ki se dejavno promovirajo kot filmske lokacije (Aalst, Genk, Kortrijk, Mechelen in Roeselare).

Filmski urad ima tudi regijska agencija; njegovi ključni nalogi sta ocena tveganja in izdaja dovoljenj za snemanje filmov oz. fotografij na zelenih lokacijah v flandrijskih rezervatih, gozdovih in parkih.

4.2.7.3. Vozlišča za nove oblike AV ustvarjanja

V Flandriji delujejo številna ustvarjalna podjetja, ki združujejo talente na področju programiranja, razvoja strojne opreme, VR in oblikovanja iger, poslovnih inkubatorjev in IKT infrastrukture. ¹¹⁰

108 Screen Flanders (2021), <https://screenflanders.be/en/screen-flanders-testimonials/flanders-i-we-are/#id928310f4-edbf-479e-bb-75-f09323a283bc>

109 Screen Flanders (2021), <https://screenflanders.be/en/locations/all-locations/>

110 Zaradi velikega števila ameriških in evropskih IT multinacionalk, zlasti s področja integracije in zunanjega izvajanja poslovnih procesov, se Bruselj in Flandrija znotraj Evrope uvrščata med najbolj pomembna IT središča in regije z visoko dodano vrednostjo. .

Ustvarjalna industrija ima veliko koristi od številnih raziskovalno-razvojnih centrov in znanstvenih inštitutov, dejavnih v regiji. Imec,¹¹¹ flandrijski strateški raziskovalni center za nano- in digitalno tehnologijo, sodeluje tudi pri pridobivanju novih spoznanj o oblikovanju iger, virtualni resničnosti in pomembnih pojavih, kot so slikovni senzorji in rešitve (strojnega) vida.

Novim razvijalcem iger ali ponudnikom vmesne programske opreme (»middleware«) pri uveljavljanju v Flandriji pomaga več sektorskih inkubatorjev. Nudijo napredne igralne studije, ugodne pisarniške prostore, upravne storitve in razvojna orodja.

Več univerz v Flandriji ponuja praktične dodiplomske in magistrske programe na področju kreativnih medijev in digitalnega komuniciranja.

Omeniti velja mednarodno mrežo medijskih organizacij Future Media Hubs, nastalo v tesnem sodelovanju VRT in RTBF, katere glavni cilj je spodbujati razvojne inovacije medijske industrije in njenih lokalnih ekosistemov s pospeševanjem javno-zasebnih partnerstev med medijskimi organizacijami.

Future Media Hubs ima štiri vozlišča: Sandbox Hub (pospeševalnik inovacij, ki članom omogoča sklepanje partnerstev z zagonskimi podjetji, pomoč pri razvoju inovacij in povečevanju obsega poslovanja, hkrati pa medijske organizacije na splošno seznanja z novimi tehnologijami, idejami in spoznanji), Video Snackbar Hub (skupnost, ki se ukvarja s spletnim videom, prenosom v živo, razvojem oddaj in drugih novih formatov), Open Labs Hub (evropske medijske organizacije spodbuja k okrepitvi sodelovanja z mladimi digitalnimi kreativci) in Game Hub (izdajatelje TV in radijskih programov spodbuja k raziskovanju novih načinov pripovedovanja zgodb s tehnologijami interaktivnih iger in k vključevanju občinstva v potopitvene izkušnje).¹¹²

4.2.7.4. Podpora za distribucijo

VAF/filmski sklad nudi podporo mednarodni distribuciji filmov, ki izpolnjujejo naslednja merila: film je bil povabljen v uradni izbor pomembnega ali prednostnega festivala; s filmom je povezan mednarodni prodajni zastopnik, ki ga priznava sklad; vloga mora biti vložena v 12 mesecih po prvem javnem predvajanju (svetovni premieri).

4.2.7.5. Promocija in prepoznavnost

4.2.7.5.1. Flanders Image

Flanders Image (del VAF, ustanovljen leta 1989) je AV izvozna agencija, zadolžena za mednarodno promocijo produkcij, ki jih podpira VAF. Je edini uradni predstavnik flandrijskih vsebin in talentov na vseh ključnih mednarodnih trgih in festivalih: izdaja publikacije, obvešča kuratorje in kupce, vodi stojnice in predstavitve na tržnicah in festivalih itd.

Od 2016 organizira letni dogodek CONNEXT (leta 2020 je potekal virtualno, kot RE>CONNEXT),¹¹³ zasnovan kot platforma za mreženje, kjer se flandrijske vsebine že v zgodnji fazi znajdejo na radarju

---

111 <https://www.imec-int.com/en>

112 <https://www.futuremediahubs.com/>

113 <https://connext.flandersimage.com/>

mednarodne industrije, saj filmski in TV ustvarjalci iz Flandrije in Bruslja predstavijo nove projekte, dela v razvoju ter prikažejo nedavno dokončane celovečerne filme, dokumentarce in serije v neposrednem stiku s strokovnjaki z vsega sveta. Gre za dogodek, ki je namenjen le povabljenim in na katerem sodelujejo le najpomembnejši akterji v industriji. Poleg konferenčnih zasedanj vključuje CONNEXT predstavitev in projekcije flandrijskih filmov in serij, srečanja z režiserji in producenti ter priložnosti za mreženje s flandrijsko AV industrijo.

Flanders Image je ustvaril tudi lastno promocijsko platformo VOD (www.screener.be), namenjeno izključno profesionalni uporabi: dostopna je mednarodnim strokovnjakom, ki jih zanima izbira ali nakup AV vsebin, ustvarjenih v Flandriji in Bruslju.

4.2.7.5.2. VAF

Delom z večinsko podporo VAF, ki so nominirana za nagrade ali prikazana v okviru posebnih programov, kot so tuji festivali ali retrospektive, ter njihovim ustvarjalcem je za mednarodno promocijo namenjena posebna linija podpore filmskega in medijskega sklada.

VAF podeljuje tudi nagrado za razvoj in pripravo strokovnega promocijskega gradiva v celotni produkcijski fazi (od pred- do postprodukcije).

4.2.7.6. VAF – pomoč za usposabljanje in razvoj talentov

Profesionalnim ustvarjalcem filmov in serij, zlasti mladim, so na voljo štipendije in donacije za pripravništva, različne tečaje, usposabljanja za razvoj scenarija, TV serije, produkcije ali animacije, za kampuse VAF z delavnicami, seminarji in informativnimi srečanji z AV strokovnjaki, za mednarodna partnerstva itd.

Sveže diplomirani filmarji se lahko razpisno potegujejo za t. i. VAF Wildcards (priložnost za snemanje prvenca z določenim proračunom in individualnim trenerjem) in mladi scenaristi za VAF Scenario Wildcard (finančno nagrado in strokovno svetovanje), s tem pa oboji pritegnejo tudi pozornost uveljavljenih producentov.

Drug primer je Rotterdam Lab, pobuda za usposabljanje debitantskih producentov na rotterdamskem mednarodnem filmskem festivalu. Vsako leto se ga udeleži obetaven flandrijski producent, ki ga izbere VAF, in pridobi dragocene priložnosti za mreženje.

4.3. ISLANDIJA

4.3.1. Poudarki in dobre prakse

- Filmska produkcija je pomemben del islandskega gospodarstva, tako glede števila zaposlenih kot pozitivnega vpliva na druga področja, predvsem na turizem.
- Islandija je privlačna lokacija za snemanje odmevnih mednarodnih produkcij iz treh glavnih razlogov: zaradi pokrajine, usposobljenih in delovnih ekip ter zanesljivega sistema povračil.
- Kljub vse večjemu uspehu in prihodkom filmske industrije je vlada sprejela proaktivne ukrepe za ohranitev in povečanje konkurenčnosti, saj se zaveda, da veliko držav prav tako ponuja visoko usposobljeno filmsko osebje, odlične storitve in privlačne davčne spodbude. Pripravila je celovit akcijski načrt za naslednje desetletje.
- Vlada je prav tako spoznala, da bodo večje naložbe v filmsko industrijo še okrepile gospodarstvo, zato je velik del načrta namenjen utrjevanju in izboljšanju obstoječih shem financiranja ter uvedbi novih davčnih spodbud.
- Velik poudarek je na sodelovanju med javnimi in zasebnimi deležniki: zdi se, da se javne pobude in zasebna prizadevanja dopolnjujejo, njihov skupni cilj pa je, da se islandski film uveljavi kot prepoznavna mednarodna blagovna znamka.
- Sodelovanje javne radiotelevizije s partnerji iz nordijske regije pod okriljem platforme Nordvision je lahko pomemben vir navdiha, kako regionalne koprodukcije, sosnovanje pri razvoju formatov in izmenjava izkušenj vodijo do izvirnih in prepoznavnih visokokakovostnih produkcij.

4.3.2. Politični in upravljaljski okvir

Kljub majhnemu številu prebivalcev (približno 350.000) se je prepoznavnost islandskega filmskega ustvarjanja zelo okrepila. V zadnjem desetletju se je promet v filmski in TV industriji potrojil in znaša v povprečju 27,5 mrd ISK/ leto (cca 180 mio EUR), kar je skoraj toliko kot v nacionalni mlečni ali mesni industriji.¹¹⁴

Filmska in TV industrija je v zadnjem desetletju postala pomemben del islandske kulture in gospodarstva: njen delež v BDP znaša 0,6 %, prihodki od izvoza v obdobju 2014–18 pa približno 15 mrd ISK (cca 100 mio EUR), pri čemer niso upoštevani posredni vplivi na turizem in druga povezana področja. Hkrati so vladne naložbe v sheme financiranja filmov znašale 10 mrd ISK, kar pomeni 50-odstotni donos.¹¹⁵ Ker industrija zaposluje na tisoče Islandcev in vse več mladih želi delati v njej, se je število podjetij, zlasti na področju filmske produkcije, v petih letih podvojilo.

Njen vpliv je opazen tudi v drugih panogah: ocenjujejo, da vsako delovno mesto v filmski industriji ustvari

114 Združenje imetnikov pravic v TV in filmski industriji – FRÍSK (2021), <https://frisk.klapptre.is/helstu-malefni/>

115 Islandska vlada, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo (2020), Icelandic Film Policy 2020-2030, <https://www.government.is/library/01-Ministries/Ministry-of-Education/200826%20Film%20Policy%20Iceland%20-%20English%20version.pdf>

1,9 delovnega mesta drugje. To je najbolj vidno v turizmu: v raziskavi, ki jo je leta 2019 izvedla islandska turistična organizacija, je 34,7 % turistov navedlo, da jih je k prihodu spodbudil ogled islandske pokrajine na platnu ali zaslonu.¹¹⁶

Filmsko ustvarjanje je pomemben del oglaševanja Islandije v tujini in privabljanja tujih turistov.

Ker je Islandija članica EGP, imajo filmi in TV programi, posneti na Islandiji, status evropske vsebine, zato na njihovo distribucijo po Evropi ne vplivajo nobene kvote za predvajanje vsebin, ki niso evropske. Islandska produkcija se lahko poteguje tudi za subvencije EU in držav članic.

Islandska filmska politika 2020–30 določa štiri cilje, razdeljene na posamezne ukrepe, ki so potrebni za doseg glavnega namena, tj. krepitev temeljev filmske industrije:

- Ustvariti uspešno filmsko kulturo, ki predstavlja identiteto naroda in podpira njegov jezik.

Ta cilj daje velik poudarek na javne ustanove in naložbe ter poziva k nadaljnjemu razvoju sistema javne podpore in k boljšemu usklajevanju med področji, kot sta film in televizija. Nekateri od predlaganih posebnih ukrepov vključujejo: povečanje finančnega prispevka v Islandski filmski center (IFC); ustanovitev novega investicijskega sklada za TV projekte in spodbujanje produkcije, prodaja in distribucija scenarijskih TV serij ter uporaba dividend iz sheme povračil za nadaljnje naložbe na tem področju; povečanje vloge IFC v skladu z uspešnostjo in predvideno rastjo filmske industrije, večja vključenost TV industrije v dejavnosti IFC; močnejša promocija in trženje v tujini, omogočanje konferenc in izobraževalnih dejavnosti itd.

- Bolj raznoliko in ambiciozno filmsko izobraževanje, da bi zagotovili čim večjo privlačnost islandskih filmskih vsebin in jasno alternativo tujim vsebinam.

V ta namen načrtujejo spodbujanje filmske in medijske pismenosti, uvedbo specializiranih filmskih programov in tečajev za srednje šole ter univerzitetnega filmskega izobraževanja.

- Močnejši konkurenčni položaj in boljše delovno okolje.

Ta cilj priznava, da bodo za razvoj industrije v prihodnjih letih ključnega pomena zanesljiva infrastruktura in močne spodbude, pri čemer je najpomembnejša stalna javna podpora s stabilnim sistemom financiranja in s konkurenčnimi pobudami. Ciljni ukrepi, ki jih je treba izvesti, vključujejo: okrepitev sistema povračil; spodbude, kot so postopna povračila, vezana na število postavk, ki jih je projekt izvedel na Islandiji; spodbujanje zasebnih naložb z uvedbo večjega števila različnih spodbud, vključno z davčnimi olajšavami za tiste, ki vlagajo v islandske filmske projekte; razvoj filmskih grozdov v sodelovanju z drugimi panogami, predvsem s turizmom.

- Islandsko filmsko ustvarjanje je znana mednarodna blagovna znamka.

Ukrepi vključujejo subvencije za okrepitev mednarodnih promocij in potovanj, ki bodo Islandijo predstavili kot letoletno snemalno lokacijo, prijazno tudi družinam, zavezano trajnostnemu razvoju in enakosti spolov.

4.3.2.1. Sektorsko upravljanje

IFC je bil ustanovljen leta 2003 z novim filmskim zakonom,¹¹⁷ ki je udeležil vse večjo podporo islandske vlade domačemu filmskemu ustvarjanju. Prevzel je naloge starejšega, leta 1979 ustanovljenega sklada, ki je omogočil začetek redne nacionalne filmske produkcije. IFC deluje po uredbi ministrstva za kulturo in

116 Filmmaking in a Wider Context. An appendix to the Film Policy 2020-2030 (2021), <https://www.stjornarradid.is/verkefni/mennin-garmal/kvikmyndastefna-2020-2030/>

117 <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2001137.html>

izobraževanje¹¹⁸ in se v celoti financira iz javnega proračuna. Njegove naloge so: zagotavljanje sredstev za islandske filme, njihova promocija v tujini ter razvoj filmske kulture na Islandiji s podpiranjem festivalov, seminarjev, delavnic in priložnosti za mreženje filmskih strokovnjakov.

Filmski ustvarjalci lahko sredstva za projekte pridobijo na dva načina: s prošnjo za nepovratna sredstva IFC in s prošnjo za islandsko shemo 25-odstotnega povračila stroškov.

Naložbene sheme so javne, pri upravljanju filmov sodeluje ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo, močno je tudi sodelovanje z industrijo.

- Pri ocenjevanju vlog za subvencije IFC uporablja t. i. svetovalni sistem, ki temelji na nordijskem modelu in se je v nordijskih državah izkazal za uspešnega. Uveden leta 2003 z uredbo je nadomestil 3-članski odbor za dodeljevanje sredstev, ki se je sestajal enkrat letno in pregledoval vloge. V svetovalnem sistemu je posameznik, filmski svetovalec z dobrim znanjem in izkušnjami na filmskem področju, zadolžen, da prispele vloge oceni z umetniškega, finančnega in realizacijskega vidika. Filmski svetovalci so samozaposleni strokovnjaki s krajšim delovnim časom, ki ocenjujejo vloge za nepovratna sredstva in ne smejo imeti interesa za distribucijo ali delo zunaj IFC, ki je povezano z islandsko filmsko produkcijo.
- Filmski svet je organ IFC, ki svetuje vladi ter predlaga politike in cilje na področju filmske umetnosti. Ima 7 članov, ki jih pristojni minister imenuje za obdobje 3 let: predsednika in podpredsednika na svojo pobudo, preostalih 5 pa na podlagi predlogov nacionalnih filmskih združenj ustvarjalcev, producentov, režiserjev, lastnikov in umetnikov. Namestniki so imenovani na enak način.
- Vlada in interesne skupine filmskih ustvarjalcev se vsaka štiri leta dogovorijo o politiki filmskega ustvarjanja.
- Odbor za pripravo islandske filmske politike 2020–30, v katerem so bili predstavniki vlade in filmske industrije, je deloval 3-stopenjsko. Prisluhnil je pobudam filmskih ustvarjalcev: zamisli in predloge je zbral na več namenskih srečanjih s pomembnimi deležniki v industriji in z anketo med 500 člani industrije. Predlagal je vzpostavitev rednega dialoga med filmsko industrijo in vlado. Svetoval je, da se v filmski svet IFC včlani več strokovnih organizacij in zainteresiranih strani, kot so TV postaje, saj bi to zagotovilo široko in dinamično razpravo tako znotraj industrije kot na posvetovanjih med filmskim svetom in vlado.

4.3.2.2. Strokovna združenja in pobude

Združenje islandskih filmskih ustvarjalcev (FK)¹¹⁹ je odprto za vse filmske strokovnjake s ciljem predstavljati njihove skupne interese.

Poleg tega upravlja avtorski sklad, ki se financira s prispevki filmskih režiserjev, snemalcev, oblikovalcev zvoka in montažerjev, ki so lastniki avtorskih del, predvajanih na TV in v kinematografih, ter podeljuje štipendije avtorjem, katerih dela so bila premierno predvajana na TV, v kinematografih ali drugače (za prvo predvajanje dela).

FK omogoča tudi izobraževanje z organizacijo različnih tečajev in zagotavljanjem nastanitev za seminarje.

118 www.icelandicfilmcentre.is/media/skjol/229_2003-Film-Fund-Regulation-ENGLISH.pdf

119 <https://fkvik.is/>

4.3.3. Trg in industrija

Islandski sektor filmske in TV produkcije se v zadnjih letih hitro razvija. Letno nastane približno 8–10 celovečernih igranih filmov, 3–4 igrane serije in druge TV oddaje ter na desetine dokumentarnih in kratkih filmov. Islandski filmi se redno udeležujejo mednarodnih filmskih festivalov, kjer so pogosto nagrajeni;¹²⁰ nekateri se tudi dobro prodajajo in predvajajo. Domače občinstvo je nad islandskimi filmi na splošno navdušeno – povprečni obisk je precej visok, približno 5 % prebivalstva.

Islandskim serijam, kot so že omenjene *Trapped*, *Valhalla Murders* in *Katla*, prva islandska serija, ki jo je produciral Netflix, je uspelo pritegniti veliko mednarodne pozornosti in priznanja zaradi več dejavnikov. Na splošno je poraslo število neangleške in zlasti skandinavske drame. Še posebej mednarodno uspešen je t. i. nordijski noir, žanr kriminalne TV drame. Opozoriti velja, da hkrati s splošno priljubljenostjo serij močno narašča tudi konkurenca, in to ne samo iz drugih skandinavskih držav, temveč ostalih evropskih, kot je Belgija, zato je ključno ustvariti konkurenčno prednost. Za Islandijo je bila to kombinacija njene izjemne pokrajine in visoko usposobljenih filmskih strokovnjakov. Islandska pokrajina je na splošno igrala glavno vlogo pri tujih projektih in je, kot smo že omenili, prispevala k povečanju števila turistov. Veliko jih je denimo prišlo, da bi obiskali lokacije snemanja *Igre prestolov*.

Islandski filmski strokovnjaki so imeli koristi od sodelovanja, znanja in spretnosti mednarodnih filmskih ustvarjalcev. Tako je Islandija postala vroča točka za mednarodno filmsko produkcijo, tudi za številne velike projekte, kot so *Vojna zvezd*, *Medzvezdje*, *Igra prestolov*, *Črno ogledalo* in *Thor*. Več islandskih produkcijskih podjetij se je specializiralo in imajo odličen mednarodni ugled, prav tako islandski člani ekipe mednarodnih (ko)produkcij. Islandska podjetja redno (ko)producirajo filme v tujini. Več islandskih režiserjev, scenaristov, direktorjev fotografije, umetniških direktorjev, oblikovalcev zvoka, montažerjev, vizualnih oblikovalcev, igralcev in drugih filmskih ustvarjalcev redno sodeluje pri filmih po vsem svetu, tudi pri velikih produkcijah.

Poleg usposobljenih strokovnjakov, naravnih lepot in raznovrstnih pokrajin, kakršnih ni najti nikjer drugje, ima Islandija učinkovito shemo povračil. Ker se vlada zaveda, da je konkurenčni položaj Islandije kot filmske države odvisen od številnih dejavnikov, recimo nihanja menjalnih tečajev, oddaljenosti od drugih držav, vremena in omejene dnevne svetlobe, se je odločila pripraviti načrt, kako okrepiti in ustvariti pogoje za nadaljnji razcvet islandskega filmskega ustvarjanja.

Filmska industrija je prepoznana kot koristna in konkurenčna gospodarska panoga, na osnovi že doseženih rezultatov pa je vlada spoznala, da bodo večje naložbe v filmsko industrijo prinesle še več gospodarskih koristi. Minister za izobraževanje, znanost in kulturo je zato leta 2019 imenoval poseben odbor, v katerem so sodelovali predstavniki islandske vlade in filmske industrije in katerega cilj je bil: oblikovati novo, celovito nacionalno politiko za filmsko ustvarjanje in filmsko kulturo v naslednjem desetletju.

Odbor je moral pripraviti akcijski načrt za filmsko kulturo, filmsko izobraževanje, razvoj in produkcijo filmov in TV projektov ter mednarodno promocijo države kot snemalne lokacije. Rezultat je že omenjena islandska filmska politika 2020–30. Ena njenih prednostnih nalog je okrepiti konkurenčni položaj nacionalne filmske industrije, zato izhaja iz dejstva, da so za njen nadaljnji razvoj ključne zanesljiva infrastruktura

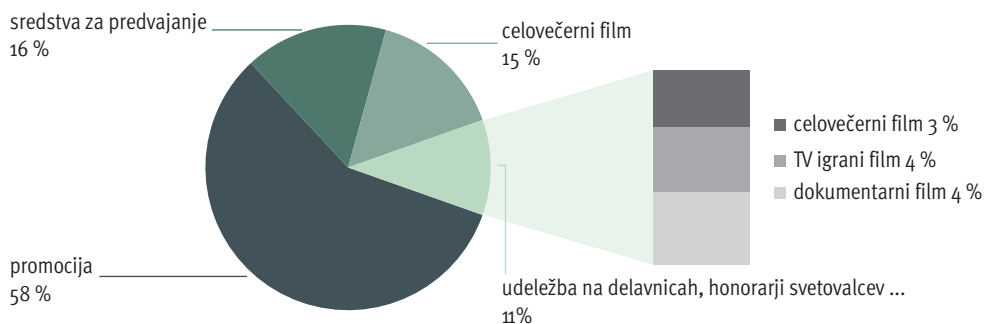
¹²⁰ Leta 2020 je bilo na 161 mednarodnih in 5 nacionalnih filmskih festivalih prikazanih 60 islandskih filmov. Skupaj so prejeli 21 mednarodnih nagrad.

tura in stalne, mednarodno primerljive spodbude, osnovane na stabilnem javnem sistemu financiranja. Ciljni ukrepi vključujejo krepitev sheme povračil (denimo postopna povračila, vezana na število postavk, ki jih projekt izvede na Islandiji), spodbujanje zasebnih naložb (uvedba širše palete spodbud, vključno z davčnimi olajšavami za vlagatelje v nacionalne filmske projekte) in razvoj filmskih grozdov v sodelovanju z drugimi panogami, predvsem s turizmom.

4.3.4. Sredstva in subvencije

Filmski svet deluje pod okriljem IFC. V skladu z novo filmsko politiko 2020–30, ki med drugim vzpostavlja nov sklad za TV igrano produkcijo, se je proračun IFC povečal za 35 % in trenutno znaša 10,2 mio EUR.

P 24: Porazdelitev financiranja IFC 2020; vir: IFC

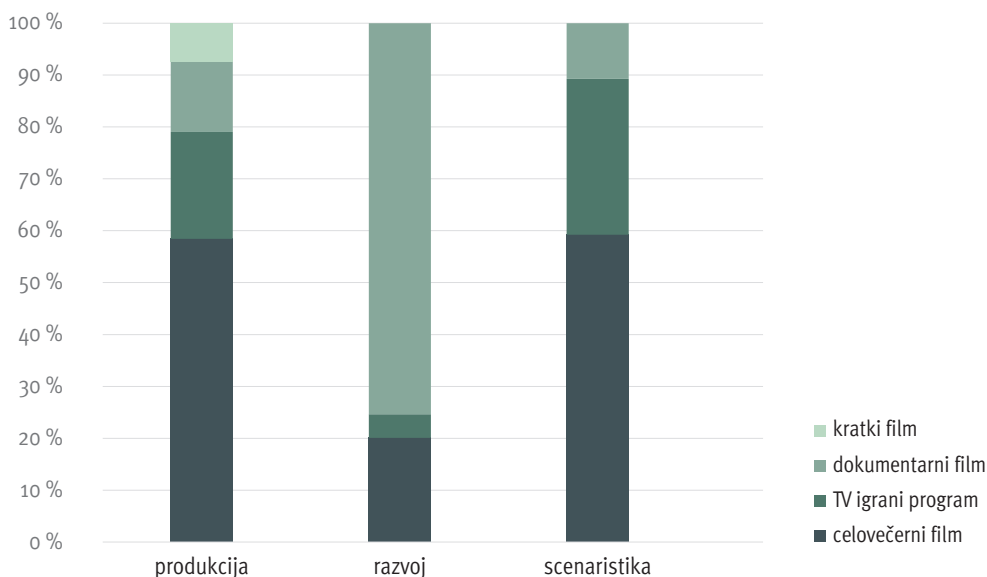

Sredstva IFC so lahko namenjena pisanju scenarijev, razvoju in produkciji, vključno s postprodukcijo in promocijo dokončanih filmov v naslednjih kategorijah: igrani filmi za kinematografsko predvajanje, kratki filmi, dokumentarni filmi in TV igrani filmi.

Do subvencije je upravičeno delo, ki ga ustvarijo islandski producenti bodisi sami bodisi v mednarodni koprodukciji, vendar v islandskem jeziku ali z razvidnimi islandskimi kulturnimi ali družbenimi referencami. Igrana TV produkcija je upravičena do sredstev, če je vsebina namenjena televiziji in če je pravice za prenos zagotovil izdajatelj TV programa s široko distribucijo. Lastniško ali poslovno izdajatelj TV programa ne sme imeti kontrolnega deleža v produkciji ali v neodvisni produkcijski družbi, ki zaprosi za subvencijo za TV igrani program.

IFC dodeljuje tudi subvencije za nacionalne filmske festivale, promocijo in trženje filmov ter za sodelovanje na mednarodnih filmskih festivalih, subvencije za udeležbo na delavnicah in tečajih ter posebne subvencije za predvajanje nacionalnih filmov v domačih kinematografih v sorazmerju s skupno vrednostjo prodanih vstopnic.

P 25: Porazdelitev nepovratnih sredstev IFC 2020/2021; vir: IFC

4.3.5. Davčne spodbude

Država ponuja povračilo 25 % stroškov, ki nastanejo pri produkciji filmov in TV programov na Islandiji. Sistem povračil temelji na posebni zakonodaji¹²¹ pod okriljem ministrstva za industrijo in inovacije, ki je IFC zaupalo nadzor na podlagi posebnega sporazuma.

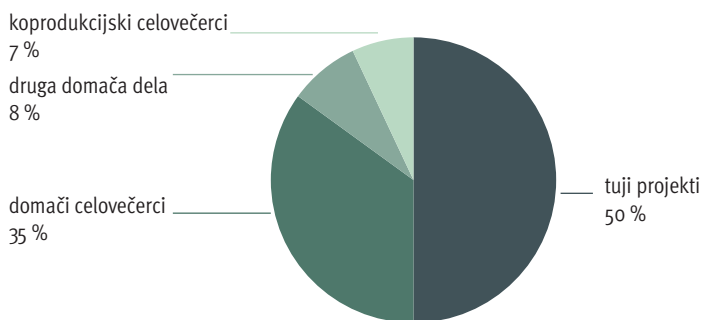
Povračilo je na voljo domačim in tujim kandidatom, če so izpolnjeni določeni kulturni in produkcijski pogoji.¹²² Izračuna se na podlagi skupnih stroškov produkcije v EGP in pod pogojem, da več kot 80 % skupnih stroškov produkcije nastane na Islandiji. Izračun povračila temelji na skupnih stroških produkcije filmov ali TV programov, ne glede na to, v kateri fazi produkcije nastanejo.

Pogoj je, da produkcija prispeva k razvoju islandske kulture, promociji islandske zgodovine ali naravnega okolja ali h krepitvi izkušenj, strokovnega znanja in umetniških ambicij filmskih ustvarjalcev, ki sodelujejo pri projektu. Merila za produkcijo dajejo prednost zlasti projektom, ki najamejo islandsko snemalno ekipo ter (post)produkcijske storitve.

Sistem povračil torej zasleduje dva cilja: privabljati tuje naložbe ter razvijati domače filmsko znanje in infrastrukturo. Ker je preprost, pregleden in učinkovit, je v preteklih letih privabil visoke tuje naložbe, ki jih sicer ne bi bilo. Za islandsko filmsko industrijo in številne ponudnike storitev po vsej državi je izredno pomemben tudi zato, ker tuji projekti zaposlijo domače osebe. Kot kažejo statistični podatki, je v letih 2014–19 znašal povprečen delež povračil 8,3 % skupnega prometa filmske produkcije na Islandiji. Zaradi mednarodno odmevnih produkcij je država vse pogostejša destinacija tudi za številne turiste.

¹²¹ Zakon št. 43/1999 o začasnih povračilih za snemanje filmov na Islandiji, <https://filminiceland.com/the-legislation/>

¹²² IFC (2021), Project evaluation, http://www.icelandicfilmcentre.is/media/skjol/Filmreimbursements_Iceland_Culturaltest.pdf

Stopnja povračil se od uvedbe 2000, ko je bila 12-odstotna, postopoma zvišuje, industrija pa si prizadeva, da bi jo vlada še dvignila in se tako približala državam, ki ponujajo različne oblike privlačnih davčnih spodbud. Kot smo že omenili, je prav potreba po konkurenčnosti vlado spodbudila k uvedbi nekaterih ukrepov za okrepitev sheme povračil in razvoj davčnih spodbud.

4.3.6. Naložbene obveznosti in dajatve

Obveznost naložb je opcijska, razen za javno radiotelevizijo RÚV. Za ponudnike nelinearnih AVMS ali distributerje ni naložbenih zahtev.

4.3.6.1. RÚV

V skladu s pogodbo o izvajanju javne službe med ministrstvom za izobraževanje, znanost in kulturo ter RÚV za obdobje 2020–23¹²³ mora RÚV letno podpirati neodvisno produkcijo z nakupom del ali koprodukcijo vsebin z neodvisnimi producenti TV serij, filmov in dokumentarcev v višini zneska, ki ustreza 12 % zbrane naročnine. Leta 2020 je RÚV v nakup ali koprodukcijo del neodvisnih producentov vložil 4 mio EUR brez DDV.

Politika RÚV do leta 2021 je poudarjala produkcijo islandskih vsebin in vsebin za mlade. Da bi zagnali 2–3 TV igranih projektov/leto, so ustanovili dramski svet in najeli svetovalca za scenarije. Ponudba islandskih vsebin se je povečala za 66 %, medtem ko se je ameriških zmanjšala za 42 %.

RÚV stoji za produkcijo prej omenjenih uspešnih serij. V želji, da popestri ponudbo, omogoči razvoj idej in okrepi odnos z neodvisnimi producenti, 2-krat na leto organizira Dneve idej, ki ustvarjalcem, avtorjem, producentom in ostalim zainteresiranim omogočajo predstavitev zamisli in predlogov programskih vsebin. V skladu z novo politiko je tudi utrdil sodelovanje s producenti, mediji, kulturnimi ustanovami

123 <https://www.ruv.is/sites/default/files/thjonustusamningur2020.pdf>

in kreativnimi industrijami: ustanovil je posebno enoto, RÚV Studio, ki neodvisnim producentom in drugim medijem omogoča najem opreme in prostorov. Ne glede na to, ali gre za produkcijo za RÚV ali druge, lahko najamejo specializirani TV/filmski in/ali snemalni studio in druge tehnične zmogljivosti.

4.3.6.2. Drugi izdajatelji TV programov

Za druge izdajatelje TV programov je naložba neobvezna: zakon o medijih od ponudnikov linearnih AVMS¹²⁴ zahteva, da rezervirajo vsaj 10 % svojega oddajnega časa ali 10 % svojega programskega proračuna za evropska dela producentov, neodvisnih od izdajateljev TV programov. Kljub temu namenijo precejšnja sredstva za nakup programskih vsebin domačih producentov. Zasebne TV hiše, kot sta Stöð 2 in Síminn, so močni producenti in koproducenti islandskih vsebin, tudi z nakupom pravic javnega predvajanja.

4.3.7. Drugi instrumenti in pomembni dejavniki

4.3.7.1. Ugodno upravno in poslovno okolje

Čeprav majhna, je Islandija znana po svoji kulturi zagonskih podjetij. Ponuja malo birokracije in preproste davčne strukture, mlado, dobro izobraženo in tehnološko usposobljeno delovno silo ter veliko priložnosti za financiranje v zgodnji fazi.

4.3.7.2. Logistična podpora in snemalna infrastruktura

Islandija je že dolgo privlačna snemalna destinacija iz več razlogov: slikovite, nezemeljske pokrajine, položaj na pol poti med ZDA in Evropo ter dobrih 25 % spodbude. Potovanje je preprosto, ekipe so visoko usposobljene, odlično angleško govoreče in delavne, vajene dolgih ur – a kljub temu se večina studijskih produkcij odloči pripeljati svoje vodje oddelkov.¹²⁵

Velik korak naprej je bil narejen leta 2018, ko je islandski režiser Baltasar Kormákur ustanovil podjetje Reykjavik Studios. Na začetku v nekdanji tovarni gnojil, danes pa 8.000 m² velik kompleks, ki vključuje studio s 16-metrskim stropom, je eden največjih in najnaprednejših v Evropi. Le 15 minut vožnje od središča Reykjavika je zamišljen kot središče za filmska podjetja in druge ustvarjalne dejavnosti. V njem že domujejo podjetja za izposajo opreme, podjetja za rekvizite, snemalni studio ... Poteka gradnja manjših odrov za serije ter bližnjih stanovanjskih hiš in pisarniških prostorov ... Načrtovana je še filmska soseska s stanovanji, hotelom, restavracijami in umetniškimi galerijami, bazenom z morsko vodo in trajektnim pristaniščem – vse z namenom, da tujim produkcijam ponudijo »vse na enem mestu«, da lahko celoten film, ne samo eksterije, posnamejo na Islandiji.

Med pandemijo covid-19 je bila Islandija ena prvih držav, ki se je odprla mednarodnim ekipam, saj je predsednica vlade odobrila posebna dovoljenja in varnostne ukrepe. Reykjavík Studios je bil polno zaseden, deloma tudi s projekti za Netflix. Vse več je tudi hiš za najem in storitvenih podjetij, ki nudijo

124 https://fjolmidlanefnd.is/wp-content/uploads/2020/05/Media-Act-38_2011.pdf

125 Mitchell, Wendy (2021), 'Iceland', World of Locations, November 2020-April 2021, str. 44.

celovito pomoč od iskanja lokacij do postprodukcije.

Film in Iceland¹²⁶ je uradna nacionalna filmska komisija. Je del Business Iceland, javno-zasebnega partnerstva za izboljšanje konkurenčnosti islandskih podjetij in spodbujanje gospodarske rasti. Njena glavna naloga so: informiranje o Islandiji kot snemalni lokaciji in njenem pravnem okviru, pomoč pri pripravi vlog za davčne spodbude, celoten seznam razpoložljivih produkcijskih storitev itd., ukvarja pa se tudi z manj značilnimi promocijskimi dejavnostmi, recimo oglaševanje aktivnega izbruha vulkana kot odlične priložnosti za snemanje¹²⁷.

4.3.7.3. Vozlišča novih oblik AV ustvarjanja

Vlada ima zelo dobro shemo nepovratnih sredstev v okviru sklada za tehnološki razvoj, obstaja pa tudi več skladov tveganega kapitala in zasebnih vlagateljev, ki se zanimajo za naložbe v zagonska podjetja na Islandiji.¹²⁸ Igre, vizualni učinki in virtualna resničnost so med največjimi področji: v Reykjaviku je sedež nekaterih velikih studiev za virtualno resničnost, kot sta CCP Games¹²⁹ in Solfa Studios,¹³⁰ pa tudi Reykjavik Visual Effects,¹³¹ večkrat nagrajenega studia za vizualne vsebine, osredotočenega na posebne učinke (VFX) za film in TV, VR in projekte na posebnih prizoriščih.

4.3.7.4. Distribucijska podpora

IFC ne zagotavlja neposredne podpore distribuciji in prodaji islandskih filmskih in TV vsebin, ampak posredno prispeva k sodelovanju na filmskih festivalih, tržnicah in drugih dogodkih.

4.3.7.5. Promocija in prepoznavnost

Kot smo že omenili, IFC dokončanim filmom zagotavlja subvencije za promocijo in trženje ter za udeležbo na mednarodnih filmskih festivalih. Vodi tudi podatkovno zbirko¹³² o islandskih filmih in filmskih ustvarjalcih, vključno z napovedniki in plakati.

Islandska filmska in TV akademija (ÍKSA) je skupna pobuda treh nacionalnih poklicnih združenj (filmskih ustvarjalcev, filmskih producentov in filmskih režiserjev) s ciljem izboljšati islandsko filmsko in TV industrijo. Njen najobsežnejši projekt so edda, nacionalne letne filmske in TV nagrade. Skrbi tudi za izbor islandskega kandidata za nominacijo za oskarja.

Islandski nacionalni filmski arhiv je javna ustanova, ki skrbi za ohranjanje filmske kulture z zbiranjem, dokumentiranjem in hranjenjem filmov in sorodnega gradiva. Raziskuje nacionalno filmsko kulturo in objavlja študije s tega področja.

---

126 <https://www.filminiceland.com>

127 Film in Iceland (2021). 'A small volcanic eruption at the Reykjanes peninsula', <https://filminiceland.com/volcanic-eruption-in-iceland/>

128 Billing, Mimi (2019), 'Insider view: Iceland, in the perfect spot halfway between Europe and the US', Sifted, 10. julij 2019, <https://sifted.eu/articles/iceland-startups-hub/>

129 <https://www.ccpgames.com/>

130 <http://www.solfar.com/>

131 <https://rvx.is/>

132 <https://www.icelandicfilms.info/>

4.3.7.6. Nordvision

RÚV je član mednarodne, leta 1959 ustanovljene platforme za sodelovanje med nordijskimi javnimi radiotelevizijami Nordvision.¹³³

Glavna naloga Nordvision je spodbujati in krepi javne medije v nordijski regiji s koprodukcijami, izmenjavo programov in izkušnjem ter sodelovanjem pri razvoju formatov. Poleg RÚV so partnerji še DR (Danska), NRK (Norveška), SVT (Švedska) in Yle (Finska) ter 4 pridruženi partnerji: KNR (Grenlandija), KVF (Ferski otoki), UR (Švedska) in Sveriges Radio (SR, Švedska). Partnerji ustvarijo več kot 4.500 TV vsebin/leto.

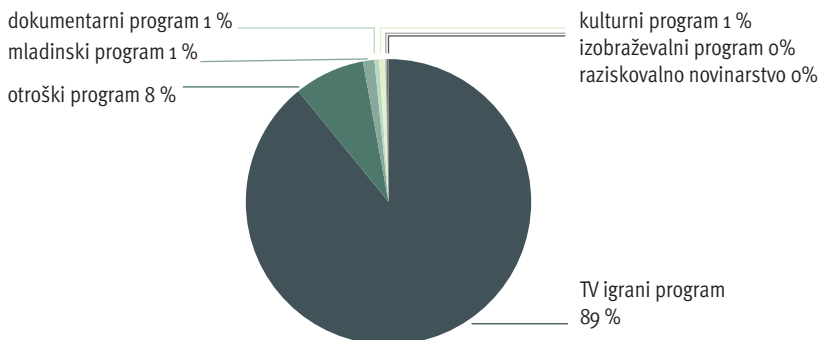
Nordvision usklajuje več raznovrstnih programskih skupin, ki se običajno sestanejo 2-krat na leto, njihova srečanja pa so priložnost za producente, da predstavnikom vseh petih nordijskih javnih radiotelevizij predstavijo svoje zamisli ter pridobijo razvojno in koprodukcijsko podporo Nordvision. Če projekt zahteva sodelovanje med vsaj dvema članicama, je mogoče zaprositi tudi za financiranje iz sklada Nordvision.

Sklad Nordvision zagotavlja sredstva za raziskave in razvoj ter produkcijo. S prihodki, ki jih dobiva iz kableske distribucije TV programov partnerjev, podpira nordijske koprodukcije in skupne projekte. Čeprav lahko za podporo zaprosijo le partnerji, dejanska produkcija poteka tudi pri zunanjih izvajalcih.

V letu 2020 je sklad Nordvision namenil 14 mio EUR skupno 96 projektom, od tega 13,5 mio EUR za produkcijsko podporo 58 projektov. Kot je razvidno iz P 27, je skoraj 90 % TV dram: 5 partnerjev Nordvision je sodelovalo pri kar 77 nordijskih serijah. Trenutno so glavna področja sodelovanja igrane serije za otroke, mladino in odrasle ter dokumentarne serije.

Nordijski javni mediji so najbolj znani prav po visokokakovostnih igranih produkcijah. Trdijo, da se ta prepoznavni poudarek na dramih, ki odraža nordijsko kulturo in identiteto, ujema s poslanstvom javnega servisa, z izvirno in prepoznavno ponudbo, po kateri se razlikuje od drugih ponudnikov vsebin. Ker želijo tudi v digitalnem svetu ostati zaščitni znak nordijskih javnih radiotelevizij, so partnerji Nordvision sprožili pobudo, imenovano Nordic Twelve (N12) – letni paket 12 nordijskih dramskih serij, ki so dosegljive na zahtevo in imajo 12-mesečne pravice v nordijski regiji.

P 27: Koprodukcije Nordvision (po programskih kategorijah); vir: Nordvision

133 <https://www.nordvision.org/>

4.4. IRSKA

4.4.1. Poudarki in dobre prakse

- Irska je zgled, kako kljub neugodnemu položaju ob veliko večjem in prevladujočem AV trgu postati konkurenčno okolje domače in tuje AV produkcije.
- Ponuja enega od najširših, najbolj raznolikih, fleksibilnih in hitro prilagodljivih naborov ukrepov in podpornih shem.
- Med najbolj izstopajočimi značilnostmi države je izjemno ugodno davčno okolje, ki sodi med najbolj konkurenčne na svetu, saj združuje splošne in posebne davčne spodbude za filme.
- Decentralizirano upravljanje sektorja je razdeljeno med kulturno in poslovno usmerjene državne in javne ustanove z visoko stopnjo dialoga z industrijo in strokovnjaki.
- Izvajanje akcijskega načrta za AV področje nadzoruje medresorska usmerjevalna skupina, katere člani so predstavniki ministrstev in agencij, vključenih v AV industrijo.
- Glavni strateški dokumenti vlade se sklicujejo na potenciale AV sektorja in zavezujejo k ukrepanju; vsebujejo navedbo določenih (visokih) sredstev za ciljno usmerjeno podporo posameznim poslovnim segmentom ter kulturnim in družbenim ciljem, kar vse skupaj kaže na vzoren primer javne politike za filmsko in AV industrijo.

4.4.2. Politični in upravljavski okvir

Tako kot številne države EU tudi Irska zamuja s prenosom revidirane AVMS direktive. Predzakonodajni postopek zakona o spletni varnosti in medijski ureditvi 2020 (v nadaljnjem besedilu: predlog zakona) se je začel aprila 2021 in do predložitve tega poročila še ni bil končan. Z njegovim sprejetjem bo AVMS direktiva prenesena v irsko zakonodajo, to pa bo imelo pomembne posledice za druge države, saj bo Irska odgovorna za regulacijo nadnacionalnih platform za izmenjavo videov, ki imajo evropski sedež na njenem ozemlju (npr. YouTube, Facebook in Apple). Irska je tudi eno največjih središč storitev SVOD in TVOD v EU.¹³⁴

Predlog zakona predvideva, da se v linearnem oddajanju (TV) delež evropskih AV del izračuna glede na čas oddajanja, v nelinearnem (VOD) pa naj bi temeljil na »naslovih« filmov, dokumentarcev ali serij v katalogu ponudnika. Prav tako določa, da bo (v skladu s smernicami Evropske komisije) sedanji regulativni organ BAI nadomestil novi, t. i. komisija za medije, z nalogami: oblikovati pravila o izjemah glede nizkega prometa in nizke gledanosti ter določiti pravila o obveznosti storitev VOD, da zagotovijo »vidnost« evropskih del. Komisija bo pooblaščen tudi za izdelavo predpisov o datatvi, ki jo bodo plačevali ponudniki AVMS na podlagi prihodkov, ustvarjenih na Irskem.

Sedanji irski pristop temelji na učinkovitem sistemu privabljanja tujih naložb, vključno z zelo konku-

¹³⁴ Greece, Christian (2021), gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

renčno (12,5-odstotno) stopnjo davka na dohodek pravnih oseb za vsa podjetja, kar je prispevalo k odločitvi svetovnih tehnoloških podjetij, da za svoj sedež v EU izberejo Irsko. V AV sektorju sistem dopolnjujejo druge davčne spodbude, kot so davčna olajšava za filmsko in TV produkcijo (481. člen konsolidiranega zakona o davkih), ugodnosti za raziskave in razvoj s 25-odstotnim davčnim dobropisom, olajšava stroškov za intelektualno lastnino, ničelna stopnja DDV za določeno blago in storitve.¹³⁵

Filmsko politiko podpira akcijski načrt za AV področje,¹³⁶ ki določa strateške prednostne naloge za razvoj dinamične medijske produkcije in AV sektorja ter ustvarjanje novih gospodarskih priložnosti.

Vladna pobuda Globalna Irska 2025¹³⁷ je kot pomemben člen pri uveljavljanju države na svetovnem prizorišču in izražanju nacionalne identitete prepoznala tudi nacionalno kulturno dediščino. V okviru prizadevanj za promocijo irske umetnosti, dediščine in kulture novim generacijam in novemu občinstvu po vsem svetu namerava pobuda podvojiti obseg irske filmske produkcije; preoblikovani agenciji Screen Ireland je bilo tako za 10-letni program kapitalskih naložb dodeljenih 200 mio EUR.

4.4.2.1. Sektorsko upravljanje

V sektorju produkcije vsebin deluje decentraliziran model upravljanja z visoko stopnjo neposredne komunikacije z AV industrijo in strokovnjaki. Ključne odgovornosti si delijo naslednji vladni organi ali neodvisne agencije:

- Ministrstvo za kulturo, dediščino in gelsko govoreče regije je odgovorno za oblikovanje politike na področju zaščite in predstavitve irske dediščine in kulturnih dobrin.
- Screen Ireland je razvojna agencija za irsko filmsko, TV in animacijsko industrijo.
- Oddelek za komunikacije, podnebne ukrepe in okolje je odgovoren za oblikovanje politik na področju radiodifuzije (med drugim za podporo raznolikemu in pluralnemu medijskemu sektorju ter visokokakovostni javni radioteleviziji).
- Komisija za medije bo kmalu nadomestila nacionalni organ za radiodifuzijo BAI.
- Ministrstvo za poslovanje, podjetništvo in inovacije je odgovorno za oblikovanje davčne in poslovne politike.
- Enterprise Ireland je vladna agencija, odgovorna za razvoj in rast podjetij v irski lasti ter za pomoč podjetjem po vsej državi, tudi tistim, ki se ukvarjajo z animacijo, filmom, igrami, postprodukcijo in virtualno resničnostjo.
- IDA Ireland je nacionalna agencija za naložbe in promocijo, katere cilj je spodbujati in podpirati tuje naložbe na Irskem.

4.4.2.2. Poklicna združenja

Irsko ima vrsto podpornih mrež, cehov in združenj filmskih strokovnjakov ter zainteresiranih deležnikov v industriji:

135 IDA Ireland (2021) Taxation in Ireland. <https://www.idaireland.com/invest-in-ireland/ireland-corporate-tax>

136 Ministrstvo za kulturo, dediščino in gelsko govoreče regije (2021), Audiovisual Action Plan, Creative Ireland Programme Pillar 4: Ireland as a Global hub for the production of Film, TV Drama and Animation. <https://www.gov.ie/en/publication/de571-implementation-of-the-audiovisual-action-plan-second-progress-report/>

137 Irsko vlada (2018), Global Ireland Ireland's Global Footprint to 2025. <https://www.ireland.ie/media/ireland/stories/globaldiaspora/Global-Ireland-in-English.pdf>

- Združenje filmskih režiserjev Irske (Screen Directors Guild of Ireland – SDGI)¹³⁸ vsako leto podeli nagrado Finders Series, ki izbranemu režiserju igranega ali dokumentarnega filma, posnetega na Irskem, omogoča predstavitev v okviru Združenja ameriških režiserjev (DGA) v Los Angelesu. Cilj takšnih predstavitev pred občinstvom ključnih ameriških distributerjev, agentov in novinarjev je zagotovi distribucijo v ZDA. Režiserji morajo biti člani SDGI. Stroške delovanja SDGI subvencionira IFB.
- Leta 2005 je SDGI ustanovil Kolektivno organizacijo filmskih režiserjev Irske (Screen Directors Collecting Society of Ireland – SDCSI), ki ureja avtorsko pravico za njihova AV dela na nacionalni in mednarodni ravni.
- Združenje piscev Irske (Writers Guild of Ireland – WGI)¹³⁹ je predstavniški organ avtorjev, ki pišejo za gledališče, film, radio in digitalne medije. Stroške njegovega delovanja subvencionira IFB.
- Filmski producenti Irske (Screen Producers Ireland – SPI)¹⁴⁰ je organizacija, ki zastopa neodvisne filmske, TV, animirane in digitalne producente na Irskem. Podpira irsko davčne spodbude za filmsko in TV produkcijo, 481. člen konsolidiranega zakona o davkih. Tesno sodeluje z izdajatelji TV programov, Screen Ireland, BAI, Enterprise Ireland in vladnimi oddelki.

Strokovna združenja in predstavniška telesa imajo tudi podjetja za animacijo in VFX, upravljalci lokacij, filmski snemalci itd.

4.4.3. Trg in industrija

Irski AV trg je bil desetletja v senci britanskega. Geografska, kulturna in jezikovna bližina enega največjih in najmočnejših trgov v Evropi je pomembno vplivala na razvoj irske domače filmske in TV industrije.

Podatki EAO kažejo, da je jezik države pomemben za uspešnost njenega AV trga. Leta 2017 je bila Irška glavni izvozni trg za britanske filme s 1.423 filmi (10 % britanskega filmskega izvoza), Združeno kraljestvo pa glavni trg za irski filmski izvoz z 89 filmi (12 % irskega filmskega izvoza). Obe državi sta bili z 29 % glavni trg za izvoz malteških filmov (2 filma). Podobno vlogo ima tudi kulturna bližina.

Študija Olsberg SPI in Nordcity¹⁴¹ o potencialu irskega AV trga kaže, da tako nacionalne kot mednarodne produkcije filmov in TV programov porabijo na Irskem znatna sredstva za igralce in ekipo ter za nakup lokalnega blaga in storitev.

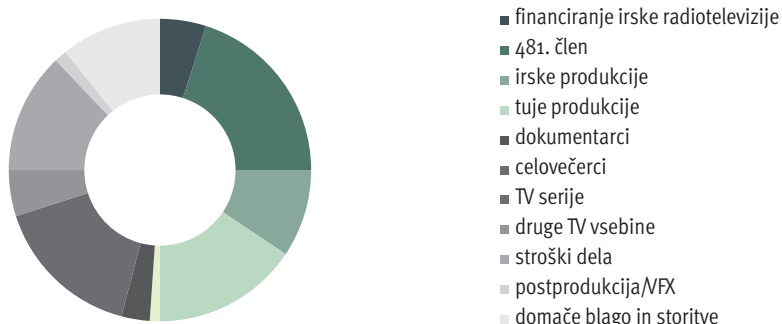
Izdatki za neodvisno produkcijo filmov in TV programov so recimo leta 2016 znašali 290 mio EUR: tuje produkcije, vključno s hollywoodskimi, so ustvarile 181 mio EUR odhodkov, preostalih 108 mio EUR pa domače. 185 mio EUR odhodkov so ustvarili s serijami; za igrane filme so porabili 35 mio EUR, za dokumentarne 12 mio EUR, za druge vrste TV programov pa 57 mio EUR. Igralcem in ekipi je bilo izplačanih 149 mio EUR, domačim postprodukcijskim/VFX studiem 15 mio EUR, domačim dobaviteljem blaga in storitev (npr. nastanitev, najem vozil in opreme, pravne in računovodske storitve) pa 123 mio EUR.¹⁴¹

138 <https://www.sdgi.ie/>

139 <http://script.ie/>

140 <https://www.screenproducersireland.com/>

141 Olsberg SPI in Nordcity (2017), Economic Analysis of the Audiovisual Sector in the Republic of Ireland, str. 30.

Na podlagi ocene, da lahko Irska v petih letih podvoji število zaposlenih v AV sektorju, je minister za kulturo, dediščino in gelsko govoreče regije sprejel nov sveženj spodbud v vrednosti 200 mio EUR.

Irska AV in animacijska industrija je za nacionalno gospodarstvo trenutno vredna več kot 1 mrd EUR, novi načrt v okviru programa Ustvarjalna Irska pa ji ne obljublja le podvojitve števila zaposlenih za polni delovni čas (na cca 24.000), temveč tudi porast bruto vrednosti na skoraj 1,4 mrd EUR.¹⁴²

Ker ima Irska dolgo zgodovino v igričarski industriji, vlada razmišlja o nadaljnjih razvojnih priložnostih tudi zunaj prestolnice ali drugih velikih mest.

4.4.4. Sredstva in subvencije

Nacionalni načrt, imenovan Vlaganje v našo kulturo, jezik in dediščino 2018–27, je za medijsko produkcijo in AV industrijo predvidel naložbo 200 mio EUR v okviru Screen Ireland. Ta je v letih 2019, 2020 in 2021 beležil rast proračunskih sredstev, leta 2020 pa so mu bila dodeljena še dodatna sredstva za podporo AV sektorju v času covid-19.

4.4.4.1. Screen Ireland

Éireann oz. Screen Ireland (FÉ/SI) je leta 2018 v okviru omenjenega nacionalnega načrta nadomestil IFB. Novo ime je nakazalo, da interes narašča in presega svet filma.

Podpora temelji na odplačljivih posojilih. Kot edini vir javnega financiranja kinematografskih filmov se Screen Ireland osredotoča predvsem na nacionalne celovečerce, podpira pa tudi druga visokokakovostna AV dela. Trenutno razpoložljive sheme financiranja pokrivajo izjemno raznolike vidike in zvrsti AV produkcije od razvoja ekipe, podpore pri strategiji in finančnem načrtovanju, razvoja serij in TV animacije, predstavitev igralcev, razvoja scenarijev do podpore distribuciji in oglaševanju ter pridobivanju občinstva.

¹⁴² <https://www.creativeireland.gov.ie/en/news/new-government-plan-set-to-double-employment-in-irish-audiovisual-sector/>

V postopek odločanja o dodelitvi sredstev so vključena kulturna merila.

»Veliko prednost« imajo projekti, ki:

- jih zasnujejo, napišejo, producirajo in/ali režirajo irski talenti;
- imajo na ključnih ustvarjalnih položajih tudi nove in uveljavljajoče se irske talente;
- pripovedujejo irske zgodbe, ki temeljijo na/prikazujejo irsko kulturo, zgodovino in način življenja;
- prikazujejo irski pogled na svet in sebe.

»Resno pozornost« namenjajo:

- izrazito irskim projektom (okolje, liki itd.), ki naj bi jih režirali neirski talenti, če kakovost njihovih dosedanjih dosežkov prepriča Screen Ireland;
- projektom, ki vključujejo irskega producenta kot manjšinskega koproducenta, če je Screen Ireland prepričan o kakovosti projekta in znesek naložbe Screen Ireland ustreza stopnji vključenosti irskega osebja, elementov in tehničnih zmogljivosti v projekt;
- delom, ki bodo v celoti/pretežno v gelščini.

Projekt za sofinanciranje produkcije obravnavajo, če produkcijsko podjetje dokaže, da pomembno prispeva h kulturi in razvoju filmske in TV industrije v Republiki Irski.¹⁴³

4.4.3.2. Svet za umetnost

Irski svet za umetnost¹⁴⁴ je vladna agencija za razvoj umetnosti. Že od leta 1951¹⁴⁵ je avtonomen organ, ki deluje pod okriljem ministrstva za umetnost, dediščino in gelsko govoreče regije. Njegovo poslanstvo je upravljanje javnega financiranja umetnosti (arhitektura, cirkus, ples, film, literatura, glasba, opera, ulična umetnost, kino, vizualna umetnost).

V filmskem sektorju dopolnjuje nacionalno filmsko agencijo, saj podpira eksperimentalne, inovativne filme in dokumentarce. Financira tudi dejavnosti, namenjene razvoju kinematografskega občinstva, digitalizaciji kinematografov, filmskim nagradam in festivalom.

V TV sektorju dopolnjuje delo RTÉ, TG4 in BAI.

4.4.3.3. Cine4

K razvoju AV industrije prispeva radiodifuzni sektor. Cine4 je pobuda TG4, Screen Ireland in irske radiotelevizije – RTÉ, za cilj pa ima razvoj izvirnih celovečernih filmov v irskem jeziku. Doslej je bilo v okviru sheme dodeljenih 9,6 mio EUR. Leta 2019 so uvedli podshemo v višini 575.000 EUR za razvoj novega mladinskega igranega programa.

143 Screen Ireland Production Funding Guidelines 2019, https://www.screenireland.ie/images/uploads/general/Production_Funding_Guidelines_2019_1.pdf

144 <https://www.arts council.ie/home/>

145 www.irishstatutebook.ie/eli/1951/act/9/enacted/en/index.html

4.4.3.4. BAI¹⁴⁶

BAI je irski nacionalni regulativni organ, ustanovljen 2009 z radiodifuznim zakonom¹⁴⁷ na podlagi dveh predhodnikov: Neodvisne komisije za radio in televizijo – IRTC (1988) in Irške komisije za radiodifuzijo (2001). Kot tradicionalni regulator AV medijev upravlja tudi sklad za radiodifuzijo,¹⁴⁸ ki dodeljuje sredstva radijskim in TV programom, sredstva za arhiviranje vsebin, povezanih z irsko kulturo, dediščino in izkustvom, ter sodeluje v koprodukcijki shemi.

Sound & Vision 4 je program financiranja TV in radijskih programov, ki se financira iz sklada za radiodifuzijo in obsega 7 % letnih neto prihodkov od TV licenčnin. Podpira visokokakovostne oddaje o irski kulturi, dediščini in izkustvu, lokalno in skupnostno radiodifuzijo ter programe za izboljšanje pismenosti odraslih.

Arhivska shema financira arhiviranje programskega gradiva in zagotavlja subvencije za razvoj arhivske kulture. Na ta način sledi svojemu osnovnemu namenu: prispevati k ohranjanju irske radijske in TV dediščine.

Kanadsko-irska spodbuda za skupni razvoj je rezultat sodelovanja med Kanadskim medijskim skladom (Canada Media Fund – CMF) in BAI. Financira skupen razvoj AV projektov producentov iz Kanade in Irske.

4.4.5. Davčne spodbude

Irska ima skupaj s Francijo, Nemčijo in Islandijo dolgo tradicijo davčnih spodbud.¹⁴⁹ Eden od najbolj konkurenčnih davkov na dohodek pravnih oseb na svetu (12,5 %) je osnova zelo ugodnega davčnega sistema,¹⁵⁰ v katerem tudi mehanizmi, ki niso primarno namenjeni AV producentom, pozitivno vplivajo na sektor (denimo davčna olajšava za raziskave in razvoj ter režim upravljanja z intelektualno lastnino, ki zagotavlja davčni odpis za široko opredeljeno pridobivanje intelektualne lastnine in ničelno stopnjo DDV za filmske produkcije, kadar se izvažajo izvorni negativ filma). Davčne spodbude se izvajajo prek splošnega nacionalnega proračuna.

Že leta uveljavljeno irsko spodbudo za filmsko in TV produkcijo (t. i. tax shelter v 481. členu konsolidiranega zakona o davkih) je 1. januarja 2015 nadomestila davčna olajšava.¹⁵¹ Ta je sledila vrsti predhodnih sprememb davčnih spodbud, ki so veljale od 80. let (t. i. tax shelter v 481. členu od leta 1997, davčna olajšava v 35. členu od leta 1987 in shema za širitev poslovanja, vzpostavljena leta 1984).

Davčna olajšava produkcijskemu podjetju omogoča, da od svojega davka na dohodek pravne osebe odbije 32–37 %¹⁵² upravičenih stroškov produkcije (vsi igralci in ekipa, ki delajo na Irskem, vse blago in storitve,

146 <https://www.bai.ie/en/>

147 www.irishstatutebook.ie/eli/2009/act/18/enacted/en/html

148 <https://www.bai.ie/en/broadcasting/funding-development-3/>

149 Milla idr. (2016), str. 70, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

150 <https://www.idaireland.com/invest-in-ireland/ireland-corporate-tax>

151 Milla idr. (2016), str. 74, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

152 Dodatne olajšave so na voljo v manj razvitih regijah, ki prejemajo pomoč, in sicer 5 % dodatnih davčnih olajšav v letih 2019, 2020 in 2021, 3 % v letu 2022 in 2 % v letu 2023.

pridobljeno/e na Irskem, ter stroški postprodukcije) do največ 80 % celotnega proračuna produkcije ali do 70 mio EUR na projekt. Projekti z upravičenimi stroški, nižjimi od 125.000 EUR, ali s skupnimi produkcijskimi stroški, nižjimi od 250.000 EUR, ne morejo zaprositi za spodbudo, ki jo omogoča omenjeni 481. člen.

Leta 2014 je bila odgovornost za upravljanje sheme iz 481. člena prenesena na irski vladni oddelek za davke in carino. Ministrstvo za umetnosti je ostalo pristojno za kulturni test.

Davčna spodbuda velja za celovečerne filme, TV igrani program, animirane filme in kreativne dokumentarne filme, če so opravili kulturni test. Projekt mora prispevati k promociji irske kulture.

Sprememba in preoblikovanje sheme leta 2015 v preglednejši davčni dobropis sta koristila različnim AV zvrstem in močno zvišala število upravičenih projektov. Leta 2019 so uvedli nadaljnje spremembe pri upravljanju davčne olajšave iz 481. člena. Poleg podaljšanja olajšave do 31. decembra 2024 so vpeljali še Regional Uplift, ki zagotavlja spodbudo produkcijam na območjih, opredeljenih kot »regije, ki prejemajo pomoč«.

4.4.6. Naložbene obveznosti in dajatve

Na Irskem trenutno ni industrijskih dajatev za financiranje filmov.

V bližnji prihodnosti v okviru prenosa AVMS direktive predvidevajo uvedbo dajatve za domače in tuje ponudnike AVMS (tako ponudnike VOD kot izdajatelje TV programov), s katero nameravajo financirati komisijo za medije in podpreti AV študentske sheme. A sprejeli jo bodo šele, ko komisija za medije oceni njeno izvedljivost. Podobno kot v primeru vsebinskih kvot dajatev ne bo veljala za digitalne platforme, ki ne izpolnjujejo meril za ponudnike AVMS, ali za ponudnike AVMS z majhnim številom gledalcev/majhnim prometom.

V času priprave tega poročila je predlog v zakonodajnem postopku. Končna rešitev torej še ni znana, vsekakor pa bodo potrebna pojasnila glede določitev sistema zaračunavanja in vprašanj, vezanih na različne jurisdikcije in pomanjkanje konkretnih mehanizmov v direktivi, ki ponudnike storitev zavezuje k zagotavljanju finančnih informacij regulativnim organom, ki upravljajo dajatev.¹⁵³ Potrebna bo precejšnja stopnja sodelovanja med državami članicami, da bi se izognili podvajanju pri ureditvi zaračunavanja in zagotovili sprejetje splošno usklajenih pristopov k izračunavanju dajatev in prihodkov.

Ocenjujejo, da bo novi ukrep irskemu neodvisnemu produkcijskemu sektorju v 5 letih zagotovil sredstva v višini 26–125 mio EUR.¹⁵⁴

¹⁵³ Komorowski, Marlen idr. (2021), str. 18-19, glej zgoraj za celotno navedbo vira.

¹⁵⁴ Prav tam, str. 17.

4.4.7. Drugi instrumenti in pomembni dejavniki

4.4.7.1. Logistična podpora in infrastruktura za snemanje

Na Irskem so številni vrhunski filmski studii in postproduksijska podjetja. Na vseh večjih snemalnih lokacijah so lokalni filmski uradi, ki producentom nudijo logistično in administrativno podporo. Vse informacije so zlahka dosegljive prek interaktivnega zemljevida infrastrukture, vključno s ključnimi snemalnimi lokacijami, glavnimi studii in lokalnimi pisarnami.¹⁵⁵

Vlada ponuja tudi kapitalsko podporo pri izboljšanju in zaščiti delovnih prostorov umetnikov. V letu 2019 je ministrstvo za kulturo začelo izvajati novo shemo kapitalskih naložb v višini 4,7 mio EUR za umetniške in kulturne centre.¹⁵⁶

4.4.7.2. Nadzor industrije

Usmerjevalna skupina od leta 2018 učinkovito nadzoruje izvajanje akcijskega načrta za AV področje. V njej sodelujejo predstavniki naslednjih ministrstev in agencij, vključenih v AV industrijo:

- ministrstvo za turizem, kulturo, umetnost, gelsko govoreče regije, šport in medije;
- ministrstvo za finance;
- ministrstvo za visokošolsko in nadaljnje izobraževanje, raziskave, inovacije in znanost;
- ministrstvo za podjetništvo, trgovino in zaposlovanje;
- davčni in carinski organi;
- Screen Ireland;
- nacionalni organ za radiodifuzijo BAI;
- IDA Irška;
- Enterprise Ireland.

4.4.7.3. Distribucijska in promocijska podpora

Screen Ireland ponuja tudi podporo za

- distribucijo: v višini 90 % celotnega proračuna za distribucijo, vendar največ 75.000 EUR;
- neposredno distribucijo: v višini 80 % celotnega proračuna za distribucijo, vendar največ 15.000 EUR;
- oglaševanje in promocijo: največ 5.000 EUR.

Distribucijska podpora¹⁵⁷ krije stroške oglaševanja in promocije izbranih filmov na irskem trgu, kot so stroški zakupa medijskega prostora (TV, tisk, radio, zunanje površine, splet); stroški oglaševanja (medijske projekcije, obiski talentov, festivali na Irskem); honorarji agencij za odnose z javnostmi; stroški promocije (oblikovanje in montaža napovednika, spletno mesto, testne in posebne predpremierne projekcije, posebne promocije, proizvodnja in distribucija promocijskih izdelkov). Ne krije pa: ustvarjalnih

¹⁵⁵ Prav tam, str. 17.

¹⁵⁶ Ministrstvo za turizem, dediščino in gelsko govoreče regije (2021), Audiovisual Action Plan, str. 33, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

¹⁵⁷ <https://www.screenireland.ie/funding/distribution-loans/distribution-support/>

in produkcijskih stroškov za oblikovanje ključnih podob, plakatov, tiskanih in/ali radijskih in/ali TV oglasov, medijskega gradiva; stroškov izdelave DCP za film ali napovednik, prijave za starostno klasifikacijo, tržne raziskave; stroškov pošiljanja, sledenja in stroškov pristojbine za virtualno kopijo (Virtual Print Fee).

Distribucijska podpora se dodeli na podlagi izbirnega postopka in v obliki posojil z omejenim nadomestilom, ki jih je mogoče odplačati iz deleža prihodkov od prodaje filma. Ta posojila je treba vrniti, ko se povrnejo stroški distributerja in provizija, ki je bila vnaprej dogovorjena s Screen Ireland.

Neposredna distribucija¹⁵⁸ krije stroške predvjalne kopije; oblikovanja in izdelave napovednika; produkcijo ključnih podob, plakatov in oglaševanja; klasifikacije vsebine, zakupa medijskega prostora ter trženja, oglaševanja in promocije.

Oglaševalska in promocijska podpora¹⁵⁹ se dodeljuje selektivno in je nepovratna.

4.4.7.4. Podpora združenjem

Screen Ireland zagotavlja subvencije industrijskim in strokovnim združenjem, npr. nacionalnim združenjem scenaristov, režiserjev in producentov za kritje njihovih operativnih stroškov.

4.4.7.5. Dodatne sheme za TV drame

V skladu z že omenjenim akcijskim načrtom ima znotraj AV sektorja TV igrani program velik potencial za rast in zaposlovanje. Na letnem nivoju naj bi po ocenah naložba 10 mio EUR v financiranje TV serij ustvarila do 50 mio EUR koprodukcijskih izdatkov na Irskem. Za leto 2020 je Screen Ireland prejel dodatne 3 mio EUR za naložbe v visokokakovostne TV serije. V okviru spodbud za delovna mesta so napovedali še dodatna 2 mio EUR, ki bosta na voljo v shemi Sound & Vision 4, medtem ko je BAI dramskim projektom dodelil več kot 2,5 mio EUR.¹⁶⁰

4.4.7.6. Nova davčna spodbuda za industrijo digitalnih iger

Sinergije številnih majhnih neodvisnih podjetij za igre v različnih regijah in v sektorju animacije lahko prispevajo k promociji igričarske industrije po vsej državi. Dodatno priložnost za rast podjetij v različnih regijah omogoča nov dejavnik, nastal kot posledica pandemije – delo na daljavo.¹⁶¹

158 <https://www.screenireland.ie/funding/distribution-loans/direct-distribution/>

159 <https://www.screenireland.ie/funding/distribution-loans/publicity-support-fund/>

160 Ministrstvo za kulturo, dediščino in gelsko govorče regije (2021), Audiovisual Action Plan, str. 15–16, gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

161 Prav tam, str. 19.

4.5. LITVA

4.5.1. Poudarki in dobre prakse

- Litvi je v nekaj letih uspelo okrepiti svojo prej skromno AV produkcijo in spremeniti svojo podobo doma in v mednarodnem okolju.
- Filmska skupnost je zelo glasno zagovarjala svoje interese in tako pomembno prispevala k uspešnim upravljaljskim reformam sektorja v smeri večje neodvisnosti od države.
- Litva je zgled, kako je mogoče davčne, pravne in upravljaljske reforme spodbujati s strateškimi in skupnimi prizadevanji vseh deležnikov. Če reforme služijo le določenim interesom, je manj verjetno, da bodo prispevale k splošni revitalizaciji nacionalnega AV sektorja.
- Podjetniška razsežnost filmskega ustvarjanja je bistvena za rast filmske industrije in ne ovira kulturno-umetniških vidikov AV sektorja.
- Pametna shema davčnih spodbud ima lahko v času krize nenačrtovane pozitivne učinke.

4.5.2. Politični in upravljaljski okvir

Institucije, ki oblikujejo in izvajajo litovsko filmsko politiko, so ministrstvo za kulturo, svet za filmsko politiko in nacionalni filmski center (LFC).

Svet za filmsko politiko je kolegijska in svetovalna institucija v okviru kulturnega ministrstva, ki deluje na prostovoljni osnovi in posreduje predloge za krepitev litovske kinematografije, državnega financiranja in razvojnih programov ter za ohranjanje filmske dediščine, sodeluje pa tudi pri pripravi ali izboljšanju pravnih aktov, ki urejajo filmsko področje.

LFC je državna ustanova, osnovana v okviru kulturnega ministrstva, njegove glavne naloge pa so s spremembo zakona o filmu iz leta 2011:

- sodelovanje pri oblikovanju državne filmske politike;
- izvajanje državne filmske politike;
- organizacija razpisov za državno financiranje filmskih projektov;
- dodelitev državnih sredstev za filmske projekte;
- svetovanje filmskim producentom pri pripravi filmskih projektov;
- izvajanje nadzora nad uporabo državnih sredstev in poročanje o tem;
- upravljanje filmskega registra;
- označevanje filmov (primerne starostne kategorije gledalcev).

Za AV sektor je pomemben tudi zakon o javnem informiranju, saj je eden od zakonov, s katerimi se revidirana AVMS direktiva prenaša v litovsko nacionalno zakonodajo. Do konca leta 2020 je začelo veljati več sprememb, s katerimi so AVMS direktivo prenesli v pravni red.¹⁶²

4.5.2.1. Sektorsko upravljanje

Litovski AV okvir je zaznamoval čas Sovjetske zveze in »številne politične spremembe, ki so neposredno vplivale na razvoj filmskega ustvarjanja«. ¹⁶³ Z neodvisnostjo države je bilo treba na novo izumiti celoten koncept »nacionalne kinematografije« in kar precej let so potrebovali, da so filmske politike prilagodili spremenjenemu okolju. ¹⁶⁴ V zadnjem desetletju je prišlo do preboja litovske kinematografije; najprej na nacionalni ravni, kjer so beležili blagajniške rekorde, nato tudi na mednarodni, saj je vse več filmov pritegnilo tuje občinstvo in filmske kritike. ¹⁶⁵

Avtorji to »renesanso« litovskega filma pripisujejo spremenjenemu modelu upravljanja z več neodvisnosti in spodbud. Z ustanovitvijo LFC (2012) se je odgovornost za sektor decentralizirala, odnosi z industrijo pa so se izboljšali. Drug pomemben korak je bila davčna olajšava za pravne osebe (2014), ki je privabila zasebne vlagatelje, da so prispevali do 20 % proračuna za produkcijo filmov, financiranih v Litvi.

Nacionalna filmska skupnost je pomembno prispevala k postopnemu opuščanju državne podpore kot sistema socialnega varstva in k sprejetju zamisli, da je treba javni denar obravnavati kot naložbo v filmski sektor, zlasti za spodbujanje njegove konkurenčnosti. ¹⁶⁶

Po teh dveh mejnikih se je produkcija domačih filmov v Litvi glede na obdobje 2009–11 povečala za skoraj 50 %. ¹⁶⁷

4.5.2.2. Poklicna združenja

Med najvidnejšimi AV strokovnimi združenji in pobudami, ki zagovarjajo interese filmskih producentov in filmskih strokovnjakov, so:

- Zveza litovskih filmskih ustvarjalcev;
- Združenje neodvisnih producentov Litve;
- Zavezništvo filmskih avtorjev;
- Združenje kinematografov;
- Litovsko združenje filmskih snemalcev;
- Združenje filmske industrije.

162 EAO (2021), Revised AVMSD tracking table, 27. julij 2021, <https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/avmsd-tracking>

163 Gilaitis, Aleksas (2019), 'Where are/were films in Lithuania?', *Studies in Eastern European Cinema*, <https://doi.org/10.1080/2040350X.2019.1708047>, str. 1.

164 Prav tam, str. 11.

165 Mitkus, Tomas in Vaida Nedzinskaite-Mitke (2017), 'Promoting competitiveness in creative industries: changes and trends of Lithuanian film industry in 21st century', *Creativity Studies*, 10:1, 14–25, <https://doi.org/10.3846/23450479.2016.1207719>, str. 2.

166 Prav tam, str. 3.

167 LFC (2021), <http://www.lkc.lt/en/>

4.5.3. Trg in industrija

Po podatkih LFC je leta 2019 delovalo 57 filmskih produkcijskih podjetij, 10 poklicnih združenj, 3 organizacije, ki ščitijo pravice AV ustvarjalcev in avtorsko pravico na splošno, 1 inkubator AV umetnosti, 3 lokalni filmski uradi, 11 filmskih distributerjev, 28 kinematografov in 17 drugih podjetij, ki zagotavljajo storitve postprodukcije, montaže, kastinga, najema kamer, iskanja snemalnih lokacij, zvočnega snemanja in podnaslavljanja. Domači in tuji filmi so bili predstavljeni na 16 litovskih filmskih festivalih.

T 4: **Litovska filmska industrija 2014–18**; vir: LFC

	2014	2015	2016	2017	2018
Kinoobisk					
Povpr. na prebivalca	1,11	1,13	1,29	1,44	1,53
Skupen (brez festivalov)	3.234.595	3.330.518	3.668.370	4.060.159	4.265.414
Blagajniški izkupiček (v EUR bruto)					
Vsi filmi	14.378.587	15.391.806	17.724.516	20.392.625	22.444.111
Litovski filmi	3.333.829	2.126.232	3.463.809	4.536.088	6.250.538
Povpr. cena kinovstopnice (v EUR)	4,29	4,62	4,83	5,00	5,26
Št. kinematografov	28	28	27	27	26
Tržni delež filmov (v %)					
nacionalnih	23,18	13,81	19,50	21,47	27,90
evropskih	13,90	17,80	8,50	14,00	11,80
ameriških	60,28	65,48	71,50	64,62	58,70
iz drugih držav	2,64	2,91	0,50	0,94	1,60
Skupno št. nacionalnih					
premier	14	10	13	11	21
celovečercer v produkciji	8	11	21	15	28
Skupno št. filmov v distribuciji	261	290	291	309	351

Po neodvisnosti leta 1990 je bila litovska filmska industrija ena najmanjših v Evropi. V prvem desetletju novega tisočletja je nastalo le 20 domačih filmov, v začetku drugega, ko je bil leta 2012 ustanovljen LFC, pa približno 60.

Po uvedbi davčne spodbude za filme so v letih 2014–17 vlagatelji v Litvi zagotovili sredstva za 68 filmov: 22 domačih, 23 koprodukcijskih in 23 tujih. V istem obdobju je bilo v nacionalno filmsko produkcijo skupaj vloženih več kot 8,5 mio EUR, od tega 1 mio EUR (11 %) za domače filme, 2,8 mio EUR (33 %) za koprodukcije in 4,8 mio EUR (56 %) za tuje produkcije. V letu 2020 je bilo od 12 financiranih tujih produkcij 8 skandinavskih (večinoma švedske kriminalne serije).

T 5: **Litovski filmi v produkciji 2009–18**; vir: LFC

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celovečerni	6	4	2	4	11	8	11	21	15	21
Dokumentarni	10	11	9	18	17	18	11	18	5	22
Kratki	9	13	19	1	5	7	9	9	14	7
Animirani	6	4	8	10	7	7	4	10	7	4
Skupaj	31	32	38	33	40	40	35	58	41	54

4.5.4. Sredstva in subvencije

LCF zagotavlja sredstva za razvoj in produkcijo domačih filmov. Do podpore so upravičeni tudi prvenci. Proračun LCF se je od ustanovitve znatno povečal.

T 6: **Skupni proračun LFC 2015–19 (v EUR)**; vir: LCF

2015	2016	2017	2018	2019
3.073.737	3.519.000	4.619.000	6.423.000	6.431.000

Shema financiranja LCF je selektivna in temelji na kulturnem testu. Glavna merila za izbor so kakovost in izvirnost projekta, izkušnje režiserja in producenta ter finančni vidiki. Sredstva se lahko dodelijo samo pravnim osebam, organizacijam ali poslovnim enotam s sedežem v Republiki Litvi ali drugi državi EGP in ne smejo presegati:

- 90 % proračuna za razvoj filma;
- 50 % proračuna za produkcijo filma;
- 90 % proračuna za produkcijo eksperimentalnega filma;
- 60 % proračuna koprodukcijskega filma;
- 75 % proračuna za koprodukcijo z državami s seznama OECD.

Najvišji znesek subvencije za produkcijo celovečernega igranega filma je 725.000 EUR.

4.5.5. Davčne spodbude

Litovska davčna spodbuda za filmske produkcijske družbe ponuja financiranje do 30 % proračuna, če za snemanje izberejo Litvo, lokalnega donatorja pa motivira možnost zmanjšanja obdavčljivega dohodka zaradi brezplačno dodeljenih sredstev za produkcijo filma. Uzakonjena je bila januarja 2014 kot nov ukrep za spodbujanje lokalne in tuje filmske produkcije. Ureja jo 172. člen litovskega zakona o davku na dohodek pravnih oseb.

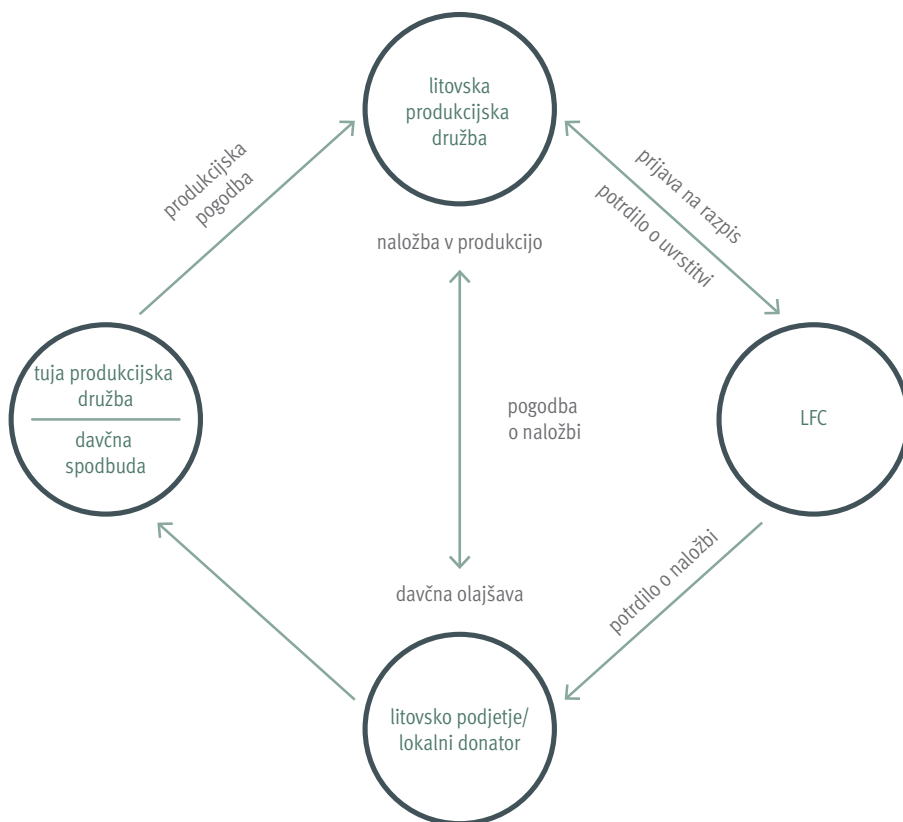
V shemi spodbud sodelujejo: tuja produkcijska družba, litovska produkcijska družba, lokalni donator, ki zagotavlja finančno podporo filmu, in LFC, ki shemo upravlja. Producenti se lahko prijavijo kadar koli med letom. Ker lahko vlogo oddajo le lokalna podjetja, morajo tuji filmski ustvarjalci, če jih zanima

spodbuda, sodelovati z lokalnimi produkcijskimi podjetji. Lokalna podjetja prevzamejo tudi odgovornost za iskanje lokalnega donatorja, ki je pripravljen vložiti do 30 % proračuna produkcije v zameno za nižji davek na dohodek pravnih oseb.

Tudi v pandemičnem letu 2020 se je število filmskih projektov in naložb produkcijskih podjetij v okviru litovske sheme davčnih spodbud za filme znatno povečalo. LCF poroča, da so leta 2020 filmski producenti za filmsko produkcijo v okviru te sheme prejeli 11,3 mio EUR. Mednarodni filmski producenti so v Litvi porabili skoraj 27 mio EUR, leto prej pa 15 mio EUR. V samo enem letu se je število financiranih filmov skoraj podvojilo. V letu 2020 je financiranje prejelo 58 novih filmov: 37 domačih, 9 koprodukcij in 12 tujih produkcij.¹⁶⁸

Davčna spodbuda je priljubljena tudi med domačimi filmskimi producenti. Od njene uvedbe leta 2014 so domači filmi prejeli 5,9 mio EUR naložb. Skoraj polovica (2,5 mio EUR) je bila vložena leta 2020, ko so pristopili številni (49) novi vlagatelji, ki sheme še niso uporabljali. Porast je mogoče pripisati povečanju spodbude z 20 na 30 % v letu 2019 in tudi pandemiji covid-19, ko so podjetja iskala načine, kako ohraniti čim več dobička.¹⁶⁹

P 29: Vizualizacija litovske sheme davčnih spodbud; vir: LFC

168 LFC (2021), 2020 the year of the pandemic – the most successful for the Film Tax Incentive, 25. januar 2021. <http://www.lkc.lt/en/2021/01/2020-the-year-of-the-pandemic-the-most-successful-for-the-film-tax-incentive/>

169 Prav tam.

4.5.6. Naložbene obveznosti in dajatve

V Litvi ne obstajajo/niso predvidene naložbene obveznosti ali dajatve.

4.5.7. Drugi instrumenti in pomembni dejavniki

4.5.7.1. Logistična podpora in snemalna infrastruktura

Filmski grozd Vilnius poleg Inkubatorja AV industrije (AMII) s studii in postprodukcijskimi zmogljivostmi ponuja tudi širok nabor filmskih, animacijskih in TV produkcijskih storitev v vseh fazah produkcije. Med drugim izvaja projekte, ki jih delno financirajo skladi EU in litovska agencija za podporo podjetjem.

Produkcija kratkih filmov je v domeni litovske agencije za kratke filme Lithuanian Shorts, neprofitne večnamenske organizacije, ustanovljene leta 2012, ki skrbi za sistematično in usklajeno predstavitev ter promocijo litovskih kratkih filmov na nacionalni in mednarodni ravni.

Filmska urada v Vilni in Kaunasu, platforma za lokacije v Klaipedi ter lokalni filmski uradi na glavnih snemalnih lokacijah so zadolženi za promocijo, zagotavljajo pa tudi informacije, pomoč, posredovanje med lokalnimi oblastmi in filmskimi ustvarjalci, iskanje in upravljanje lokacij ter pridobivanje dovoljenj.

4.5.7.2. Vozlišča za nove oblike AV ustvarjanja

AMII¹⁷⁰ je ustvarjalna in tehnična baza Fakultete za gledališče in film na Litovski akademiji za glasbo in gledališče v Vilni, ki mladim predstavnikom filmske industrije pomaga pridobivati poglobljeno teoretično in praktično znanje na področju profesionalne kinematografije. Danes je AMII največji izobraževalni center AV industrije v baltskih državah.

---

¹⁷⁰ <http://amiincubator.com/#about>

4.6. LUKSEMBURG

4.6.1. Poudarki in dobre prakse

- Luksemburg ima zelo dobro razvit medijski trg s številnimi svetovnimi medijskimi podjetji.
- Od konca 90. let izvaja ugodne zakonske ukrepe in različne mehanizme za podporo in spodbujanje AV produkcije.
- Luksemburg se zaradi svoje velikosti zanaša predvsem na koprodukcije. Nizke zahteve in specializirani skladi, namenjeni čezmejnemu partnerstvu, so privabili koprodukcije z vsega sveta.
- Proaktivni vladni ukrepi so vplivali na usposobljenost nacionalne produkcijske industrije in tehnične infrastrukture. Lokalni producenti, talenti in ekipe so z delom na mednarodnih projektih pridobili izkušnje. Čeprav Luksemburg ni imel filmske tradicije, se je nacionalna produkcija okrepila in mednarodno uveljavila.
- Zaradi uspeha filmske produkcije je luksemburška vlada sprejela tudi ukrepe za spodbujanje razvoja TV formatov, animacije in razširjene resničnosti.

4.6.2. Politični in upravljavski okvir

Luksemburg je eno od središč EU za ustanavljanje TV kanalov, namenjenih drugim državam, saj privablja številna radiodifuzna podjetja zaradi svojega zakonodajnega okolja, katerega glavne značilnosti so:

- preprosti in hitri postopki izdaje dovoljenj, ki jih je mogoče izpeljati v angleščini;
- nizki stroški vzpostavitve/letne pristojbine (pavšalna pristojbina je namenjena samo kritju upravnih stroškov AV regulatorja ALIA);
- nobenih dodatnih predpisov poleg minimalnih, ki jih določa AVMS direktiva;
- nobenih zahtev glede jezika ali lokalnih proizvodnih kvot;
- največja prilagodljivost pri oglaševanju;
- proste kategorizacije programov.

Podjetja sodijo v pristojnost Velikega vojvodstva Luksemburg, že če imajo sedež v Luksemburgu in tam sprejemajo uredniške odločitve, kot pač določa AVMS direktiva. To pomeni, da je lahko veliko drugih, podpornih in zalednih funkcij v ciljni državi. Leta 2020 je bila od skupno 152 linearnih storitev (TV), ki spadajo pod jurisdikcijo Luksemburga,¹⁷¹ večina, tj. 128¹⁷² (84,21 %), namenjenih nedomačim trgov. Določene storitve (leta 2020 skupaj 22) z licenco v Luksemburgu imajo sedež zunaj EU/EGP v državah, kot so Japonska, Ukrajina ali Rusija, vendar spadajo pod jurisdikcijo Luksemburga zaradi uporabe njegove satelitske povezave.

¹⁷¹ L'Autorité luxembourgeoise indépendante de l'audiovisuel (ALIA), Annual Report 2020, str. 46–51.

¹⁷² Schneeberger, Agnes (2021), Audiovisual media services in Europe: Supply figures and AVMSD jurisdiction claims – 2020. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 23.

4.6.2.1. Sektorsko upravljanje

Filmski sklad v Luksemburgu (FFL) je javni organ, ustanovljen leta 1990, ki ga nadzorujeta minister, pristojen za AV sektor, in minister, pristojen za kulturo. Izvaja splošno politiko podpore AV produkcijam. FFL se financira iz državnega proračuna, v manjšem obsegu pa tudi iz nadomestil, ki jih zaračunava za svoje storitve, in zunanjih sredstev iz morebitnih donacij. Poslanstvo FFL je med drugim promocija kinematografskih in AV del, razširjanje in kroženje nacionalnih filmov v Luksemburgu in tujini ter dodeljevanje subvencij v obliki finančnih pomoči, donacij in povračil.

Pri razvoju sektorja FFL tesno sodeluje s predstavniki AV industrije (gl. 4.6.2.2). Člani njegove izbirne komisije so neodvisni svetovalci in predstavniki industrije.

4.6.2.2. Poklicna združenja

Deluje več AV strokovnih združenj in pobud, ki tesno sodelujejo s FFL pri razvoju sektorja:

- Luksemburško združenje producentov (ULPA);
- Luksemburško združenje scenaristov in filmskih režiserjev (LARS);
- Zveza poklicnih združenj za animacijo in virtualno podobo (FMAIV), ki združuje producente, tehnike in umetnike, zaposlene na področju animacije, videoiger in novih slikovnih tehnologij v Luksemburgu;
- Luksemburško združenje filmskih tehnikov (ALTA).

4.6.3. Trg in industrija

Medijski trg je glede na velikost države izjemno bogat in zelo dobro razvit, saj gosti sedeže številnih svetovnih medijskih in satelitskih podjetij. Poslovni ekosistem obsega storitve radiodifuzije, glavne satelitske akterje, ki zagotavljajo storitve oddajanja, tehnične akterje, kot je Broadcasting Center Europe, ki zagotavlja vse potrebne storitve tehnične podpore, zlasti povezovanja s ciljnimi občinstvi, izkušene menedžerje in svetovalne storitve. Poleg tega ima Luksemburg središčno geografsko lego in dobro dostopnost, kar pomeni, da kvalificirane delovne sile (tudi iz okoliških držav, kot so Francija, Belgija, Nizozemska) ni težko pridobiti.¹⁷³

Čeprav Veliko vojvodstvo nima dolge in bogate tradicije nacionalne kinematografije, je v zadnjih letih našlo svoje mesto v mednarodni filmski industriji.¹⁷⁴ Prvi domači filmi so bili nizkoprorračunski erotični filmi 60. let, delo francoskih filmarjev, ki so zaobšli davčne in cenzurne zakone svoje države. Sčasoma je Luksemburg začel privabljalati tudi druge nizko- in srednjeporračunske (večinoma francoske in belgijske) produkcije ali produkcije, ki so iskale pristno okolje »stare Evrope«.¹⁷⁵ V 80. letih je luksemburška filmska

173 NautaDutilh (2019), Brexit and broadcasting: Luxembourg as the ideal gateway to provide audiovisual media services throughout the EU (without a major impact on operations in the UK!), 22. januar 2019, [https://www.e-nautadutilh.com/95/3536/landing-pages/brexit-and-broadcasting--luxembourg-as-the-ideal-gateway-to-provide-audiovisual-media-services-throughout-the-eu-\(without-major-impact-on-operations-in-the-uk\).asp?sid=0d4367f0-1646-4015-b163-d41e68c6197b](https://www.e-nautadutilh.com/95/3536/landing-pages/brexit-and-broadcasting--luxembourg-as-the-ideal-gateway-to-provide-audiovisual-media-services-throughout-the-eu-(without-major-impact-on-operations-in-the-uk).asp?sid=0d4367f0-1646-4015-b163-d41e68c6197b)

174 Luksemburška vlada (2020), <https://luxembourg.public.lu/en/invest/key-sectors/audiovisual-production.html>

175 Vampirjeva senca (Shadow of the Vampire, 2000), eden od največjih filmov, posnetih v Luksemburgu.

industrija po zaslugi nekaterih novih imen na domači produkcijski sceni začela pridobivati zagon. Zaradi uspeha več domačih produkcij se je luksemburška vlada odločila podpreti ta novi vidik gospodarstva. Njene znatne naložbe in številne, že v zgodnjih 90. letih sprejete sheme javne podpore razvoju AV produkcije (vključno z ustanovitvijo FFL)¹⁷⁶ so omogočile postopno profesionalizacijo luksemburških produkcijskih struktur, številna inovativna podjetja pa je pritegnila tudi navzočnost dveh AV velikanov – skupin RTL in SES. Zaradi vsega omenjenega se je kinematografski sektor v Luksemburgu v 90. letih hitro razvijal.¹⁷⁷

Ker domači trg za celovečerne filme ni dobičkonosen, se večina nacionalnih družb osredotoča na koprodukcije s podjetji z vsega sveta. Luksemburški igralci, režiserji, producenti in tehniki so se naučili, kako si odrezati kos pogače in kako se uveljaviti, kar dokazuje vse več luksemburških filmov na velikih mednarodnih filmskih festivalih.¹⁷⁸ Število produkcijskih podjetij je eksponentno naraščalo; trenutno je 27 produkcijskih ter 9 za postprodukcijo in zvok. Kar se je začelo kot gospodarska spodbuda, ima tudi kulturni učinek: filmi, posneti v luksemburščini, so začeli privabljati domače občinstvo.¹⁷⁹

FFL močno spodbuja koprodukcije in zanje ponuja več skrbno prilagojenih in usklajenih spodbud.¹⁸⁰ Poleg shem financiranja je država ustvarila druge ugodne pogoje za koprodukcijo: ni zahtev glede porabe ali snemanja v državi, ni zahtev glede državljanstva talentov, igralcev in ekipe ali glede avtorske pravice (in kako je povezana z državo) ter ni zahtev glede jezika scenarija/snemanja.

Iz podatkov FFL za leto 2019 je razvidno, da je od 35 projektov, podprtih v fazi produkcije, imelo le 11 projektov luksemburškega režiserja. Podobno so manj kot polovico projektov, ki so jim dodelili pomoč za scenarij in razvoj, napisali scenaristi iz Luksemburga.¹⁸¹

Po drugi strani pa celoten sistem financiranja produkcije, ki ga upravlja FFL, temelji le na eni možnosti. In čeprav so ga izboljšali vse od davčne spodbude do finančne pomoči v obliki predplačil, je to še vedno edini mehanizem, ki je na voljo ob vse večjem povpraševanju. Domači producenti trdijo, da je zgornja meja financiranja dosežena, saj je Luksemburg majhen trg in nima naložbenih partnerjev, kakršne poznajo druge države, npr. TV hiše ali distributerje.¹⁸² Zato predlagajo razvoj dopolnilnih sistemov v povezavi s tveganim kapitalom.¹⁸³

V Luksemburgu je, kot smo že omenili, veliko izdajateljev TV programov. Nastajajo številne AV produkcije, ki pa večinoma niso namenjene domačemu občinstvu. Zato sta leta 2014 RTL Télé Lëtzebuerg (kanal, ki oddaja predvsem v luksemburškem jeziku) in FFL objavila razpis za TV koncepte in formate, namenjen izključno luksemburškim avtorjem. Javni medij, ki sicer nima formalne obveznosti vlaganja v neodvisno produkcijo, je tako izpolnil svoje poslanstvo na način, ki samostojno ne bi uspel.

176 <https://filmfund.gouvernement.lu/en.html>

177 V obdobju 1899–1989 je bilo posnetih približno 110 filmov vseh zvrsti (dokumentarni, celovečerni, kratki), v letih 1990–99 pa 120. Prvi 100-odstotno luksemburški celovečerni film je Hochzäitsnuecht (1992) režiserja Pola Cruchtena, predstavljen na festivalu v Cannesu.

178 Luksemburško predsedstvo Sveta Evropske unije (2005), https://web.archive.org/web/20100421235925/http://www.eu2005.lu/en/savoir_lux/culture/pays_cine/index.php

179 Film Klub brezposelnih (Unemployment Club) režiserja Andyja Bauscha je na primer leta 2002 zabeležil več kot 40.000 kinogledalcev, tj. skoraj 10 % celotnega prebivalstva.

180 Nizozemsko-luksemburško-britanska koprodukcija Marionette (2020), ki so jo snemali na Škotskem in v Luksemburgu, je na primer lahko izkoristila britanski davčni dobropis, nizozemsko denarno povračilo in luksemburško spodbudo.

181 Letno poročilo FFL za leto 2019, <http://www.filmfund.lu/t/documents/annual-reports-balance-sheets>

182 Kot je že pojasnjeno, je velika večina izdajateljev TV programov z licenco v Luksemburgu namenjena drugim državam.

183 Cineuropa (2016), <https://cineuropa.org/en/newsdetail/312232/>

Razpis je naletel na izjemen odziv; prijavljenih je bilo 45 projektov, izbrana pa je bila serija izvirnih dokumentarcev *routwäissgro*, ki jih je ustvarila skupina 13 neodvisnih režiserjev iz Luksemburga in ponujajo svež pogled na tamkajšnjo družbo. RTL Télé Lëtzebuerg in FFL sta zaradi ugodnega odziva javnosti sodelovanje razširila na otroški program, v katerem so predstavljene animirane serije, ki so jih za mednarodni trg ustvarili luksemburški studii, in na priljubljeno detektivsko serijo *Capitani*, posneto v luksemburščini in dostopno tudi na Netflixu.

FFL je podpisal tudi partnerski sporazum z belgijskim skladom FWB-RTBF za koprodukcijo serij. Leta 2019 je finančno sodeloval pri dveh projektih: *Unit 42* in *Unseen*.

Najnovejši obliki, ki sta v Luksemburgu dobili zagon in podporo, sta animacija in virtualna podoba, ki nastajata s specializiranimi producenti in studii ter na podlagi strokovnega študija animacije, ki ga ponujata visokošolski ustanovi v državi.

4.6.4. Sredstva in subvencije

4.6.4.1. Nacionalna podpora AV produkciji (AFS)

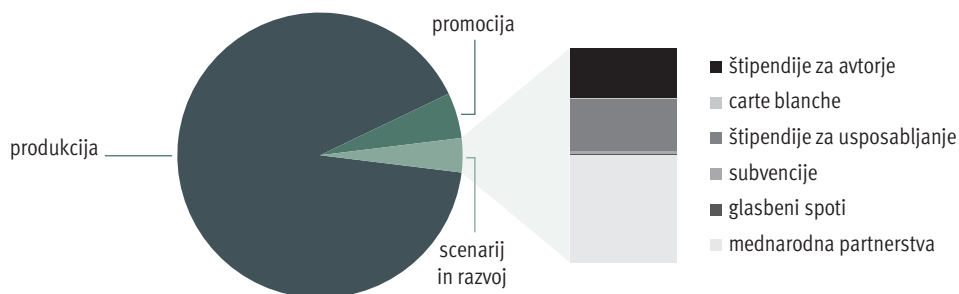
FFL trenutno ponuja le en mehanizem podpore AV produkciji: t. i. nacionalno podporo za AV produkcijo (AFS).

AFS je selektivna shema, ki producentom zagotavlja diskrecijska posojila za podporo ustvarjanju (pomoč pri pisanju scenarijev in razvoju kinematografskih ali AV projektov) in (ko)produkciji kinematografskih in AV del. Selektivna finančna pomoč je načeloma vračljiva in kapitalizirana z namenom ponovnega vlaganja v prihodnje projekte upravičenega podjetja.

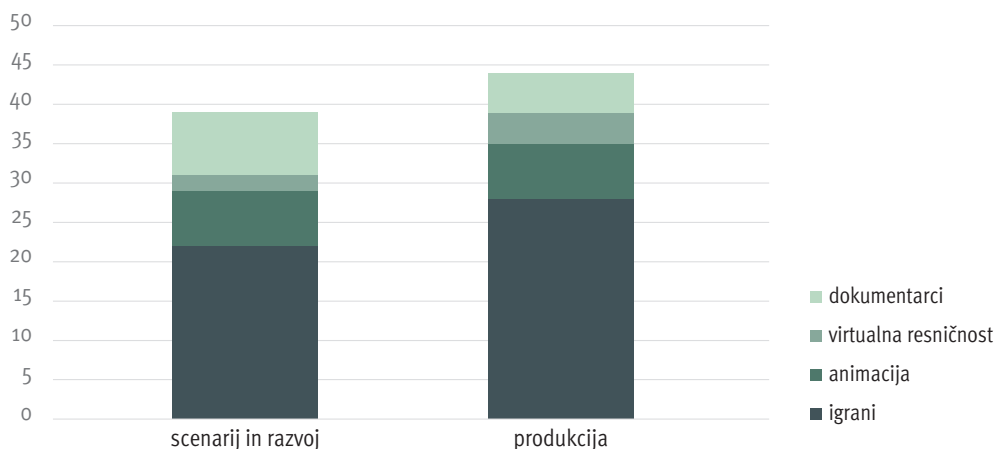
Upravičenci do sheme so podjetja, ki imajo sedež in plačujejo davke v Luksemburgu. Poleg tega je pogoj, da je njihova glavna dejavnost dejansko produkcija AV del. Upravičena dela so celovečerni igrani, animirani in dokumentarni filmi, serije omenjenih zvrsti ter kratki animirani filmi, transmedijski in XR projekti. Namenjena so lahko kinematografom, TV, spletu in/ali drugim zaslonom (pametni telefon, oprema za navidezno resničnost itd.).

Prijave oceni izbirna komisija na podlagi umetniških, kulturnih in tudi ekonomskih meril, pri čemer upošteva potencial projekta za distribucijo, razširjanje in eksploatacijo ter načrtovano strategijo trženja, vsebino projekta in ciljno občinstvo (festivali, eksploatacija, distribucija). Gospodarski učinek dela se oceni in kvantificira z uporabo točkovnega sistema, kar vpliva na izračun dodeljenega zneska. Znesek pomoči je odvisen tudi od žanra ali zvrsti (igrani, dokumentarni, animirani film itd.) ter od števila in funkcije luksemburških državljanov ali rezidentov, ki sodelujejo pri produkciji. Prosilec mora prispevati vsaj 10 % skupnih stroškov produkcije.

P 30: Dodeljena podpora FFL 2019 (po dejavnostih); vir: FFL

P 31: Razdelitev AFS (po zvrsteh); vir: FFL

Luksemburg si želi mednarodno vlogo še utrditi s spremenjeno shemo financiranja (producenti so tako nagrajeni za zaposlovanje tehnikov in igralcev ter snemanje in vlaganje v lokalno gospodarstvo). Ker pa v državo prihaja vse več projektov, je postalo jasno, da potrebuje sistem, ki bi omogočil več produkcij z manjšo državno podporo. V okviru predvidenega sistema (podobno kot pri gospodarskih skladih v sosednji Belgiji) bodo denar za produkcijo morali porabiti v lokalni AV industriji.¹⁸⁴

4.6.4.2. Drugi mehanizmi in nepovratna sredstva

Poleg AFS podeljuje FFL tudi naslednje manjše donacije:

- Štípendije. Nepovratna pomoč za usposabljanje strokovnjakov, ki delujejo v luksemburškem AV sektorju: igralcev, avtorjev in/ali scenaristov, režiserjev, tehnikov, animatorjev, producentov, ki so dokazano povezani z nacionalnim AV sektorjem in/ali sektorjem kulturne produkcije. FFL krije stroške

¹⁸⁴ KFTV (2021), Luxembourg, <https://www.kftv.com/country/luxembourg/guide/production-guide>

prijavnine, potne stroške in delno stroške nastanitve.

- Pomoč za avtorje. Nepovratna subvencija, namenjena pisanju prve različice scenarija celovečernega ali animiranega filma ali podrobnega koncepta celovečernega dokumentarnega filma.
- Carte blanche. Nepovratna subvencija, ki v celoti ali delno prispeva k financiranju kinematografskega ali AV dela z nižjim proračunom (z izvirnim, ustvarjalnim in edinstvenim umetniškim pristopom; posnetega v eksperimentalnem, »laboratorijskem« ali inovativnem kontekstu; spodbujanja novih talentov, umetnikov, igralcev, tehnikov).
- Pomoč za glasbene videoposnetke. Podpira videospote luksemburških umetnikov, ki so nastali s sodelovanjem AV strokovnjakov z dokazano povezavo z nacionalnim AV sektorjem.

Nekateri mehanizmi financiranja so usmerjeni v čezmejna mednarodna partnerstva:

- Cineworld. Posebni mehanizem financiranja v okviru programa AFS spodbuja koprodukcije s filmskimi ustvarjalci iz držav z nizko AV produkcijsko zmogljivostjo. Njegov namen je podpreti ambiciozne mednarodne avtorske filmske projekte (pogoj je, da je bilo eno od prejšnjih del režiserja izbrano na mednarodni festival A kategorije) in hkrati spodbuditi luksemburške AV strokovnjake, da presežejo tradicionalna koprodukcijska partnerstva. Delež luksemburškega producenta ne sme biti manjši od 10 % proračuna filma.
- Čezmejna shema skupnega razvoja t. i. Velike regije¹⁸⁵. Shema, vzpostavljena leta 2015, je rezultat sporazuma med tremi nacionalnimi in tremi regionalnimi filmskimi skladi v Beneluxu in Nemčiji. Glavni cilj sta okrepiti čezmejno AV in filmsko sodelovanje ter spodbujati koprodukcije med njenimi člani. Merila za dodelitev sredstev določajo, da morata sodelovati vsaj dva koproducenta in vsak en koproducent mora imeti sedež v državi Velike regije. Do podpore so upravičeni kinematografski in TV celovečerni in srednjemetražni (dokumentarni, animirani, igrani) ter novomedijski (spletni) projekti v francoščini, nemščini ali luksemburščini, ki so namenjeni komercialni kinematografski uporabi ali oddajanju. Projekt mora dokazati, da ima potencial za izvedbo in/ali snemanje v Veliki regiji – prijavitelj mora v prijavnem obrazcu predložiti oceno svojih stroškov v regiji.
- Luksemburško-kanadska spodbuda. Sodelovanje med FFL in Kanadskim medijskim skladom podpira skupen razvoj in koprodukcijo TV del in celovečernih animiranih filmov, usmerjena pa je tudi v sektorja razširjene in virtualne resničnosti, transmedijske projekte ter inovativne tehnologije – področja, ki so v obeh državah še posebej dobro razvita.
- Luksemburško-irski razvojni sklad za filmske ustvarjalke. Kot rezultat sodelovanja med FFL in Screen Ireland ima za cilj zmanjšati razlike med spoloma v filmski industriji in podpreti ženske pri njihovem poklicnem razvoju v AV sektorju. Tudi zato želi hkrati spodbujati in olajšati koprodukcijske priložnosti med državama.

4.6.5. Davčne spodbude

Glavni pravni okvir za javno financiranje v Luksemburgu je zakon o nacionalnem skladu za podporo AV produkciji (FNAV), sprejet 22. septembra 2014,¹⁸⁶ ki bistveno spreminja več kot dve desetletji delujočo shemo podpore AV delom: do začetka veljavnosti FNAV je spodbujanje luksemburškega filmskega sektorja potekalo z davčnim režimom »certifikatov o AV naložbi« in delom FFL.

¹⁸⁵ Veliko regijo (»Greater Region«) tvorijo Luksemburg, regiji Grand Est (Francija), Saarland (Nemčija) in Vzhodna Belgija (nemško govoreča zvezna skupnost).

¹⁸⁶ <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2014/09/22/n1/jo>

Potrdila je pristojno ministrstvo z odobritvijo FFL izdalo podjetjem, ki vlagajo v AV produkcijo, in jim omogočilo zmanjšanje skupnih davčnih stroškov za največ 30 %. FNAV je nato sistem davčnih spodbud ukinitel, saj so bili certifikati vse manj zanimivi tako zaradi gospodarske krize kot zaradi skromnih donosov (produkcijska podjetja so jih zato včasih prodala drugim kapitalskim družbam, da jih uporabijo za zmanjšanje obdavčljivega dohodka). Vzpostavil je nov filmski sklad, ki zdaj deluje kot selektivna podporna shema in ima na voljo več sredstev. Kljub temu se mnogi strinjajo, da je bil sistem davčnih spodbud (t. i. tax shelter) ključnega pomena za privabljanje večjih produkcij v Luksemburg, kar je pripomoglo k razvoju in razcvetu filmske industrije, infrastrukture, talentov in znanja.¹⁸⁷

4.6.6. Naložbene obveznosti in dajatve

Tako linearni kot nelinearni¹⁸⁸ ponudniki AVMS niso dolžni vlagati v AV dela ali jih posredno financirati z dajatvami. Enako velja za distributerje AVMS.

4.6.7. Drugi instrumenti in pomembni dejavniki

4.6.7.1. Ugodno pravno okolje

Luksemburg ima zelo ugodno pravno in regulativno okolje za privabljanje tujih medijev (gl. 4.6.2.). Medijska zakonodaja ponudnikom AVMS ne nalaga dodatnih obveznosti poleg tistih, ki jih določa AVMS direktiva, prav tako ni zahtev glede jezikovnih ali lokalnih produkcijskih kvot, zaradi česar je Luksemburg še posebej primeren kot baza za storitve, namenjene občinstvu drugih držav.

4.6.7.2. Odstranitev upravnih ovir

Preprosti in hitri postopki izdaje dovoljenj ter nizki stroški ustanovitve zagotavljajo Luksemburgu konkurenčno prednost pri privabljanju tujih medijev, da v državi ustanovijo svoj sedež.

4.6.7.3. Logistična podpora in snemalna infrastruktura

Zaradi spodbujanja AV industrije je bilo v Luksemburgu posnetih več velikih projektov. Poleg tega se je z razvojem industrije izoblikovalo jedro usposobljenih tehnikov in izkušenih skrbnikov. Koproducenti so si na mednarodni ravni pridobili sloves zanesljivega partnerja. V približno dvajsetih letih so tehniki

¹⁸⁷ Roberts, Duncan (2010), 'A film industry has emerged of which Luxembourg should be proud', Paperjam, 30. april 2010, <https://paperjam.lu/article/news-a-film-industry-has-emerged-which-luxembourg-should-be-proud>

¹⁸⁸ Od leta 2010 so imeli ponudniki VOD splošno obveznost, da »po možnosti in z ustreznimi sredstvi spodbujajo produkcijo in dostop do evropskih del«, kar je v teoriji pomenilo možnost vlaganja v predhodno pridobivanje pravic ali (ko)produkcijo del. A februarja 2021 so stopile v veljavo spremembe uredbe Velikega vojvodstva, ki regulirajo evropska in neodvisna dela v skladu z AVMS direktivo (gl. <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2001/04/05/n1/jo>), in ohranila se je le obveznost ponudnikov VOD, da 30 % svojih katalogov namenijo evropskim delom, brez naložbenih obveznosti.

pridobili visoko raven strokovnega znanja, ki ga je še okrepila njihova večjezičnost (večina Luksemburžanov odraščá z učenjem francoščine, nemščine in angleščine). Danes se Luksemburg ponaša s sodobnimi filmskimi studii, kot je Filmland,¹⁸⁹ ter postprodukcijskimi objekti in distribucijskimi podjetji.¹⁹⁰

Sektor animiranih filmov je doživel podoben uspeh: v državi deluje 6 studiev animiranega filma, ki razvijajo (ko)produkcije ali pa svoje storitve ponujajo v najem tujim produkcijam. Podporni mehanizmi za AV produkcijo v obliki spodbud so se v tem sektorju odlično obnesli in prispevali k vzpostavitvi industrijske platforme na zelo visoki ravni.

4.6.7.4. Središča novih oblik AV ustvarjanja

FFL se je v zadnjih letih osredotočil na spodbujanje novih vsebin s posebnim poudarkom na produkciji virtualne in razširjene resničnosti (»potopitvena dela«). V Luksemburgu delujeta 2 studia za virtualno in razširjeno resničnost, dela XR (razširjena resničnost) pa so upravičena do financiranja v okviru različnih pobud FFL.

Od leta 2017 je del Filmskega festivala v Luxembourggu paviljon virtualne resničnosti, v katerem lahko obiskovalci odkrivajo izbor nagrajenih »potopitvenih del«, strokovnjakom pa so na voljo praktične delavnice, ki združujejo virtualno in razširjeno resničnost.

FFL podpira tudi dogodke Atelier Grand Nord XR, osnovane na virtualni, obogateni in/ali mešani resničnosti. Na njih frankofonski strokovnjaki predstavljajo svoje projekte tujim ekspertom, s tem pa se vzpostavljajo nove povezave in spodbujajo prihodnje (ko)produkcije.

4.6.7.5. Distribucijska podpora

LLF ne podpira distribucije.

4.6.7.6. Promocija in prepoznavnost

Luksemburška filmska akademija (D'Filmakademie) je bila ustanovljena leta 2012 z namenom spodbujati nacionalno kinematografsko ustvarjanje, ga promovirati in okrepiti njegovo prepoznavnost v javnosti ter delovati kot posvetovalni organ med reprezentativnimi člani kinematografskega sektorja. V sodelovanju s FFL bialno organizira Lëtzebuenger Filmpräis, nagrade za najboljše luksemburške filme, za dostop do luksemburške produkcije čim večjemu številu ljudi pa je vzpostavila platformo VOD (www.vod.lu).

Luksemburški filmi so na voljo tudi na platformi VOD Sooner¹⁹¹, ki je namenjena neodvisnemu filmu in ponuja katalog več kot 7.000 filmov. Platforma je del UniversCiné Belgium, pobude 36 belgijskih filmskih producentov in distributerjev iz leta 2008, katerim se je 2014 pridružilo 80 francoskih in luksemburških kolegov.

189 Studijski kompleks v Kehlenu je enotna točka za AV produkcijo, saj ponuja 4.000 m² studijskih površin ter gradbene delavnice, pisarne in tehnična sredstva. Dva studia sta opremljena s cisternami za vodo, na voljo pa so tudi podjetja za postprodukcij, posebne učinke ter druga storitve.

190 FFL je objavil imenik podjetij, ki delujejo v industriji, <http://www.filmfund.lu/industry-guide/per-type>

191 <https://sooner.lu/>

4.6.7.7. Nacionalni AV center (CNA)

Cilj CNA–Centre national de l'audiovisuel je zbirati, obnavljati, ohranjati in razširjati luksemburško AV dediščino. Kot del svoje produkcijske dejavnosti podpira ustvarjanje dokumentarnih filmov in drugih AV del, ki temeljijo na arhivskih filmih.

4.6.7.8 Pomoč pri usposabljanju

FFL dodeljuje majhno nepovratno pomoč za usposabljanje AV strokovnjakov: krije registracijske pristojbine, potne stroške in stroške nastanitve.

**5. GLAVNE UGOTOVITVE IN
PRIPOROČILA POLITIK
V MAJHNIH JEZIKOVNIH
OKOLJIH**

Poglavje je namenjeno primerjalni analizi izbranih trgov. Najprej podamo ključne ugotovitve o političnih in upravljaljskih okvirih, značilnostih trga in industrije, finančnih in davčnih ukrepov ter naložbenih obveznostih in drugih politikah, ki so na voljo v preučevanih državah ali jezikovnih skupnostih. Nato opredelimo najpomembnejše dejavnike, ki prispevajo h konkurenčnosti in dostopnosti AV vsebin v preučevanih primerih, kar nas pripelje do najboljših praks, ki lahko služijo kot zgledi. Ta priporočila so oblikovana po ključnih področjih, za katera predlagamo, da jih majhne države in majhna jezikovna okolja obravnavajo v svojih AV politikah s ciljem povečati svojo konkurenčnost na AV trgu ter hkrati ohraniti svojo jezikovno in kulturno raznolikost.

5.1. GLAVNE UGOTOVITVE

5.1.1. Politični in upravljaljski okvir

- Najpomembnejše filmske države so se odrekle upravljanju javnih filmskih ustanov od zgoraj navzdol in se odločile za bolj participativne modele upravljanja, ki vključujejo predstavnike industrije in strokovnjake.
- Vlade so pri razvoju AV industrije običajno proaktivne in za doseganje tako kulturnih kot gospodarskih ciljev izvajajo raznolike politike in ukrepe, ki jih podpirajo različni javni organi in druge institucije.
- Cilji AV politike so opredeljeni v nacionalnih strategijah in akcijskih načrtih, njihovo izvajanje pa usmerjajo medresorski organi, vključno z ministrstvi, agencijami in skladi, ki so odgovorni za AV sektor.
- Uspešne javne filmske politike presegajo logiko socialnega korektiva in podpore nišnega umetniškega ustvarjanja, ki ga ni mogoče tržiti. Javna sredstva obravnavajo kot naložbo v ustvarjalno industrijo, da spodbujajo njeno konkurenčnost ter hkrati zagotavljajo njeno kakovost in kulturni pomen.
- Filmska in AV produkcija je na splošno priznana kot zelo pomembna panoga nacionalnih gospodarstev z velikim potencialom za rast in zaposlovanje.
- Zasledovanje gospodarskih ciljev lahko pozitivno vpliva na uresničevanje kulturnih ciljev, saj je mednarodni uspeh domačih vsebin delno posledica njihove pristnosti in izvirnosti, vključno z lokalnim jezikom, pokrajinami, kulturnimi referencami itd. (npr. skandinavske ali flandrijske serije).
- Vedno večji pomen se pripisuje iskanju, odkrivanju in dostopnosti lokalnih in evropskih AV vsebin; ukrepi javne politike vključujejo vzpostavitev specializiranih platform videa na zahtevo (npr. v Luksemburgu).

5.1.2. Trg in industrija

- Uspešne produkcijske ekosisteme podpirajo javne politike, ki so prožne in se hitro odzivajo na nenaadne tržne spremembe in nove trende.
- Oblikovalci politik utrjujejo vlogo regulativnih struktur pri spodbujanju tako naložb v AV produkcijo kot tudi razumevanja razvoja trga.
- Najuspešnejše filmske industrije majhnih držav so preoblikovale modele upravljanja od zgoraj

navzdol v bolj participativne modele upravljanja. Za učinkovito prilagajanje stalno razvijajočemu se AV sektorju je ključnega pomena sodelovanje vseh zainteresiranih deležnikov v sektorju, tako javnih kot zasebnih.

5.1.3. Sredstva in subvencije

- V sistemu financiranja, ki deluje z omejenimi javnimi sredstvi, dodeljevanje le-teh najpogosteje poteka po selektivni shemi, ki podpira kulturno-umetniške cilje. V okoljih, kjer ni izključno gospodarskih skladov, imajo sheme dodeljevanja sredstev, ki upoštevajo tako umetniške/kulturne kot gospodarske cilje, boljše učinke glede konkurenčnosti in dostopnosti.
- Za ohranjanje konkurenčnosti in v podporo spremembam, ki jih prinašajo tehnološki razvoj, nove oblike AV ustvarjanja in vzorca potrošnje, javno financiranje in »podedovane« podporne sheme ne zadostujejo več.
- Izvozni potencial nacionalnih AV sektorjev se lahko poveča z odprtostjo javnih podpornih shem drugim AV formatom in oblikam ustvarjanja (ne le filmom), kot so TV igrani filmi in vse bolj tudi videoigre.

5.1.4. Davčne spodbude

- Finančni okviri in instrumenti, ki podpirajo tuje naložbe in koprodukcije, lahko bistveno prispevajo k izvozni učinkovitosti in dobremu stanju AV industrije v majhnih državah.
- Davčne spodbude, kot so sheme povračil in zlasti davčne olajšave, so med najpomembnejšimi mehanizmi za privabljanje tujih (ko)produkcij.
- Tuje produkcije, zlasti če prihajajo iz velikih evropskih produkcijskih hiš ali Hollywooda, so običajno večje v primerjavi s filmskimi projekti v majhnih državah, zato lahko prinesejo večje neposredne in posredne davčne prihodke, zaposlovanje filmskih strokovnjakov in zaslužek drugih podjetij, ki zagotavljajo storitve na filmskih lokacijah, pa tudi koristi za občine in državljanje. Pozitiven vpliv imajo tudi na usposobljenost lokalnih producentov in tehničnih ekip, saj prispevajo k povečanju njihovega strokovnega znanja in spretnosti.
- Gostovanje produkcij pozitivno vpliva ne samo na domačo AV industrijo, temveč tudi na druge gospodarske panoge, predvsem na turizem.

T 7: Primerjava – vrste finančnih spodbud

Davčne spodbude	“Tax shelter”	Povračila	Dobropis	Izjema pri plačilu DDV
Belgija (Valonija)	×			
Belgija (Flandrija)	×			
Francija	×		×	
Irska			×	×
Islandija		×		
Litva		×		
Luksemburg		×		
Slovenija		×		

5.1.5. Naložbene obveznosti in dajatve

- Ponudniki in/ali distributerji AVMS se v državah, kjer so dolžni finančno prispevati k produkciji AV del in kjer lahko izbirajo med bodisi naložbo bodisi finančnim prispevkom, vse pogosteje odločijo, da denar vložijo v lastno produkcijo in koprodukcijo/prednakup, in ga ne nakazujejo v obliki posredne podpore AV ustvarjanju prek dajatev, ki se plačujejo filmskim skladom.
- Čeprav v nekaterih državah, kot je Francija, financiranje filmov poteka predvsem iz dajatev, ki jih plačujejo udeleženci na trgu, zaradi česar je praktično neodvisno od javnega financiranja, je na majhnih trgih nerealno, da bi se v veliki meri zanašali na podporo industrije.
- V vsakem primeru lahko uvedba finančne obveznosti za tuje ponudnike AVMS zagotovi dodatne vire financiranja domačih filmov in prispeva k enakim konkurenčnim pogojem na globaliziranem AV trgu.

T 8: Primerjava – obvezne neposredne naložbe v produkcijo ali dajatve za AV sklade

Investicija ali davek	Kinematografi	Javni medijski servisi	Zasebni domači TV izdajatelji	Zasebni domači VOD	Tuji TV izdajatelji	Tuji VOD	Distributerji
Belgija (Valonija)		x	x	x	x	x	x
Belgija (Flandrija)				x		x	x
Francija	x	x	x	x		x	x
Irska*							
Islandija*		x	x				
Litva							
Luksemburg							
Slovenija		x					

*Uvedba ukrepov je predvidena s prenosom AVMS direktive

5.1.6. Drugi instrumenti in pomembni dejavniki

- Ugodno pravno in regulativno okolje z nizkimi administrativnimi stroški in preglednostjo je pomembna značilnost uspešnih AV okvirov.
- Storitve, kot so logistična podpora, (post)produksijski objekti, poslovna središča, inovacijski centri in promocijske dejavnosti, organizirane na nacionalni, regijski ali mestni ravni, lahko bistveno olajšajo delovanje industrije in prispevajo k njeni konkurenčnosti, pa tudi k privlačnosti države in/ali regije za tuje produkcije.
- Pomemben del ohranjanja dinamičnega AV sektorja je ustvarjanje podpornega okolja za razvoj digitalne ustvarjalne industrije, njenih talentov (s sredstvi, mentorstvom, izobraževanjem) in infrastrukture (vozlišča, inkubatorji).

5.2. NAJBOLJŠE PRAKSE IN PRIPOROČILA POLITIK

Za manjše AV trge je značilno dvoje: omejeno število akterjev in javni mediji, ki imajo pogosto ključno vlogo pri podpori neodvisnega produkcijskega sektorja. A sredstva, na voljo javnim medijem, so omejena in tudi drugi tradicionalni viri financiranja AV produkcije se zmanjšujejo. Pogostejše nelinearno gledanje in premiki v porabi oglaševalskih sredstev prispevajo k tržnemu uspehu ponudnikov SVOD, kot je Netflix ali Amazon, ki postajajo vse pomembnejši deležniki tudi z vidika naložb v AV produkcijo. A glavni financerji evropske AV produkcije so še vedno vlade in izdajatelji TV programov.

To neravnovesje je mogoče odpraviti z različnimi strategijami. Poleg naložbenih obveznosti ali dajatev za nove akterje v industriji (četudi ti na domače trge držav EU ciljajo iz tujine) lahko države diverzificirajo svoje podporne sheme in zagotovijo dodatne oblike financiranja z okrepljenimi koprodukcijami ali distribucijskimi dogovori o predfinanciranju. Zaradi zamejenosti svojih trgov je neizogibno, da se majhne države strateško odprejo čezmejnemu sofinanciranju, kot je Nordvision v nordijskih državah.

Spodbujevalec rasti je lahko tudi skrb za kakovost, recimo s prednostno obravnavo scenaristike in visokokonceptualnega TV igranega programa, da bi razvili prepoznavne in s tem privlačnejše izvirne vsebine, primerne za mednarodne predelave.¹⁹² S tem so povezane tudi mednarodne platforme in storitve, ki ponujajo večje izvozne možnosti, kar lahko izkoristijo tudi majhne države. Priljubljenost evropskih serij, predvsem iz skandinavskih držav in Belgije, na Netflixu kaže na čezmejni potencial filmske industrije majhnih trgov.

Na izbranih trgih je mogoče prepoznati ključne kazalnike zmogljivosti politike, upravljanja in finančnih okvirov države za spodbujanje in podporo trajnosti, rasti in kulturne pomembnosti nacionalne AV produkcije.

- Prožnost in prilagodljivost javne politike.
- Vključujoče in participativno oblikovanje in izvajanje politik.
- Usklajen medresorski ali medministrski pristop.
- Raznolikost mehanizmov financiranja v različnih formatih, tehnologijah in fazah ustvarjanja.
- Razpoložljivost davčnih spodbud.
- Preprosto in pregledno pravno-regulativno okolje.
- Izvoz izvirne lokalne produkcije.
- Vključevanje v mednarodne (ko)produkcije.
- Tuje (ko)produkcije, ki snemajo v državi.
- Razpoložljivost snemalne infrastrukture, vključno s postprodukcijskimi zmogljivostmi.
- Inovativne oblike AV ustvarjanja.
- Razvoj talentov.

¹⁹² Raats, Tim in Iordache, Catalina (2020), gl. zgoraj za celotno navedbo vira.

Našteti dejavniki so povezani z dobrimi praksami krepitev nacionalne AV produkcije ter povečanja njene domače in čezmejne konkurenčnosti. Preučitve izbranih držav/skupnosti z majhnim trgom so bogat vir primerov, ki jim je priporočljivo slediti.

5.2.1. Spodbujanje umetniške in produkcijske kakovosti

- V francosko govorečem delu Belgije je skupno upravljanje sklada za serije (s strani nacionalnega filmskega sklada CCA in javne radiotelevizije RTBF) z različnimi programi usposabljanja in z delavnicami za avtorje, scenariste, producente in filmske ustvarjalce povečalo kakovost produkcije in prispevalo k izoblikovanju novih scenarističnih talentov.
- V Flandriji je velik poudarek na visokokonceptualnem žanru, pri čemer si medijski sklad še bolj prizadeva, da bi scenaristiko postavil v središče svojih pobud za usposabljanje in mreženje.
- Islandska javna radiotelevizija RÚV je ustanovila dramski svet in najela svetovalca za scenarije, ker si je zastavila cilj: vsako leto zagnati 2–3 TV igrane projekte. Dvakrat na leto organizira predstavitevna srečanja, imenovana Dnevi idej, ki ustvarjalcem, avtorjem, producentom in drugim omogočajo, da programskim direktorjem RÚV predstavijo zamisli in predloge.
- Tesnejše sodelovanje nacionalne javne radiotelevizije s producenti, drugimi medijskimi podjetji, kulturnimi ustanovami in kreativnimi industrijami lahko prinese dobre rezultate. Islandski RÚV je ustanovil posebno enoto RÚV Studio, ki neodvisnim producentom in drugim medijem omogoča najem opreme in prostorov. Neodvisni producenti lahko najamejo specializirane TV, filmske in/ali snemalne studije ter druge tehnične zmogljivosti, naj gre za produkcijo za RÚV ali ne.
- Skupna značilnost teh dobrih praks je močna vloga javnih medijskih podjetij.

5.2.2. Spodbujanje naložb

- **Davčne olajšave.** Belgijski davčni ukrep Tax Shelter vlagateljem omogoča davčno olajšavo, ki zmanjšuje obdavčljivi dobiček in pokriva do kar 42 % upravičenih AV izdatkov v Belgiji, zato je za AV industrijo neprecenljiv ter je najpomembnejše gonilo njene rasti in razvoja.
- **Gospodarski skladi.** V Belgiji imajo regionalni gospodarski skladi poseben gospodarski cilj: spodbujati tako razvoj lokalne AV industrije z ustvarjanjem delovnih mest kot trošenje v lokalnem okolju. Podatki o donosnosti naložb govorijo o koristih lokalnega gospodarstva: vsak vloženi evro ustvari 5,6 EUR upravičenih izdatkov v Valoniji oz. 8 EUR v Flandriji.
- **Sheme povračil.** Islandija ponuja povračilo 25 % stroškov produkcije filmov in TV programov, kar velja za ključni dejavnik pridobivanja tujih projektov in je v preteklih letih privabilo veliko naložb, ki jih sicer ne bi bilo.
- **Naložbene obveznosti in dajatve.** Belgija je ponudnikom AVMS naložila obveznost finančnega prispevka k produkciji AV del. V francosko govorečem delu imajo obveznost tako linearni kot nelinearni domači ponudniki in tisti tuji, katerih vsebine so namenjene francosko govorečemu občinstvu. V Flandriji velja obveznost finančnih naložb ali dajatev samo za nelinearne, tako domače kot tuje.
- **Avtonomija in participativno upravljanje.** Litva, ki ima med preučevanimi državami največ podobnosti s Slovenijo, je zaradi uspešne uvedbe davčne spodbude za filme (2014) ter večje stopnje

avtonomije in sodelovanja industrije pri upravljanju sektorja zabeležila znatno rast AV produkcije in blagajniškega prometa.

- **Ugodno pravno okolje.** Luksemburška filmska industrija, ki je premajhna, da bi vzdrževala domače produkcije, močno spodbuja koprodukcijska partnerstva z vsega sveta. Med drugim je znana po zelo ugodnih koprodukcijskih pogojih: nima nobenih zahtev glede porabe ali snemanja v državi, nobenih zahtev glede državljanstva talentov, igralcev in ekipe ali glede avtorske pravice (in povezave z državo) ter nobenih zahtev glede jezika scenarija/snemanja.
- **Promocijske pobude.** V Flandriji se vsako leto odvije dogodek za mreženje CONNEXT, ki privablja mednarodne kupce v Belgijo, domačim filmskim in TV ustvarjalcem pa omogoča, da strokovnjakom z vsega sveta neposredno predstavijo nove projekte, dela v nastajanju in nedavno dokončane celovečerce filme, dokumentarce in serije.

5.2.3. Krepitev kroženja, dostopnosti in konkurenčnosti

- Pri dodeljevanju javnih sredstev nekatere države, npr. Luksemburg, upoštevajo merila, povezana s kroženjem in dostopnostjo, kot so distribucija, oglaševalski in eksploatacijski potencial projekta, strategija trženja in ciljno občinstvo (festivali, eksploatacija, distribucija). Nacionalni (kulturni) skladi, ki želijo bolj podpirati mednarodne koprodukcije, prevzamejo nekatere značilnosti strogo gospodarskih skladov in uporabljajo merila, kot so številčnost in pristojnosti domače ekipe, količina denarja, porabljenega v državi, itd.
- Irska je svoj filmski sklad preoblikovala v nacionalno razvojno agencijo za filmsko, TV in animacijsko industrijo Fís Éireann/Screen Ireland ter poleg izredno ugodnega davčnega okolja ponuja tudi enega od najbolj raznolikih naborov ukrepov in podpornih shem, ki pokrivajo različne vidike produkcijskega procesa.
- Flandriji je uspelo ustvariti prepoznavno blagovno znamko TV drame zaradi kombinacije politik vlade in filmske agencije, ki so podpirale izvozljive serije. Najprej je prišlo do premika z izključno domačega na mednarodni trg. Uvedli so poseben mehanizem financiranja pod okriljem VAF/medijskega sklada. Za produkcije z večjim proračunom in izvoznim potencialom so postale zlati standard koprodukcije z javno radiotelevizijo in drugimi izdajatelji TV programov.
- Nordvision, regionalna platforma za sodelovanje, ki povezuje nordijske javne radiotelevizije, je lahko odličen vir navdiha, kako regionalne koprodukcije, sodelovanje pri razvoju formatov in izmenjava izkušenj vodijo do pristnih in prepoznavnih visokokakovostnih produkcij, stabilnega obsega produkcije in vnaprej zagotovljenih izvoznih distribucijskih kanalov.

6. PRIPOROČILA POLITIK ZA REPUBLIKO SLOVENIJO

Posebna priporočila za Republiko Slovenijo so oblikovana na podlagi ugotovitev iz preučevanih primerov. Glavni poudarek predlaganih priporočil so ukrepi, ki lahko izboljšajo konkurenčnost slovenske AV produkcije in ob tem ohranjajo nacionalne kulturne vrednote.

6.1. KONTEKST IN IZZIVI

Slovenija je ena od držav z najmanj raznolikim financiranjem. Pripada skupini manjših držav, ki poleg javnih skladov nimajo alternativnih virov javnega financiranja. Zanje je značilno, da svoja sredstva osredotočajo na produkcijo in manj vlagajo v druge dejavnosti, kot sta razvoj projektov in distribucija.¹⁹³ V primerjavi z drugimi srednjeevropskimi državami ali z večino držav nekdanje Jugoslavije ima Slovenija enega najnižjih proračunov za financiranje AV produkcije.

Med državami EU zaseda tudi predzadnje mesto na lestvici 5-letnih sredstev za kinematografsko produkcijo, in sicer zaradi drastičnega (50-odstotnega) padca naložb v AV produkcijo v obdobju 2010–14. Večina držav je v tem obdobju poročala o rasti, ki je znašala tudi do 150 %.¹⁹⁴

Za uvedbo sistema denarnih povračil je Slovenija v filmsko vse bolj konkurenčni regiji potrebovala 5 let več kot sosednja Hrvaška (ki pogosto velja za regionalno zgodbo o uspehu). Ko jih je Slovenija leta 2017 uvedla, je bil delež (25 %) nekoliko višji kot pri sosedih, vendar z nekajkrat nižjimi razpoložljivimi sredstvi. Le-ta, zaokrožena na 1 mio EUR, se lahko s soglasjem vlade povečajo, če se za snemanje zanima večja produkcija.

Slovenija je doslej privabila več mednarodnih produkcij filmov in serij, v katerih so med drugim zaigrali Rosamund Pike, Naomi Watts in Mads Mikkelsen.

Ena od prednosti Slovenije je njena geografska lega na stičišču mediteranske, alpske in panonske pokrajine. Bogata je z gozdovi, rekami in gradovi, prav tako pa s srednjeveško, baročno, secesijsko in modernistično arhitekturo, vključno z industrijskim in brutalističnim slogom. Zaradi njene majhnosti in dobre cestne infrastrukture so kraji dosegljivi v eni ali dveh urah vožnje iz glavnega mesta Ljubljana. Zlahka je dostopna z več mednarodnih letališč in lahko, podobno kot nekatere druge majhne države, filmskim ekipam ponudi raznolikost snemalnih lokacij.

Druge njene prednosti so nadarjen in usposobljen kader ter javni filmski studio, v katerega posodobitev pa bo zlagoma treba precej investirati, da bo Slovenija ostala konkurenčna sosednjim državam, ki v filmsko infrastrukturo veliko vlagajo.

V Sloveniji so glavni ponudnik naročniškega videa na zahtevo (SVOD) Netflix, Amazon in CME-jev Voyo (z lokalno produkcijsko enoto). Leta 2020 so bili njihovi deleži: Netflix 38 %, Voyo 23 %, Amazon 22 %.¹⁹⁵ Ker pa je njihov skupni delež v prihodkih nacionalnega AV trga le 2 %, spada Slovenija med države z

¹⁹³ Milla, J. T., Fontaine, G., in Kanzler, M. (2016), Public financing for film and television content. The state of soft money in Europe. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 65–66.

¹⁹⁴ Prav tam, str. 65.

¹⁹⁵ Greece, Christian (2021), str. 19, gl. zgoraj za navedbo celotnega vira.

najnižjim deležem SVOD v Evropi.¹⁹⁶ V pogajanjih z velikani SVOD torej tudi nima veliko moči.

Med slabostmi, ki jih je moč odpraviti, so:

- Sistem upravljanja od zgoraj navzdol z močno vključenostjo vlade.
- Regulativni okviri AV produkcije na nacionalni in lokalni ravni še niso prilagojeni digitalni in globalni realnosti.
- Za zagotovitev strateških podpornih sistemov je premalo usklajevanja na upravni ravni.
- Nizka in premalo raznolika javna sredstva.

6.2. PRIPOROČILA

Priporočila so prilagojena Sloveniji in njenemu specifičnemu položaju, a pomembna in uporabna tudi za druge majhne države članice EU, saj upoštevajo skupne izzive (kakršne denimo prinašajo novi udeleženci na trgu), medtem ko navdih črpajo prav iz izkušenj in uspešnih zgodb držav z majhnim trgom, ki smo jih podrobno obravnavali v 4. poglavju.

6.2.1. Politični in upravljavski okvir

- Model sektorskega upravljanja je treba posodobiti, da se zagotovi večja udeležba industrije, strokovnih združenj in drugih zainteresiranih deležnikov tako pri oblikovanju politike kot pri sprejemanju odločitev. Potrebna je široka in pestra razprava med industrijo, strokovnjaki, nacionalno filmsko agencijo (SFC) in vlado.
- Vlada bi morala v tesnem sodelovanju s SFC, industrijo in strokovnimi združenji pripraviti nacionalno strategijo in akcijski načrt za razvoj AV sektorja. Podobno kot islandska filmska politika 2020–30 bi moral ta načrt priznati AV produkcijo kot pomembno gospodarsko panogo in zajeti strateške vidike, posamezne ukrepe in vlogo vsakega deležnika.
- Strategijo in akcijski načrt mora spremljati celovita reforma zdaj razdrobljene zakonodaje, ki ureja AV sektor. Cilj reforme mora biti sprejetje krovnega zakona na področju filma, ki bo zaobjel naloge in odgovornosti vseh zainteresiranih strani ter bo namenjen doseganju kulturno-gospodarskih ciljev filmske industrije.
- Regulativne strukture se morajo še prilagoditi novim igralcem na trgu, zato je pomembno, da oblikovalci politik jasno razumejo svojo vlogo in moč. Irska je dober primer, kako se regulativni organi za AV področje vse bolj vključujejo v financiranje AV produkcije (npr. zagotavljajo, da ponudniki AV medijev udeležajo svoje naložbene obveznosti). Pristojno ministrstvo bi moralo zato organizirati programe usposabljanja, da izboljša znanje in veščine oblikovalcev politik, regulativnih organov, industrije, filmskih ustvarjalcev in SFC za natančnejše spremljanje in razumevanje dogajanja na trgu.

¹⁹⁶ Prav tam, str. 196.

Cilja sta zagotoviti pravočasno odzivanje na hitro spreminjajoče se tržne razmere in sprejemanje utemeljenih odločitev, kam je smiselno usmerjati javne investicije.

- SFC, tj. nacionalno filmsko agencijo, bi bilo treba preoblikovati iz državno nadzorovanega upravljavca proračunskih sredstev, ki so namenjena pretežno kinematografskim delom z visoko kulturno in umetniško vrednostjo, v razvojno filmsko agencijo, ki podpira in spodbuja umetniško ustvarjanje ter privablja naložbe (npr. po zgledu screen.brussels in Screen Ireland). Za doseg obeh ciljev je ključno, da reforma podpre neodvisnost ter institucionalne in človeške vire SFC.
- Za povečanje tržne konkurenčnosti in tujih naložb je treba odpraviti administrativne ovire ter zagotoviti podporo pri navigaciji filmskih ustvarjalcev v zakonodajnem in regulativnem okviru. V ta namen bi bilo treba ustanoviti medresorsko delovno skupino, odgovorno za usmerjanje in usklajevanje dejavnosti, dodeljenih ministrstvom za kulturo, finance, gospodarstvo, javno upravo, izobraževanje, okolje, delo, notranje zadeve in zunanje zadeve ter reprezentativnemu združenju (mestnih) občin. Irska usmerjevalna skupina je lahko pri tem odlični navdih za delovno skupino na visoki ravni.
- Ena od pomembnejših nalog takšne platforme bi morala biti vzpostavitev uporabniku prijaznega digitalnega sistema »vse na enem mestu« za dovoljenja, povezana s snemanjem (okoljska, za zapore cest, delovna itd.), kot to uspešno počne Wallimage Tournages v francosko govorečem delu Belgije.
- Davčne, zakonodajne in upravljavske reforme je mogoče spodbuditi s strateškim in kolektivnim prizadevanjem filmske skupnosti, kar potrjuje primer Litve. Če reforme podpirajo interese zgolj nekaterih skupin, je manj verjetno, da bodo vodile do splošne revitalizacije AV sektorja. Pristojno ministrstvo in SFC bi morala organizirati redne skupne posvete z reprezentativnimi slovenskimi združenji po zgledu Islandije, kjer se vlada in interesne skupine filmskih ustvarjalcev vsaka štiri leta dogovorijo o filmski politiki za naslednje obdobje.
- Industrijskim in strokovnim združenjem, ki pogosto delujejo prostovoljno in z omejenimi sredstvi, bi morala vlada zagotoviti določeno podporo, npr. s subvencijami, pravnim svetovanjem, izobraževalnimi dejavnostmi, strokovnim usposabljanjem, možnostmi mreženja, pomočjo pri vzpostavljanju mednarodnih poslovnih odnosov itd. Dober primer za to je Flandrija.
- Litva in Flandrija, kjer so udeležili pobude za spodbujanje podjetništva in inovacij v sektorju digitalnih tehnologij in novih oblik AV ustvarjanja, kažeta, da je za rast filmske industrije bistveno podjetništvo, saj ustvarja večino dodane vrednosti AV sektorja, hkrati pa ne ovira njegovih kulturnih in umetniških vidikov.
- Rezultatov takšnih pobud ne občutijo samo podjetja in strokovnjaki iz filmske industrije, temveč tudi podjetja in posamezniki, ki z njimi sodelujejo: ponudniki nastanitvenih, gostinskih, prevoznih in tehničnih storitev. Vlada bi morala zato v tesnem sodelovanju z lokalnimi oblastmi izvajati konkretne ukrepe v pomoč malim in srednje velikim podjetjem, ki delujejo v filmski industriji in podpornih dejavnostih.

6.2.2. Shema financiranja

- Na današnjem kompleksnem in nenehno razvijajočem se AV trgu je treba ohraniti prožen in raznolik sistem financiranja, ki sledi spremembam tako tehnologije kot potrošniških navad ter omogoča ustvarjanje na različnih platformah, v različnih formatih in fazah (razvoj, produkcija, postprodukcija). Prednostne naloge in potenciale je mogoče natančno opredeliti samo v tesnem sodelovanju z industrijo, vključno z ustvarjalci.

- Litva je dober primer, kako je treba koncept državne podpore kot sistema blaginje nadomestiti s konceptom, da je javni denar naložba v filmski sektor. Ob upoštevanju posrednih gospodarskih učinkov AV industrije in velikih možnosti za donosnost naložb bi morala vlada zagotoviti višje javno financiranje, tudi z izkoriščanjem možnosti, kakršne ponujajo lokalni in regionalni skladi, v kombinaciji z drugimi spodbudami, ki jih predlagamo v nadaljevanju.
- Luksemburg je dober primer, kako mora sistem dodeljevanja javnih sredstev zasledovati tako (kulturno-)umetniške kot gospodarske cilje. Ta majhna država z enim samim sistemom financiranja upošteva merila, kakršna so distribucijski in eksploatacijski potencial projekta, njegova tržna strategija itd.
- Za zagotovitev potrebne prožnosti in odzivnosti tako regulativnega okvira kot politik financiranja mora imeti SFC, nacionalna filmska agencija, več pooblastil za odločanje in višjo stopnjo avtonomije.

6.2.3. Spodbujanje naložb

- Da bi zagotovili rast in konkurenčnost AV trga, je treba vselej omejena razpoložljiva javna sredstva v majhni državi, kot je Slovenija, nujno dopolniti s sistemi zunajproračunskega financiranja. Vlada bi morala sprejeti širšo paleto ukrepov za privabljanje zasebnih (tujih) naložb ter spodbujati koprodukcijske priložnosti.
- Za oblikovanje močne slovenske blagovne znamke kot filmske destinacije so potrebne medsektorske pobude, tesneje je treba sodelovati s turističnim sektorjem, podpisati tudi memorandum. Cilj je spodbujanje tujih naložb, ki lahko vodijo k višjim AV proračunom, višji kakovosti in produktivnosti.
- Z nacionalno kampanjo o gospodarskih učinkih filmskega ustvarjanja v lokalnem okolju se pri lokalnih oblasteh, odločevalcih in ponudnikih okrepi tako zavedanje pomena AV industrije kot tudi sposobnost izkoriščanja priložnosti, ki jih ponuja lokalnemu gospodarstvu. Po zgledu belgijskih regionalnih skladov bi bilo treba ustanoviti lokalne in/ali regionalne gospodarske sklade, ki bi razvoj lokalne AV industrije podpirali z ustvarjanjem delovnih mest in s spodbujanjem porabe v lokalnem okolju.
- Ker so najbolj osupljive filmske lokacije v Sloveniji v naravnih parkih (13 % ozemlja pokriva 38 parkov) pod posebnimi naravovarstvenimi režimi, je treba razviti strategijo obravnavanja zahtev za snemanje na zavarovanih območjih. Zagotoviti bi bilo treba boljši dostop do informacij in sistem »vse na enem mestu« za pridobivanje dovoljenj, pri tem pa upoštevati ekološke in naravovarstvene zahteve. Flandrijska agencija za naravo in gozdove, ki nadzira številne naravne rezervate, gozdove in parke, ima svoj filmski urad.
- Zvišati je treba skupna letna sredstva za celovečerne igrane, dokumentarne in animirane koprodukcije z manjšinskim slovenskim deležem, da bi se povečala udeležba slovenskih filmskih ustvarjalcev v mednarodnem koprodukcijskem sistemu.
- Izvoz flandrijskih TV igranih filmov dokazuje, kako pomemben učinek ima usklajeno delovanje: strategijo producentov in izdajateljev TV programov, usmerjeno v mednarodno okolje in v donosnost naložb, so spremljale okrepljena promocija TV igranih filmov med kupci na mednarodnih trgih in višje subvencije za produkcijo, ki jih je dodelil njihov AV sklad – VAF.
- Tudi v Sloveniji je treba okrepiti promocijska in trženjska prizadevanja v tujini. Vlada bi morala uveljaviti bolj proaktivno politiko, ki upošteva filmsko industrijo kot gospodarsko panogo in jo vključuje v gospodarsko diplomacijo. V delegacijah bi lahko sodelovali producenti; za mreženje akterjev v AV industriji bi organizirali strokovne dogodke in predstavitve projektov v razvoju (»pitch sessions«), podobne flandrijskemu Connexntu.

- Po zgledu Islandije bi bilo treba sredstva, tradicionalno namenjena promociji filmov, vlagati tudi v promocijo serij in drugih žanrov z velikim izvoznim potencialom.
- Zasebne investicije so pomemben del filmske produkcije, zato jih je treba spodbujati. Poleg obstoječe sheme povračil bi bilo treba uvesti več različnih spodbud, tudi davčne olajšave za posameznike in podjetja, ki vlagajo v filmske projekte in nasploh ustvarjalno industrijo, kot so to uspešno storili na Irskem, v Litvi in Belgiji.
- Da bi zagotovili njeno vzdržnost in privlačnost, je treba obstoječo shemo denarnih povračil stalno pregledovati in po potrebi revidirati. Iz preučevanih primerov je jasno razvidno, da so za rast domače filmske industrije bistvenega pomena sheme povračil, ki pa morajo biti prožne, da se lahko prilagodijo vse širši mednarodni konkurenci. Islandija ima sistem dodatnih povračil, vezan na število postavk, ki jih filmska produkcija izpolni v državi.
- Zakonodaja bi morala določiti obveznost domačih in tujih ponudnikov AVMS (linearnih in nelinearnih), katerih vsebine so namenjene domačemu občinstvu, da po zgledu Belgije finančno prispevajo k produkciji AV del.
- Poleg tega je treba določiti jasno obveznost tako nacionalnih kot tujih ponudnikov VOD, ki ciljajo na domače občinstvo, da zagotovijo promocijo in prepoznavnost slovenskih in evropskih AV del, zlasti ob upoštevanju novih distribucijskih in poslovnih modelov, ki jih je pandemija covid-19 še pospešila.

6.2.4. Okrepitev lokalne produkcije

- Filmska strategija bi morala po zgledu pobud iz francosko govorečega dela Belgije določiti posebne ukrepe za podporo produkciji serijam.
- Uspešni primeri držav, kot sta Belgija in Islandija, kažejo, da osredotočenost na izvirne in visokokakovostne formate, ne le na količino podprtih projektov, povečuje verjetnost mednarodne prepoznavnosti ter s tem izvoza in naložb. Javno financiranje se mora zato bolj osredotočati na razvojno in scenaristično fazo, vključno z naložbami v izobraževanje in usposabljanje.
- Kot ugotavljajo tudi v francosko govorečem delu Belgije, ima lahko javna radiotelevizija ključno vlogo pri podpori neodvisne produkcije, in sicer kot soupravljavka posebnega sklada, namenjenega izključno serijam.
- Pri izvajanju ukrepov v prid neodvisni produkciji, kot so programi usposabljanja, delavnice, svetovalci za scenarije, uporaba arhivov, najem tehničnih zmogljivosti in opreme, bi morala nacionalna javna radiotelevizija (RTV SLO) sodelovati z nacionalno filmsko agencijo (SFC), kot so to uspešno izvedli na Islandiji.

6.2.5. Regionalne pobude za sodelovanje

- Študija navaja primere uspešnih programov čezmejnega sodelovanja držav (npr. Nordvision) in/ali regij (npr. Velika regija oz. Greater Region), ki jih povezujejo zgodovinske in/ali kulturne vezi.
- Združevanje tako virov kakor tudi idej, talentov, povezav itd. lahko močno izboljša produkcijo izvirnih vsebin in kakovostnejših projektov ter zagotovi večjo stabilnost virov in prihodkov.

- Slovenija bi si morala aktivno prizadevati za sodelovanje s partnerji iz sosednjih držav in regij. Cilj je platforma za skupno produkcijo serij.
- Postopke, obrazce in drugo dokumentacijo, zahtevano na razpisih filmskih agencij v regiji, je treba prilagoditi in uskladiti; s tem se zmanjšajo upravna bremena in neskladja med pristopi agencij, hkrati pa se omogoči učinkovitejše in uspešnejše kandidiranje za sredstva ter boljšo združljivost shem financiranja.

6.2.6. Infrastruktura

- Znotraj evropskih držav, ki si prizadevajo z različnimi pobudami postati filmsko središče, je lahko konkurenčna prednost ponudba »vse na enem mestu«, kot jo ima Islandija. Celotna produkcija torej poteka v eni državi, to pa zniža stroške potovanja, prevoza, sodelovanja z več snemalnimi ekipami itd.
- Po vzoru Flandrije je treba poleg enostavnega in hitrega dostopa do različnih lokacij še naprej razvijati tehnično infrastrukturo, vključno z najsodobnejšimi objekti, ki ponujajo storitve za (post)produkcijo.
- V ta namen sta nujna tehnična nadgradnja Filmskega studia Viba film, ki je v javni lasti, in njegov dolgoročni razvoj.
- Možnosti za vzpostavitev studijske infrastrukture, ki bi jih bilo treba raziskati, so tudi v vzhodnem delu Slovenije (blizu mednarodnih letališč v treh sosednjih državah).
- Po vzoru screen.brussels in interaktivnega zemljevida Screen Ireland bi moral SFC pripraviti seznam stavb in lokacij v javni in zasebni lasti, primernih za snemanje, saj bi to olajšalo iskanje filmskih lokacij in povečalo njihovo prepoznavnost.
- Lokalne oblasti je treba spodbujati k ponudbi cenovno dostopnih poslovnih prostorov za domače in rezidenčne filmske ustvarjalce in producente.

6.2.7. Talenti, zaposlovanje, spretnosti

- Slovenija bi morala uvesti višješolske AV programe, medtem ko naj univerzitetni izobraževalni programi postanejo bolj raznoliki, npr. z uvedbo dodiplomskih in magistrskih študijev na področju kreativnih medijev in digitalnega komuniciranja, kot so to storili v Flandriji v odgovor na trende in kadrovske potrebe v (trans)nacionalnem kreativnem sektorju.
- Vlada in SFC bi si morala bolj prizadevati za neformalno izobraževanje ter za mednarodno izmenjavo znanja in izkušenj. Po zgledu Flanders DC ali Industrijskega inkubatorja AV umetnosti v Litvi bi lahko v Ljubljani vzpostavili podobno središče, kjer bi mladi strokovnjaki pridobivali poglobljeno teoretično in praktično znanje.
- Poleg usposabljanj in podpore, povezanih z ustvarjalnim procesom (npr. usposabljanje »skript doktorjev«, tj. za izpopolnjevanje in urejanje scenarijev), bi izobraževalni programi morali pomagati AV strokovnjakom pri pridobivanju znanja o poslovnem vidiku njihovega poklica (razvoj poslovnih modelov in strategij, financiranje, pravna vprašanja, trženje in komuniciranje, prodaja itd.)
- Da bi nagovorila vse demografske skupine, bi morala Slovenija še naprej vlagati v spodbujanje filmske pismenosti v šolah in zunaj njih ter v amatersko filmsko in AV produkcijo.

6.2.8. Inovacije

- Iz izkušenj, predstavljenih v tej študiji (zlasti primer Flandrije), je razvidno, da oblikovanje spodbudnega okolja za inovacije in ustvarjalnost učinkuje na celotno industrijo. Slovenija bi zato morala podpirati nove in inovativne oblike AV ustvarjanja (transmedijska dela, videoigre, razširjena resničnost, posebni učinki ...), vključno z razvojem novih poslovnih modelov, npr. s spodbujanjem zagonskih naložb ter s pomočjo pri ustanavljanju središč in inkubatorjev, tako kot to počnejo v Flandriji in na Islandiji.
- Uveljaviti je treba usmerjene ukrepe za spodbujanje razvoja in rasti igričarske industrije. Videoigre so izjemno priljubljene, mednarodno jim vse bolj rasteta tako potencial kot donosnost, zato se je več držav z majhnim trgom, kot sta Irska in Belgija (zlasti Flandrija), odločilo, da se v okviru širših prizadevanj za krepitev digitalne ustvarjalne industrije osredotočijo prav nanje. S tega vidika je treba ustvarjalni potencial Slovenije povečati z ukrepi, kot so posebne sheme financiranja videoiger, in če je mogoče, davčne spodbude, kakršne imajo v Belgiji in na Irskem, ter s podpornim okoljem za razvoj talentov (usposabljanje, ustanavljanje inkubatorjev, pisarniški prostori ali infrastruktura za razvojtalce iger, administrativne storitve, razvojna orodja itd.).

6.2.9. AV dediščina

- AV dediščina ponuja ogromno možnosti ponovne uporabe, vključno s platformami na zahtevo, zato je treba pospešiti digitalizacijo nacionalne AV dediščine in sprejeti ukrepe, s katerimi bo bolj dostopna javnosti.
- Primeri drugih držav potrjujejo, da je možno AV dediščino ohraniti in revitalizirati z različnimi državno podprtimi ukrepi, ne samo z javnimi sredstvi za digitalizacijo.
- Del teh ukrepov, ki spodbujajo naložbene obveznosti, so lahko podkvote za dela kulturne dediščine in druge obveznosti, povezane z njimi, za tematske plačljive TV kanale (kot v Franciji); finančna podpora za dokumentarne in druge AV produkcije, zasnovane na arhivskem gradivu (kot v Luksemburgu); ali različne sheme, ki podpirajo ohranjanje AV dediščine, vključno s tistimi, ki spodbujajo arhiviranje radiodifuznih vsebin (kot na Irskem).

7. IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE AV POLITIKE EU

V času, ko morajo tudi velike in gospodarsko močne države trdo in hitro delati, da lahko sledijo potezam nadnacionalnih digitalnih velikanov, se nanje odzivajo in jih oblikujejo v interese svojih državljanov in industrije, so majhne države v precej slabšem položaju.

Za AV okvir EU so bile vedno značilne dvoumnosti, recimo odprava nacionalnih ovir in liberalizacija (znotraj EU) ter industrijski in kulturni protekcionizem (v odnosu do ZDA). Zadnja revizija AVMS direktive iz leta 2018 je okrepila napetosti med mehanizmi, ki bodisi spodbujajo enotnost (v smeri enotnega trga) bodisi omogočajo raznolikost (na podlagi posebnih nacionalnih interesov) v okviru evropskih AV politik. Omenjene dvojnosti v spremenjenem globalnem AV okolju še naprej različno vplivajo na majhne in velike države EU.

Novih ponudnikov storitev pretočnega videa ni mogoče preprosto vključiti v regulativne okvire EU. Zlasti če imajo države članice precejšnjo diskrecijsko pravico pri uporabi instrumentov znotraj skupnih okvirov, lahko velike države z velikimi trgi in močnimi gospodarstvi v večji meri izkoristijo AV politike EU, kot zmorejo majhne države. Razloga za to sta dva: skupni okviri EU so običajno bolj usklajeni z interesi velikih držav članic in pogajalski položaj teh držav proti industriji je posledično močnejši.

Čeprav potrebe majhnih držav niso v ospredju oblikovanja politik EU, se zdi, da univerzalne rešitve tudi na ravni EU nimajo zelenih učinkov, saj vodijo v razdrobljenost AV politike. V razmerah, ko vsi tekmujejo z vsemi, je razdrobljenost regulativnih in davčnih režimov ter shem državne pomoči neizogibna. Toda globalnih izzivov v spremenjenem AV ekosistemu, ki ga nadzorujejo (neevropski) tehnološki velikani, ni mogoče obravnavati na lokalni (nacionalni) ravni.

Ker je evropska AV produkcija, za katero so značilne koprodukcijske sheme in visoka mobilnost talentov, že sama po sebi transnacionalna, neuspeh posameznih nacionalnih kinematografij, ki zaostajajo v tekmih »vsi proti vsem«, ni v nikogaršnjem interesu.

EU bi zato morala pri oblikovanju evropskih AV politik upoštevati specifično evropsko raznolikost, ki je navsezadnje prav tista značilnost, zaradi katere je evropska AV produkcija izvirna, posebna – in tudi konkurenčna v svetovni pretočni tekmah. Da bi ohranili posebno raznolikost, bi morale AV politike EU dodatno pozornost nameniti posebnim kontekstualnim izzivom majhnih držav. Ti pogosto presegajo zgolj velikost trga in vključujejo razmere, ki jih določa bližina (velikih) sosed s podobnim jezikom.

Da bi ohranila glavno prednost evropske AV produkcije, bi si morala EU bolj prizadevati za podporo čezmejnega AV sodelovanja in zavezništev, ne pa posredno spodbujati regulativno, davčno in finančno konkurenco med državami članicami, saj ta ne vodi nujno k večji vzdržnosti evropske AV produkcije. Poseben značaj in konkurenčna prednost EU na svetovni ravni sta njena kulturna in jezikovna raznolikost.

Naša študija kaže, da prav majhne države pomembno prispevajo h kulturni in jezikovni raznolikosti (to npr. potrjuje svetovni uspeh nordijskih serij), zato je treba v vseh skupnih politikah in ukrepih upoštevati potrebo po podpori rasti in konkurenčnosti njihove AV produkcije.

Na podlagi ugotovitev iz te študije v nadaljevanju priporočamo načine ukrepanja EU, ki jih lahko zahtevajo majhne države članice.

7.1. DELITEV SREDSTEV IZ SKLADA ZA »AFIRMATIVNO DELOVANJE«

EU je sprejela in izvaja različne programe podpore, kot so programi Ustvarjalna Evropa in akcijski načrt Evropske komisije za podporo okrevanju in preobrazbi. Takšnim shemam bi koristila uvedba načel »afirmativnega delovanja«, politik in praks, ki si prizadevajo vključiti majhne države (v tem primeru produkcije in jezike) ter okrepiti njihove zmogljivosti v sektorju, v katerem so premalo zastopane.

Majhne države članice bi lahko zahtevale začetek dialoga o možnosti afirmativnega pristopa k razdeljevanju sredstev EU za njihovo AV produkcijo iz naslednjih razlogov:

- Velike države članice imajo zaradi velikosti trga boljše možnosti za monetizacijo svoje AV produkcije na svojih nacionalnih trgih.
- Velike države članice imajo večjo dostopnost nacionalnih skladov in večjo razpršenost njihovih virov.
- Velike države članice imajo večji potencial za dohodek zaradi uvedbe naložbene obveznosti ali dajatev za ponudnike AVMS, ki niso domači ponudniki, kar izhaja iz revidirane AVMS direktive.

Afirmativno delovanje pri dodeljevanju in razdeljevanju z vsebinami povezanih sredstev je v bistvu revizija standardov in praks, ki omogoča industriji največji trg idej in talentov, hkrati pa zagotovi zastopanost akterjev iz malih držav. Manj izključujoče politike podpirajo najbolj nadarjene, omogočajo dostopnosti in prepoznavnosti majhnih jezikov, torej prispevajo k nadaljnjemu bogatenju evropskih kulturnih vrednot.

7.2. POSVETOVALNA PLATFORMA ZA AV POLITIKO

Študija predlaga tesnejše povezovanje in sodelovanje tako nacionalnih filmskih skladov, ki so zadolženi za dodeljevanje filmskih vsebin, kot tudi nacionalnih medijskih/komunikacijskih regulativnih organov (nekaterim od njih sta zaupana tudi izvrševanje obsega kvot in naložb ter dodeljevanje sredstev za medijsko pluralnost). Takšno priporočilo na ravni EU bi tovrstna sodelovanja še podprlo.

Evropska komisija lahko denimo finančno, tehnično in upravno usmerja vzpostavitev posvetovalne platforme predstavnikov teh institucij ter zagotovi njihovo učinkovito sodelovanje. Na ta način bi bila prizadevanja za razdelitev sredstev bolj usklajena, pristop k težavam, kot je ocena upravičenega nacionalnega deleža evropskih del, pa skupen.

Sodelovanje regulativnih organov bi pomembno prispevalo k večjemu poznavanju spremenjenih (in spreminjajočih se) tržnih razmer, predvsem na področju spletnih storitev in platform, s tem pa zagotovilo ustrezno financiranje, vidnost in promocijo evropskih AV del. Poleg tega bi omogočilo boljši dolgoročno vzdržni pretok čezmejnih koprodukcij. In nenazadnje, Evropska komisija bi dobila bolj neposredne in učinkovite povratne informacije nacionalnih predstavnikov o zadevah, povezanih s filmsko industrijo.

7.3. SODELOVANJE AV INDUSTRIJE

Kot potrjujejo uspešne prakse, opisane v študiji, je neposredno in redno vključevanje predstavnikov AV industrije in strokovnjakov v postopke odločanja in posvetovanja ključnega pomena za uspeh politik na ravni EU.

Strukturirano redno sodelovanje z reprezentativnimi združenji bi Evropski komisiji zagotovilo potrebno podporo pri zagotavljanju pravočasnega odziva na spremenjene tržne razmere in pri oblikovanju pogojev za okrepitev konkurenčnosti AV industrije na svetovni ravni.

7.4. ISKANJE IN IZPOSTAVLJENOST VSEBIN

Evropska komisija mora zagotoviti stalno podporo distribuciji evropskih del, vključno s spodbudami za manjše in neodvisne distributerje ter za boljše kroženje manjših filmov.

Ker je ena njenih nalog nadzor digitalnih posrednikov, bi morala Evropska komisija razviti programe in predpise za hitrejšo in boljšo dostopnost ter izpostavljenost evropskih AV del na digitalnih platformah v vseh jezikih EU.

Zasnova tako spletnih storitev za uporabnike EU kot algoritemskih odločitev, ki izpostavljajo vsebine, bi morala omogočiti, da so evropska AV dela na napravah in v uporabniških vmesnikih prednostno razvrščena, hitro dosegljiva in dobro izpostavljena, torej jih uporabniki prej opazijo. Izvajani na ravni EU bi bili vsi ukrepi za boljšo dostopnost evropskih AV del, vključno za gibalno ovirane in starejše, manj razdrobljeni in bolj učinkoviti.

V sodelovanju z evropskimi javnimi mediji bi bilo treba preučiti tudi možnost vzpostavitve vseevropske platforme, na kateri bi bila evropska AV dela, vključno z evropsko AV dediščino, dostopna državljanom EU. Dodana vrednost takšne platforme bi bila promocija evropske AV ustvarjalnosti in kulturne raznolikosti po vsem svetu.

ERGA – Skupina evropskih regulatorjev za avdiovizualne medijske storitve,¹⁹⁷ ki združuje vodje ali visoke predstavnike nacionalnih neodvisnih regulativnih organov na področju AV storitev in Evropski komisiji svetuje pri izvajanju AVMS direktive, potrebuje dodatna pooblastila, da bo lahko v skladu z zahtevami direktive spremljala in poročala o promociji in vidnosti evropskih AV del v katalogih na zahtevo – da ta obveznost v mnogih primerih obstaja le na papirju in se dejansko ne izvaja ustrezno, je razvidno iz publikacije EAO.¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ <https://erga-online.eu/>

¹⁹⁸ EAO (2020), Mapping of the regulation and assessment of the nationality of European audiovisual works. Strasbourg: European Audiovisual Observatory.

7.5. SPODBUJANJE KOPRODUKCIJ

V okviru svojih pristojnosti in različnih podpornih programov za koprodukcije bi Evropska komisija in države članice EU morale imeti pomembnejšo vlogo pri spodbujanju koprodukcij ter čezmejnega kroženja in distribucije filmov in AV del. Vsi primeri v študiji kažejo, kako mednarodne koprodukcije, ki ohranjajo jezikovne in kulturne posebnosti, pomembno prispevajo k mednarodnemu uspehu nacionalnih produkcij, njihovi večji razširjenosti in s tem večji dostopnosti.

Evropski AV sektor je lahko še bolj konkurenčen, in bolj prepoznan kot blagovna znamka, zlasti z večjo kvaliteto in izvirnostjo, zato se morajo sodelovanja začeti že v zgodnji fazi ustvarjanja in produkcije.

7.6. VLOGA JAVNIH MEDIJEV

Kot je razvidno iz preučitve Belgije in Islandije (tudi zaradi njenega sodelovanja v vseevropski platformi Nordvision), so javni mediji ključnega pomena za neodvisni produkcijski sektor in visokokakovostno TV produkcijo.

Najuspešnejši modeli temeljijo na okrepljenem sodelovanju javnih medijskih podjetij z neodvisnimi producenti na način vključevanja in opolnomočenja. Tovrstno sodelovanje bi morala Evropska komisija spodbujati in podpirati javne medijske službe, da neodvisnim producentom omogočajo ustvarjanje in promocijo evropskih vsebin.

Evropska komisija bi lahko z EBU in evropskimi javnimi mediji sodelovala v izmenjavi izkušenj, praks in priložnosti na področju ustvarjanja, distribucije in promocije AV vsebin v Evropi in po svetu.

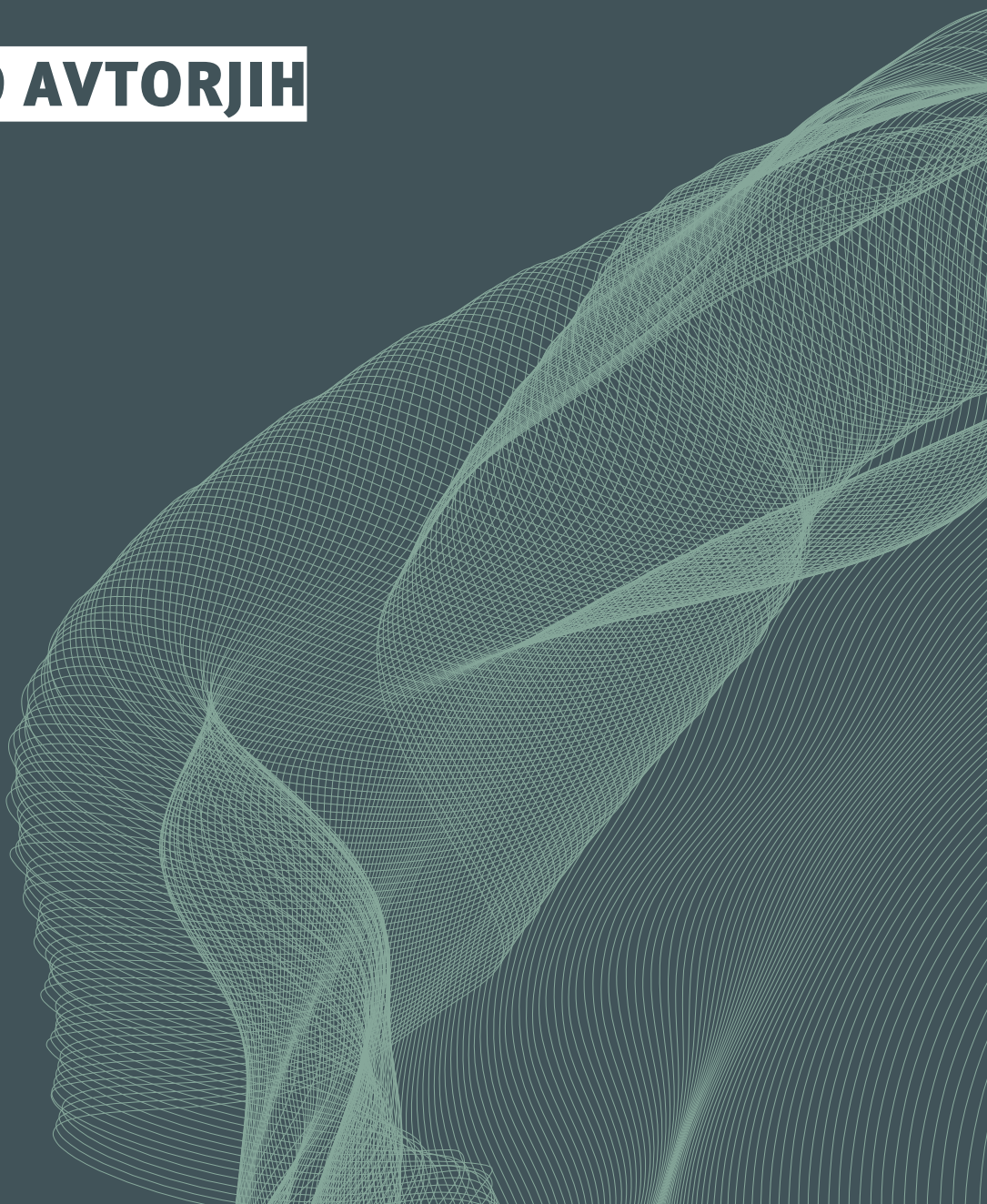
7.7. NABOR USPOSABLJANJ ZA STROKOVNJAKE

Študija poudarja potrebo po stalnih, sistematičnih in inovativnih programih usposabljanja za strokovnjake iz filmske industrije, predstavnike filmskih skladov in druge zainteresirane deležnike. Majhnim državam bi koristilo, da se izobraževanje o najnovejših industrijskih trendih in tehnikah ter drugo strokovno znanje zagotovi centralizirano, najbolje organizirano na ravni EU.

Evropska komisija bi lahko svoja prizadevanja usmerila v osnovanje spletnega središča z vsebinami, kot so izobraževalna dokumentacija, avdio- in videoposnetki, podkasti, razprave, promocija evropske kulturne dediščine itd. Sodelovalo bi pri organizaciji stalnih programov usposabljanja tako za strokovnjake kot za vodje usposabljanja, kar bi najbolje zadovoljilo potrebe po izobraževanju v državah članicah.

Pod njegovim okriljem bi lahko organizirali letne filmske konference, na katerih bi se zbrali predstavniki vseh držav članic, kar bi olajšalo dialog in sodelovanje, izpostavilo potrebe industrije in služilo kot platforma za razpravo z oblikovalci javnih politik na evropski ravni.

O AVTORJIH

Wagner-Hatfield, je raziskovalno in svetovalno podjetje, ustanovljeno leta 2013, ki ponuja številne storitve, povezane s politiko, predpisi in strategijo na področju medijev in digitalne ekonomije. Utemeljeno je na načelu spodbujanja in vključevanja v nove oblike institucionalnih odnosov ter oblikovanja inovativnih pristopov k javni politiki in upravljanju, strokovnemu znanju in krepitvi zmogljivosti, razvoju podjetij ter komunikacijskim strategijam. Kot v prihodnost usmerjena organizacija z dolgoletnimi izkušnjami se posveča usklajevanju javnega interesa in zasebnega podjetništva z naslavljanjem izzivov, kakršni so učinkovitost in pragmatičnost pravil in zakonodaje, inovacije v javnem upravljanju, nepristranskost arbitraže ter kakovost delovnih odnosov med regulativnimi organi in zasebnimi akterji.

Glavno strokovno področje podjetja je regulacija AV medijev, kjer nudi: visokokakovostne raziskave in na podatkih temelječa politična priporočila; pripravo, pregled in izvajanje medijske zakonodaje in kodeksov radiodifuzije; svetovanje in usposabljanje za medijske regulativne organe in ministrstva. Med temami, za katere je specializirano, so: materialna domena medijske regulacije (spletni mediji, družbena omrežja, platforme za izmenjavo videoposnetkov); vprašanja pristojnosti; licenciranje in z njim povezani sistemi; spodbujanje domačih in evropskih del ter sheme finančne podpore AV ustvarjanja; koncentracija medijev in preglednost medijskega lastništva; neodvisnost medijskih regulativnih organov; sovražni govor; boj proti dezinformacijam; zaščita mladoletnikov; komercialna sporočila; povezava med samo- in koregulacijo ter zakonsko regulacijo; medijska in informacijska pismenost.

Pri pripravi študije sta sodelovala:

Jean-François Furnémont,

ustanovitelj in izvršni direktor podjetja Wagner-Hatfield, avtor več politoloških knjig in publikacij o medijski politiki in regulaciji. Kot generalni direktor (2003–14) Nacionalnega regulativnega organa za AV medije francosko govoreče skupnosti v Belgiji (CSA) je sodeloval pri razvoju njegovega modela promocije evropskih del, ki je večinoma priznan kot dobra praksa. V obdobju 2011–14 je predsedoval upravnemu odboru Evropske platforme regulativnih organov (EPRA), pred tem (2008–11) pa prispeval k njenemu delu kot podpredsednik. AV ustvarjanje je v središču njegovega nedavnega dela. Pomembno je prispeval k študijam *Mapping of the regulation and assessment of the nationality of European audiovisual works* (Prikaz ureditve in ocena nacionalnosti evropskih AV del, po naročilu EAO, 2020) in *Mapping of national rules for the promotion of European works in Europe* (Prikaz nacionalnih pravil za promocijo evropskih del v Evropi, po naročilu EAO in EFAD, 2019).

Asja Rokša - Zubčević,

operativna direktorica in višja ekspertinja v podjetju Wagner-Hatfield, je kot nekdanja uslužbenka Agencije za regulacijo komunikacij Bosne in Hercegovine (RAK), kjer se je ukvarjala z vsemi vidiki regulacije AV medijskega sektorja in prispevala k delu agencije EPRA, dobra poznavalka AV politik v regiji. Svojo državo je zastopala pri delu Stalnega odbora za čezmejno televizijo Sveta Evrope (T-TT) in v drugih mednarodnih telesih. Kot strokovnjakinja Sveta Evrope je sodelovala pri številnih študijah in raziskovalnih dokumentih. Ima izkušnje s pripravo in pregledom AV primarne/sekundarne zakonodaje, poklicnih kodeksov, mehanizmov samo- in koregulacije, raziskav in zbiranja podatkov, zadev s področja pristojnosti, promocije evropskih AV del in drugih tem, povezanih z regulacijo medijev.

produkcija: ZDSFU – Zveza društev filmskih ustvarjalcev Slovenije
predsednik: Klemen Dvornik
z dovoljenjem naročnika študije: SFC – Slovenski filmski center, javna agencija
v sodelovanju z: AIPA, k. o.

Prevod: Urban Tarman. Redakcija: Inge Pangos. Oblikovanje: Polonca Peterca.
Tisk: Tiskarna PRESENT d. o. o. Št izvodov: 50. Ljubljana, avgust 2022

